

Maarten van Bottenburg & Johan Heilbron

De verharding van het wedstrijdvechten

Onderzoek in opdracht van het ministerie van VWS

Uitgegeven door onderzoeksbureau Diopter

Amsterdam, 1996

© Maarten van Bottenburg en Johan Heilbron

Inhoud

Inleiding.....	4
Probleemstelling.....	5
Doelstelling en relevantie.....	5
Onderzoeksmethode en werkverdeling.....	6
Opbouw rapport.....	6
1 Vechten als sport.....	8
1.1 Ontstaan en kenmerken van moderne sporten.....	8
1.2 De herkomst van het wedstrijdvechten.....	9
1.3 Het ontstaan van de scherm-, boks- en worstelsport.....	13
Schermen.....	13
Boksen.....	13
Worstelen.....	14
1.4 De omvorming van Aziatische krijgskunsten in moderne sporten.....	15
1.5 Verharding.....	17
1.6 Ontsporing.....	18
2 Erkende vechtsporten in Nederland.....	24
2.1 Erkende Europese vechtsporten: schermen, boksen en worstelen.....	24
2.2 Erkende Oostaziatische vechtsporten: judo, karate, taekwondo en andere.....	27
Judo.....	27
Karate, taekwondo en kleinere oosterse vechtsporten.....	29
2.3 Omvang en sociaal profiel van de vechtsporten in Nederland.....	33
3 Het circuit van harde vechtsporten.....	39
3.1 Een uitdijend netwerk van sportscholen.....	40
3.2 De vechtsportschool.....	42
3.3 De functies van harde vechtsport.....	44
3.4 Het Bruce Lee-effect.....	45
3.5 Free fight en all-style wedstrijden.....	45
3.6 Amerikaans full contact-karate.....	46
3.7 Kick- en thaiboksen.....	47
3.8 Organisatievorming.....	49
3.9 Criminaliteit en erkenning.....	51
3.10 Organisatorische problemen.....	52
4 De opkomst van vrije gevechten.....	55
4.1 De Nederlandse voorgeschiedenis.....	56
4.2 Japans free fight.....	60
4.3 De Amerikaanse ultimate fights.....	63
4.4 Vrije gevechten in Nederland.....	66
Free fights (Rings).....	67
Cage fights (kooigevechten).....	70
Mix fights.....	76
Free style boxing.....	78
Shootwrestling, pancrase, vale tudo, No Holds Barred.....	79
4.5 De maatschappelijke discussie.....	80

5. Aanbieders en afnemers	86
5.1 De aanbieders	86
Vechters	86
Promotors	87
Sponsors	88
Producers	89
5.2 De afnemers.....	90
De toeschouwers.....	90
Routiniers versus nieuwkomers.....	93
6 Samenvatting, conclusies en beleidsaanbevelingen	95
6.1 Samenvatting.....	95
Vechten als sport: kan dat?.....	95
De sportificering van het vechten.....	95
Omvang van de vechtsportbeoefening in Nederland.....	96
Verharding van de vechtsporten	96
Ontsporing.....	100
De belevingswereld van de insiders	101
Profiel van de toeschouwers.....	103
6.2 Hoofdproblemen.....	103
Eerste hoofdprobleem.....	104
Tweede hoofdprobleem	104
Samenhang tussen beide hoofdproblemen	105
6.3 Beleidsopties	105
Het Zweedse model	105
Laissez faire.....	106
Wenselijkheid van een nieuw beleidsmodel	108
6.4 Beleidsaanbevelingen.....	108
Noten	114

Inleiding

Nadat op 20 februari 1995 in de Amsterdamse Sporthallen Zuid een aantal *free fight*-wedstrijden was gehouden, kwam er een golf van publiciteit los rondom dergelijke “straatgevechten in de ring”¹ waarbij “alles mag”², zoals ze direct werden omschreven. Die publiciteit heeft tot op de dag van vandaag aangehouden: op iedere gelegenheid waar dergelijke gevechten te zien waren, kwamen vele journalisten van radio, televisie, kranten en tijdschriften af. Alleen al het zogenaamde kooigevecht te Emmen kreeg aandacht van 54 kranten, 17 magazines en 12 televisiestations.³

Door deze explosie van mediabelangstelling leek het alsof we te maken hadden met een noviteit, alsof deze “straatgevechten in de ring” een volkomen nieuw maatschappelijk probleem aan het licht brachten. Die indruk werd versterkt door de inhoud van de commentaren en reacties. Deze gingen over het algemeen voorbij aan de ontwikkelingen die zich in de afgelopen decennia in de vechtsportwereld hebben voorgedaan.

De commentaren en reacties van politici en media spitsten zich toe op twee vragen ‘mag dit worden getolereerd?’ en ‘is dit nog sport?’. De achtergronden van de verharding van het wedstrijdvechten bleef onderbelicht. Er werd nauwelijks ingegaan op de herkomst van dit wedstrijdvechten. Ook kwamen maar zeer ten dele de overeenkomsten en verschillen met de erkende sport (en in het bijzonder de erkende vechtsport) aan de orde. Bovendien werd er slechts in beperkte mate aandacht besteed aan de motivatie, beleving en waardering van de betrokkenen. Meer inzicht hierin is essentieel om de achtergrond, omvang en aard van het verschijnsel te kunnen begrijpen en om bijvoorbeeld te kunnen beoordelen of vechten als sport mogelijk is, en zo ja, wat de kenmerken van vechtsporten zijn en waar de grens ligt met geweldsuitoefening.

Om die reden heeft staatssecretaris Terpstra van het Ministerie van VWS begin 1996 aan onderzoeksbureau Diopter de opdracht gegeven om hiernaar onderzoek te verrichten. Doel van deze opdracht was niet alleen het geven van beleidsadviezen. Natuurlijk, de directe aanleiding was de vraag of de zogenaamde *free fight*-wedstrijden toelaatbare evenementen zijn. Maar het Ministerie van VWS onderkende in haar opdracht tevens dat het beleidsprobleem niet beperkt is tot het *free fight*. Er is een algemene verharding gaande in de vechtsporten en het *free fight* is slechts één van de uitingen daarvan. Tegen die achtergrond is de actuele problematiek rond *free fight* in dit rapport in een breder historisch-sociologisch kader geplaatst.

Dit rapport blijft dan ook niet beperkt tot een korte inventarisatie van het probleem, resulterend in een aantal beleidsadviezen, maar bevat uitvoerige beschrijvingen, analyses en verklaringen van de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan. Kennis hiervan is naar onze mening onontbeerlijk om tot een afgewogen, samenhangend beleid te komen.

Probleemstelling

De hoofdvragen concentreren zich rond vier clusters van problemen.

1. Plaatsing van het circuit ten opzichte van overige vechtsporten

Hoe is het circuit van *free fight*, *ultimate fight* en soortgelijke vormen van wedstrijdvechten ontstaan uit andere vechtsporten? Op welke wijze zijn deze harde vormen van wedstrijdvechten gereguleerd en hoe wordt er gejureerd? In hoeverre stellen de regels grenzen aan het gebruik van geweld en welke risico's zijn hieraan verbonden? Op welke schaal worden deze wedstrijden georganiseerd en welke internationale connecties bestaan daarbij? Waarin wijken deze sporten af van de reguliere sport in het algemeen en van de overige ringsporten in het bijzonder?

2. Karakterisering van de betrokkenen in hun beleving en waardering

Welke personen zijn bij deze harde vormen van wedstrijdvechten betrokken en wat is hun positie in dit circuit? Hoe kunnen zij in sociaal en sportief opzicht worden gekarakteriseerd? Op welke wijze beleven zij deze gevechten en hoe kijken zij aan tegen de morele en maatschappelijke vragen die deze wedstrijden oproepen? Hoe ervaren zij de medische risico's die de deelnemers lopen en waar leggen zij de grenzen van aanvaardbaar geweld?

3. Grensvragen

Wanneer wordt in de trend tot verharding van de vechtsporten de grens van verantwoorde sportbeoefening overschreden? Welke criteria worden daarbij door de verschillende betrokken groepen in en buiten de sportwereld gehanteerd? Hoe kijken zij aan tegen vragen betreffende geweld en agressie in de harde vechtsporten en hoe beoordelen zij de maatschappelijke effecten hiervan?

4. Beleidsontwikkeling

Welke publieke weerstanden roept dit wedstrijdvechten op en welke houding nemen de hoofdpersonen uit dit circuit tegen deze aversie in? Welke beleidsopties heeft de overheid in haar opstelling ten opzichte van de ontwikkelingen in dit circuit en met welke gevoeligheden en dilemma's zal zij daarbij worden geconfronteerd?

Doelstelling en relevantie

Doelstelling van het onderzoek is om een bijdrage te leveren aan:

- het inzicht in de dynamiek, positie, omvang en risico's van deze ringgevechten;
- de kennis van de sociale achtergrond en individuele beleving van de betrokkenen;
- het stellen van grensvragen en het inventariseren van dilemma's dienaangaande;
- het inventariseren en uitwerken van beleidsopties.

Naast kennis heeft dit onderzoek ook ten doel om het publieke debat te stimuleren door openlijk de vraag te stellen naar de toelaatbaarheid van extreme varianten van het wedstrijdvechten, naar de grenzen van geweldsuitoefening in deze gevechten en naar de maatschappelijke gevolgen hiervan. De relevantie beperkt zich derhalve niet tot de sportwereld, maar strekt zich uit tot andere maatschappelijke kwesties die

sportiviteit, agressie en geweld, en normen en waarden betreffen.

Omdat kennis van deze recente ontwikkelingen in het wedstrijdvechten noch in Nederland, noch daarbuiten, aanwezig is, heeft het onderzoek ook een internationale betekenis. Japan en de Verenigde Staten zijn centra waar de hardste varianten zijn ontstaan. Vanuit deze centra zijn zij de laatste jaren verspreid naar andere landen. Nederland loopt daarbij voorop: het eerste *free fight*-evenement buiten Japan vond in ons land plaats. Ook speelden Nederlanders een centrale rol bij de verspreiding van het *ultimate fighting* buiten de Verenigde Staten. Het Franse vechtsportblad *Les Nouveaux Gladiateurs* noemde Nederland dan ook "één van de beste laboratoria in de wereld voor het wedstrijdvechten in al zijn vormen en in ieder geval het eerste in Europa".⁴

Onderzoeksmethode en werkverdeling

De volgende onderzoeksmethoden zijn gehanteerd:

- Interviews (zie bijlage 1) en informele gesprekken met direct en indirect betrokkenen
- Bezoek van en deelname aan trainingen
- Bezoek en verslaglegging van *free fight*-, *cage fight*-, *mix fight*-, *free style boxing*- en thaiboks-evenementen (zie bijlage 2)
- Een publieksenquête tijdens het *free fight* evenement van 18 februari 1996 (zie bijlage 3)
- Bestudering van video-opnames van *free fights*, *mix fights* en diverse *No Holds Barred*-evenementen (zie bijlage 4)
- Literatuuronderzoek
- Bronnenonderzoek, waaronder Internet
- Verzameling en ordening van statistische gegevens

Het onderzoek is uitgevoerd door dr. Maarten van Bottenburg en dr. Johan Heilbron van *Diopter*, bureau voor sociaal-wetenschappelijke analyse en rapportage. Dr. Annet Mooij gaf commentaar op eerdere versies en schreef een verslag van een wedstrijdevenement. Margrita Kortbeek werkte een groot deel van de interviews uit. Rutger van Petersen assisteerde bij de verwerking van de publieksenquête. Bovendien interviewden Liesje Pennings en Jan-Dirk de Jong voor zover mogelijk alle deelnemers aan de eerste twee *free fight*-evenementen die in Nederland zijn gehouden.

Opbouw rapport

Het eerste hoofdstuk beziet de huidige problematiek vanuit een zeer-lange-termijn-perspectief. Het laat zien dat gewelddadig wedstrijdvechten door de hele geschiedenis heen is aan te treffen. Sinds de opkomst van de sport heeft dit wedstrijdvechten een nieuwe vorm gekregen: het is georganiseerd, gereguleerd, gestandaardiseerd en geciviliseerd. De laatste decennia doet zich een omgekeerde ontwikkeling voor. Er is een voortgaande verharding in de vechtsport te constateren. Steeds meer regels worden bewust weggelaten, zodat de

hardste vormen van het wedstrijdvechten zich weer ontwikkelen tot een soort straatgevecht.

De hardere vormen van het wedstrijdvechten hebben zich ontwikkeld uit minder harde vechtsporten. Sommige van deze vechtsporten zijn in Nederland maatschappelijk aanvaard en erkend, in de zin dat hun organisaties zijn aangesloten bij de sportkoepelorganisatie NOC*NSF. De ontwikkeling van deze erkende vechtsporten staat centraal in het tweede hoofdstuk.

Naast de erkende vechtsporten heeft zich vanaf de jaren zeventig een afzonderlijk commercieel circuit van vechtsporten ontwikkeld. Deze vechtsporten stelden andere eisen aan de deelnemers en de trainingsmethoden, omdat zij full-contact toestonden; een stijl die bij de erkende vechtsporten toentertijd nog niet bestond. Over de opkomst van dit circuit van commerciële full contact-sporten handelt het derde hoofdstuk. Dit circuit vormt de basis voor de ontwikkeling van de diverse vormen van het vrije of gemengde gevecht, die in de laatste jaren ter discussie zijn komen te staan.

In het vierde hoofdstuk komt de opkomst van het vrije gevecht aan de orde. Het laat zien dat wedstrijdvechten zonder regels geen verschijnsel is van de laatste jaren, maar dat dit een langere, internationale geschiedenis kent. Die geschiedenis is van belang om de ontwikkeling van de vele vormen van vrije of gemengde gevechten en hun onderlinge verschillen te kunnen begrijpen. Ook wordt in dit hoofdstuk stilgestaan bij de verschillende regels, de betekenis hiervan voor de wedstrijden, de organisaties achter deze wedstrijden en de *setting* waarbinnen deze wedstrijden plaatsvinden. Tenslotte worden in dit hoofdstuk ook de hoofdlijnen van de maatschappelijke discussie over dit wedstrijdvechten weergegeven.

De verschillende partijen die dit wedstrijdvechten mogelijk maken, vormen het onderwerp van hoofdstuk vijf. Enerzijds komt hierin aan de orde wie de aanbieders van het wedstrijdvechten zijn en hoe zij zich tot elkaar verhouden: de vechters, promotors, sponsors en producers. Anderzijds wordt ingegaan op de vraagzijde: hoe groot is de belangstelling voor de hardste vormen van wedstrijdvechten, wie zijn de toeschouwers die naar dergelijke evenementen gaan kijken en wat zijn hun motieven?

Het zesde hoofdstuk bevat een samenvatting, conclusies en beleidsaanbevelingen.

1 Vechten als sport

1.1 *Ontstaan en kenmerken van moderne sporten*

In de sport onderwerpen de deelnemers zich vrijwillig aan regels die buiten de sport geen betekenis hebben. Deze regels kunnen zelfs inefficiënt, ongerijmd en risicovol zijn, omdat zij allerlei onnodige beperkingen opleggen en obstakels opwerpen. Een marathonloper legt 42 kilometer en 195 meter hardlopend af, terwijl dit ook met de auto kan worden gedaan. Een alpinist beklimt een bergtop te voet en soms bewust via de moeilijkste bergwand, terwijl dit veel veiliger, sneller en gemakkelijker met een helikopter kan geschieden. Een schaatser bindt ijzers onder om vervolgens rondjes van 400 meter te rijden en uiteindelijk uitgeput weer bij het beginpunt te eindigen. Een kickbokser betreedt vrijwillig en voor zijn plezier de ring en neemt daarbij het risico tegen het canvas geslagen te worden.⁵

In het algemeen maken die inefficiëntie, ongerijmdheid en onzekerheid de sport nu juist aantrekkelijk. De deelnemers stellen zich een doel en leggen zich vrijwillig regels op, waarbij zowel dit doel als de wijze waarop dit moet worden nagestreefd alleen te begrijpen zijn vanwege het feit dat zij de sportactiviteit als zodanig mogelijk maken. Met een stick achter een bal aanrennen om, voor een bepaalde duur, met medespelers en gehinderd door tegenspelers, te proberen deze tussen twee palen te slaan, maakt het spelelement van de hockeysport uit, maar is zonder 'sport-bril' een nogal zonderlinge bezigheid.

De sportwereld neemt dan ook een zelfstandige plaats in ten opzichte van andere maatschappelijke verschijnselen; met eigen sportspecifieke regels, waarden, normen en opvattingen. Deze zijn voor een belangrijk deel vastgelegd in de spelregels en spelprincipes die autonome sportorganisaties hebben vastgelegd. Maar zij behelzen ook informele gedragscodes onder de sporters (en hun coaches, bestuurders, ouders et cetera). De precieze invulling van *fair play* ligt bijvoorbeeld niet schriftelijk vast, verschilt per individu en sociale groepering, en verandert in de loop der tijd. Dit geldt ook voor het respect voor de tegenstander en allerlei in de tijd gegroeide sportieve tradities. Vooral in de budo-sporten komen veel van dergelijke informele codes en etiquettes voor: begroetingsceremonies, houdingen van leerlingen ten aanzien van de leermeesters, meditatie enzovoort.

Deze waarden, normen en opvattingen in de sport zijn niet te begrijpen als de activiteit louter van buitenaf wordt beoordeeld, zonder dat daarbij de intrinsieke karakteristieken van de sport worden betrokken. Dat geldt ook voor vechtsporten. Waar je buiten de sport een ander niet mag neerslaan, is dit in sommige vechtsporten wel toegestaan. In het eerste geval heeft het slachtoffer het recht verontwaardigd te zijn en de dader voor de rechter te slepen; in het tweede geval niet. Een bokser die niet wil dat een ander hem tijdens een wedstrijd neerslaat, moet niet gaan boksen. Betreedt hij de ring, dan aanvaardt hij op vrijwillige basis de regels die voor de bokssport zijn opgesteld.

De eigensoortige kenmerken van de hedendaagse sportwereld zijn het produkt van het *sportificeringsproces* dat zich sinds de achttiende eeuw heeft voltrokken. Onder 'sportificering' wordt het proces verstaan waarin organisaties ontstaan en aan macht winnen om de regels van sportachtige vermaken en activiteiten preciezer,

strikter en explicieter te formuleren en te standaardiseren, en aan de hand van deze gestandaardiseerde regels nationale en internationale wedstrijden en kampioenschappen te organiseren. Deze reglementering is gepaard gegaan met geweldsinperking. In iedere sport wordt gestreefd naar regelgeving die een optimale, beheersbare en plezierige, spanning creëert. Deze spanning wordt opgeroepen door de regels dusdanig te formuleren dat strijd en risicovol gedrag mogelijk worden, terwijl tegelijkertijd het geweldsniveau wordt beperkt en de kans op ongevallen wordt teruggedrongen.⁶

Organisatievorming, reglementering en standaardisering hebben zich al in de achttiende eeuw voorgedaan ten aanzien van bijvoorbeeld paardenrennen, golf, cricket, boksen en roeien. In de negentiende eeuw ontstonden langs deze weg onder meer ook het voetbal, rugby, atletiek, skiën, wielrennen, tennis, badminton, hockey, basketbal, volleybal en judo, zoals wij dat tegenwoordig kennen. In dezelfde eeuw kwam ook het begrip 'sport' wereldwijd in gebruik als de overkoepelende term voor dergelijke activiteiten. De wijze waarop zij moeten worden beoefend, evenals de aanduiding wat overtredingen zijn en welke sancties daartegenover staan, liggen sindsdien vast. Structurele wijzigingen in de regels hebben zich in deze sporten nauwelijks meer voorgedaan, al is wel het aantal regels en de gedetailleerdheid hiervan sterk toegenomen.

De sportificering is een doorslaand succes gebleken: in georganiseerde, gereguleerde en gestandaardiseerde vorm konden de sporten over de hele wereld worden verspreid en kregen de sportwedstrijden een mondiaal karakter. Zonder sportificering zouden er geen nationale titels, wereldkampioenschappen of Olympische Spelen bestaan, noch nationale elftallen of wereldrecords. Vanwege dit succes is het sportificeringsproces in de loop van de twintigste eeuw op steeds weer nieuwe activiteiten toegepast. Zo is de internationale sportwereld de laatste decennia verrijkt met onder meer triatlon, beach volleybal, mountainbiken en snowboarding. Opmerkelijk is dat er vooral veel vechtsporten zijn bijgekomen, waaronder kickboksen, taekwondo, full-contact karate en nunchaku. Bovendien zijn de laatste jaren verschillende varianten van het harde wedstrijdvechten opgekomen, waaronder *free fight*, *pancrase*, *vale tudo* en *ultimate fighting*, die in mindere mate of nauwelijks overeenkomstig de overige sporten zijn georganiseerd en gereguleerd.

1.2 De herkomst van het wedstrijdvechten

Free fight, *pancrase*, *vale tudo* en *ultimate fighting* zijn eigentijdse uitingen van een aloude traditie. Harde gevechten in wedstrijdvorm, zonder dat hieraan een ruzie, conflict of oorlog ten grondslag ligt, zijn door de hele geschiedenis aan te treffen, al verschilt de vorm, aard en wijze ervan in de tijd en per plaats. Zo zijn er talloze voorbeelden te geven van worstelen, vuistvechten, stokvechten en zwaardvechten die een sportachtig karakter hadden en konden worden onderscheiden van krijgsverrichtingen of een handgemeen.

Tot aan de Griekse oudheid was de reglementering van deze tweegevechten rudimentair, variabel en lokaal. Bovendien waren dergelijke gevechten onlosmakelijk verbonden met rituele uitvoeringen of krijgsoefeningen.⁷ Gedurende de Griekse oudheid kregen zij in toenemende mate een doel in zichzelf en een zelfstandige

symbolische betekenis. Hoewel ze bij uitstek een activiteit bleven van en voor krijgers, verbonden met oorlog, heilige feesten en rituele praktijken, ging het er in deze gevechten meer dan voorheen om de beste vechter en atleet te zijn. Daartoe bereidden de atleten zich voor onder begeleiding van deskundigen in speciale scholen.⁸ Bovendien ontwikkelden de Grieken in de vorm van de Olympische Spelen een periodiek terugkerende competitie, die voor de hele oudheid uniek kan worden genoemd.⁹

Belangrijke verschillen met de moderne sport zijn er wel. Vergeleken met de huidige gereguleerde worstel- en bokssport waren de regels van de Griekse worstel- en bokswedstrijden weinig uitgewerkt en gestandaardiseerd, en werd er in mindere mate gelet op een gelijke aanvangssituatie. De gevechten werden bovendien geleverd vanuit de heersende krijgsmoraal, waarin slechts in beperkte zin plaats was voor de ethiek van fair play. Dit uitte zich onder meer in een extreme hardheid: 'de dood of de gladiolen' was niet zelden een bittere werkelijkheid.

De oudste schriftelijke bron van het Griekse wedstrijdvechten is aan te treffen in de Ilias. Hierin wordt onder meer verhaald van de lijkverbranding van de krijger Patroklos. Naast een dodenmaal behoorden ook lijkspelen tot het afscheidsritueel: vuistvechten, worstelen, hardlopen, paardenrennen, boogschieten en speerwerpen. Voor het vuistvechten werd gevraagd wie het strijdperk durfde in te gaan, met een muilnier als prijs voor de overwinnaar en een dubbelkelkige beker voor de overwonnenen. Twee krijgers, Epeios en Euryalos, traden naar voren, bonden een lendenschort en een boksriem om en

“hieven de machtige vuisten en raakten slaags; vuisten botsten met vuisten, luid knarsten hun kaken, het zweet stroomde hun van de leden. De kampioen Epeios sprong toe en gaf Euryalos, die op hem loerde, een slag tegen de kaak. Niet lang meer stond hij overeind, zijn sterke knieën begaven hem. (...) De edele Epeios ving hem op in zijn armen en zette hem overeind. Zijn vrienden omringden hem en leidden hem weg uit de ring met slepende voeten, uitbrakend het dikke bloed, het hoofd hangend op zij, geheel buiten westen.”

Een worstelwedstrijd volgde, beschreven met oog voor verfijnde technieken, eindigend in een onbeslist.¹⁰

Ook uitdagingen waren aanleiding voor wedstrijdvechten. Wanneer Odysseus (in de Odyssee) in een fel twistgesprek geraakt met Iros, wordt dit door koning Antinoös gretig en met groot plezier aangegrepen voor een bokspartij tussen beide kemphanen:

“Toen haalden zij beiden uit en Iros gaf hem een stomp tegen de rechter schouder, maar Odysseus trof hem in de hals onder het oor en sloeg zijn botten naar binnen zodat hem meteen het purperen bloed in de mond kwam. Kermend viel hij in 't stof en klappertandend spartelde hij met zijn hielen tegen de grond; de edele vrijers zwaaiden de handen omhoog en bestierden het van de lach.”¹¹

In de latere Griekse tijd, toen de Olympische Spelen met enige regelmaat werden gehouden, kwamen vuistvechten en worstelen met grotere regelmaat voor. Bovendien kwam een derde vechtsport tot ontwikkeling die niet in de Ilias of Odyssee voorkomt: het pancration. In al deze drie vechtsporten kwamen geen rondes of pauzes

voor; ook kende men geen gewichtsklassen. Leeftijdscategorieën hanteerde men daarentegen wel.¹² Bij het worstelen ging men door tot één van de deelnemers door verwurging opgaf of drie keer ten val was gebracht; bij het boksen en pancration totdat één zijn arm ophief ten teken van overgave of eenvoudig niet meer verder kon.¹³

Het geweldsniveau lag hoog en weerspiegelde de krijgscultuur van de stadsstaten die in een voortdurende staat van oorlog verkeerden.¹⁴ Dat er tijdens de tweegevechten doden en gewonden vielen, wekte onder de Grieken geen walging op en was evenmin aanleiding om voor een verbod te pleiten, zoals wel het geval is in onze tijd. Integendeel, worstelen, boksen en pancration werden beoefend door de maatschappelijke bovenlaag, die hiervan een versterking, kanalisering en verfijning van de competitieve deugden verwachtten.¹⁵

Het pancration (voor het eerst in 648 v.Chr. onderdeel van de Olympische Spelen) kende de minste regels. Vrijwel alles was toegestaan, behalve bijten en het uitkrabben van de ogen (al kenden de Spartanen ook deze beperkingen niet).¹⁶ Niettemin ging het om meer dan brute kracht; van de vechters werd ook duurvermogen, alertheid, moed, strategisch inzicht en defensieve technieken gevergd.¹⁷ Slagen op het gezicht, verwurgingen, het kraken en ontwrichten van ledematen en het breken van vingers waren gevreesde technieken. Ook schaargrepen met de benen waren effectief, want dan kwamen de handen vrij om de tegenstander te verstikken.

Toch was de vuistkamp nog bruter dan het pancration, omdat de kans op verminkingen groter was. De worstelgrepen en het schoppen tijdens het pancration werden als minder gevaarlijk beschouwd dan de stoten van de bokser. Boksen stond voor verminking en het vloeien van bloed.¹⁸ Toen twee vechters op dezelfde dag in het boksen en het pancration wilden uitkomen, verzocht één van hen de officials om de gebruikelijk volgorde te veranderen en het pancration eerst te houden, zodat hij bij dat gevecht niet zou worden gehinderd door de blessures die hij door het boksen zou oplopen.¹⁹

Bij het boksen was het vastgrijpen van de tegenstander verboden. Het vuistgevecht bestond louter uit stoten en slagen, in het bijzonder naar het hoofd, maar ook naar de genitalia. Dodelijke ongevallen kwamen tijdens de vuistkampen zeker voor. Het pancration was daarentegen een mengvorm van dit vuistvechten en het worstelen.²⁰ Hierbij waren verwurgingen de meest voorkomende doodsoorzaak.

Later in de Griekse tijd waren de winnaars van sportfestiviteiten steeds vaker zorgvuldig gerecruiteerde en goed getrainde en verzorgde professionals; met name uit het zuidelijk deel van Italië. De gevechten gingen steeds minder om het genoegen van de beoefenaars, maar om dat van de toeschouwers. Het gevecht werd een evenement, een massaspektakel, met een voyeuristisch, sadistisch en theatraal karakter, voor toeschouwers die er zelf niet aan dachten ooit mee te doen. De vechters werden publieke entertainers, die met hun coaches, masseurs en koks naar de steden trokken waar zij de meeste ovaties en geldprijzen kregen.²¹

Na de overname van elementen van de Griekse cultuur door de Romeinen werd deze ontwikkeling versterkt. Op termijn transformeerden de boks- en pancrationgevechten van de Grieken in de populaire gladiatorenwedstrijden van de Romeinen. De gladiatoren waren overwegend slaven, gevangenen of psychopaten die werden getraind in speciale scholen. De strijd ging niet per se tussen gelijkwaardige vechters; juist het kat-en-muis-gevecht tussen een ervaren gladiator

en een wanhopige, angstige, ongetrainde tegenstander behoorde tot het programma, met als hoogtepunt de uiteindelijke dood van de gedoemde. In de vijfde eeuw werden de gladiatorengevechten verboden.²²

Met het verdwijnen van de gladiatorenspektakels was het nog niet gedaan met het vechten voor de eer van de deelnemer of het genoegen van het publiek. Worstel- en bokswedstrijden bleven eeuwenlang in vele varianten over heel Europa bestaan, al kwamen geplande, regelmatig terugkerende gevechten met een minimum aan regels, zoals tijdens de Griekse Spelen, niet meer voor.²³ Er is weinig bekend over de regels die in later tijden werden gehanteerd. Wel is duidelijk dat het om weinig zachtzinnige mengvormen van vuistvechten en worstelen ging, hoewel er ook meer geritualiseerde vormen voorkwamen, met minder geweld en meer voorgeschreven bewegingen.²⁴

Vooraf in Zuid-Oost Azië groeide een rijke cultuur aan regionaal variërende krijgskunsten, die het midden hielden tussen paramilitaire gymnastische oefeningen, spirituele concentratie, ceremoniële dans en wedstrijd sport. Enkele van deze krijgskunsten, zoals het Sumo-worstelen en jiu jitsu in Japan, groeiden uit tot bovenlokaal niveau. In sommige landen was de populariteit van dergelijke vecht- en krijgskunsten dermate groot dat zich onder de vechters een zekere professionalisering voordeed. Dat was bijvoorbeeld het geval bij Indiase en Japanse worstelaars en Thaise bokkers.²⁵

In Europa bleven ruwe tweegevechten eeuwenlang een alledaags vermaak. Dit was niet alleen het geval aan de hoven, waar worstelen en wapengevechten populaire riddersporten waren.²⁶ Ook onder het volk kwamen zij, in minder gestileerde vorm, veelvuldig voor. Van Deursen geeft hiervan voor het zeventiende eeuwse Nederland diverse voorbeelden. Zo verhaalt hij in *Mensen van klein vermogen* van twee jongeren uit Leiden die onenigheid kregen op de kegelbaan. Ernstig was het niet, want ze gingen goedsmoeds naar buiten met de afspraak daar “jegens den anderen te stoten ofte vechten”. Er kwamen messen aan te pas en het eindigde met de dood van één van hen. Ook vele andere voorvallen konden resulteren in een gevecht met dodelijke gevolgen. En voor zover er geen motief voorhanden was, zo constateert Van Deursen, kon men in menig dorp vechtersbazen vinden die “uit louter liefde tot de strijd het tweegevecht aanboden aan ieder die het tegen hen wilde opnemen”. Zo had een inwoner in Den Briel voor zijn huis een stok op straat geplant; wie die wegnam moest tegen hem vechten. Anderen lokten opzettelijk twisten met dorpelingen uit om een tegenstander te vinden voor het stoten.²⁷ Soms ging het om een duel dat rechtstreeks uit een twist voortkwam, soms — zoals bij het bekkensnijden — was de strijd een doel op zich, zonder dat hieraan een ruzie vooraf ging.

Niet anders was het in Engeland. Er zijn talloze voorbeelden voorhanden van duels met de blote vuisten en sportachtige vermaken waarbij wapens te pas kwamen. Daarbij kon het er zeer wreed en bloedig aan toegaan.²⁸ Het vuistvechten was tot in de achttiende eeuw een vorm van boksen met diverse elementen van ruw worstelen. Vechters gooiden elkaar op de grond, gaven kopstoten, traptten op de benen, trokken aan de haren, prikten in de ogen en schopten in het kruis. Deze wedstrijden, die niet zelden dodelijke gevolgen hadden en waaraan ook vrouwen deelnamen, trokken vele toeschouwers.²⁹ Ook stokgevechten waren populair. Zo kregen deelnemers aan het zogenaamde *single-stick* één arm op de rug gebonden en in de andere arm een korte stok. Winnaar was degene die het eerst bloed uit het hoofd van de tegenstander wist te slaan.³⁰

Zoals onder anderen de socioloog Norbert Elias heeft laten zien, is tussen de zeventiende en twintigste eeuw de weerzin tegen en de gevoeligheid voor geweld, vechten, bloed en dood in de westerse wereld sterk toegenomen. Deze veranderende houding hield verband met staatsvorming; de nationale overheden wisten het legitieme gebruik van geweld naar zich toe te trekken en aan de gewone burgers te onttrekken. Hierdoor werd het dagelijks leven gepacificeerd. Op deze meer vreedzame verhoudingen zijn de mensen hun gedrag gaan afstemmen. Zij gingen minder snel over tot fysiek geweld dan in vorige eeuwen en ontwikkelden een grotere afkeer van alles wat met geweld te maken heeft.³¹

Deze ontwikkeling had onder meer tot gevolg dat de weerzin tegen dier- en menskwellende vermaken toenam. Sommige werden verboden, andere werden dusdanig gereguleerd dat het geweld minder openlijk op de voorgrond stond. Die ontwikkeling kwam ook tot uiting in de transformatie van het beschreven wedstrijdvechten in de vechtsporten die wij nu kennen. Eerst werd in Europa het ruige zwaardvechten, worstelen en vuistvechten veranderd in de moderne scherm-, worstel- en bokssport. Later werd deze sportificering ook in Azië toegepast op de aldaar bestaande krijgskunsten, waardoor onder meer de huidige judo- en karate-sport ontstonden.

1.3 Het ontstaan van de scherm-, boks- en worstelsport

Als sport zijn worstelen, vuistvechten en zwaardvechten van betrekkelijk recente datum. De hedendaagse regels werden in de loop van de negentiende eeuw vastgesteld en gestandaardiseerd.³²

De reglementering en standaardisering van het worstelen, vuistvechten en zwaardvechten zorgden ervoor dat deze sporten scherp van elkaar werden onderscheiden. Waar het wedstrijdvechten in vroeger tijden diverse elementen van deze varianten in combinaties toeliet, hebben de moderne scherm-, bokssport en worstelsport volstrekt gescheiden reglementen, organisaties en kampioenschappen.

Schermen

De eerste schriftelijke regels werden voor het schermen al in de zestiende eeuw opgesteld. Deze waren bedoeld om grote verwondingen te voorkomen onder de adellijken die aan de Franse en Italiaanse hoven het schermen als wapenoefening prakticeerden, vooral als voorbereiding op een eventueel duel. Ondanks deze regels was er lange tijd nog geen sprake van de georganiseerde, gereguleerde en gestandaardiseerde *scherm-sport*, zoals wij die kennen. Deze ontstond pas nadat in diverse westerse landen het dragen van wapens en het aangaan van duels was verboden. Het gevolg hiervan was dat clubs werden opgericht om het schermen als sport voort te zetten. Om een dergelijke scherm-sport binnen de wet te plaatsen, werden de regels ervan dusdanig verfijnd dat het schermen geen enkele associatie meer ocriep met geweld, bloed of verwondingen.³³

Boksen

In Engeland luidde het verbod op het dragen van de degen tevens het begin van de bokssport in. Beroemde Londense schermmeesters vormden zich om tot

boksleraren. Diverse adellijken gingen in deze verandering mee: zij zagen in boksen een goed alternatief om duels zonder wapens uit te vechten.³⁴ Boksen werd hun favoriete *noble art of self defense*; een zinsnede die van het schermen werd overgenomen.³⁵ De adellijke betrokkenheid bevorderde de invoering van diverse geweldsinperkende regels bij het vuistvechten. Halverwege de achttiende eeuw werd het verboden om onder de gordel te slaan, en om te slaan wanneer de tegenstander was neergegaan. Ook werden de toegestane worsteltechnieken beperkt, rustpauzes tussen rondes geïntroduceerd en handschoenen voor sparring en demonstraties ingevoerd.³⁶

Gelijktijdig met deze eerste reglementering van het boksen werd het ongereguleerde prijsvechten verboden. Dat verbod heeft dit prijsvechten echter nooit volkomen kunnen uitbannen. Wel werd het uit het dagelijks leven weggedrukt, zodat het — tot op de dag van vandaag — nog slechts in geïsoleerde vorm voorkomt.³⁷ De meerderheid van de bevolking merkt hier niets van. Zij kent slechts de sportificeerde variant ervan: het moderne boksen.

Dit moderne boksen kreeg halverwege de negentiende eeuw zijn hedendaagse aanzien. In de boksklubs die rond deze tijd door leden van hogere kringen werden opgericht, werd een groot aantal regels opgesteld die tot doel hadden om het geweld in te perken. Zodoende wilden zij van boksen een respectabele sport maken. Er werden gewichtsklassen en rondes ingevoerd, de afmetingen en ondergrond van de ring werden vastgelegd, de gespecialiseerde onafhankelijke scheidsrechter deed zijn intrede, en er werden fysieke beschermingsmiddelen (handschoenen en gebits- en hoofdbeschermers) ontwikkeld. Nog weer later werd het puntensysteem ingevoerd, evenals de medische controle. Naarmate men er beter in slaagde deze boksregels nationaal en internationaal te standaardiseren, konden in steeds groter verband hiërarchische competitiestelsels worden opgezet. In 1904 kreeg de bokssport een plaats op de Olympische Spelen.

Ondanks deze sportificering is de bokssport altijd omstreken gebleven en, in de woorden van Ruud Stokvis, “doelwit van een vrijwel permanent civilisatiegevecht.”³⁸ Diverse mensen, onder wie vele medici, hebben de afschaffing van de bokssport bepleit, of op zijn minst een verbod op het slaan naar het hoofd of de verplichting dat profboksers net als amateurboksers hoofdbescherming moeten dragen.³⁹ Dergelijke pleidooien keren steeds terug als een bokser invalide of in coma is geslagen, of door het gevecht is overleden. Diverse zendgemachtigden en dagbladen scharen zich achter deze pleidooien en boycotten min of meer deze sport.

Deze pleidooien zetten de officials, managers en beoefenaars in de bokswereld voortdurend onder druk om aan te tonen dat het bij deze sport niet gaat om een gevecht, maar om een wedstrijd, waarvan het doel niet het beschadigen van de ander is, maar het toepassen van technieken (om punten te verkrijgen en de wedstrijd te winnen).⁴⁰ Daarin zijn de boksorganisaties niet zonder succes geweest. Het profboksen is slechts in enkele landen verboden (zoals de Scandinavische landen). Wereldwijd is het, mede door de grote publieke belangstelling, uitgegroeid tot een sterk gecommmercialiseerde en geprofessionaliseerde sport. De absolute toppers behoren tot de best betaalde sporters ter wereld.⁴¹

Worstelen

De reglementering van het boksen scheidde deze sport nadrukkelijk van het worstelen, dat nooit als adellijk vermaak was gezien, maar meer iets als voor de

soldaten uit het volk.⁴² In afzonderlijke organisaties zijn beide disciplines verder ontwikkeld tot twee autonome sporten.

Doordat alle stoot- en traptechnieken bij het worstelen werden verboden en de worstelregels en -technieken secuur werden bepaald, werd deze sport in veel sterkere mate dan het boksen gepacificeerd. Doel van de worstelsport is om de tegenstander via grepen en worpen met beide schouders op de grond te drukken. Als dit niet gebeurt tijdens de gelimiteerde tijd van 3x3 minuten, dan wordt de wedstrijd op punten beslist. Deze punten worden op grond van gestandaardiseerde grepen en situaties toegekend. Er zijn twee stijlen in deze internationale wedstrijdsport ontstaan: het Grieks-Romeins en het worstelen vrije stijl. Belangrijkste verschil is dat in deze laatste variant ook worpen en grepen op de benen mogen worden uitgevoerd.

Door deze ontwikkeling veranderde de worstelsport van karakter: waar voorheen sterke mannen als kermisreizigers door het land trokken om het publiek voor een worstelgevecht uit te dagen, werd de worstelsport eind negentiende eeuw hoofdzakelijk in verenigingsverband beoefend. Er werden clubs en overkoepelende organisaties opgericht, duidelijke regels geformuleerd en gestandaardiseerd, kampioenschappen uitgeschreven, onafhankelijke scheidsrechters aangesteld, en dergelijke. In deze vorm is het worstelen uitgegroeid tot een volwaardige, volledig erkende sport die al in 1896 Olympisch werd.

Net als bij het boksen het geval was, betekende dit niet dat de oude varianten van het worstelen geheel verdwenen. In diverse landen bleven lokale worstelpraktijken bestaan. Sommige daarvan groeiden uit tot nieuwe worstelsporten, met een zekere internationale verspreiding, zoals het Russische sambo-worstelen. Andere ontwikkelden zich meer tot showworstelen, waarin het verloop van de gevechten 'afgesproken werk' is.

De herkomst van dit showworstelen ligt vermoedelijk in de traditie van rondtrekkende sterke mannen, die her en der hun kunsten aan het publiek lieten zien. Begin deze eeuw reisden dergelijke worstelgroepen ook door Nederland. Zij traden in theaters op, veelal met 'nep'-partijen. Zo konden de kampioenschappen die deze worstelaars organiseerden, worden ontmaskerd toen het Nederlandse sportblad *De Revue der Sporten* een briefje van één van de managers vond, waarop onder meer vermeld stond: "Orlando moet na twaalf minuten verliezen en dan de scheidsrechter te lijf gaan, echter maar kort, want anders mist hij de trein naar Antwerpen."⁴³

In deze traditie heeft zich in Amerika en Japan het catch-as-catch en American wrestling ontwikkeld: een televisie- en toeschouwersspel, dat associaties en emoties met zich meebrengt van échte wedstrijden, zonder dat er van een daadwerkelijke krachtmeting sprake is. Door de commentator en scheidsrechter onderdeel te maken van dergelijke shows, kunnen de verschillende 'vechters' als helden en schurken, underdogs en heersers, en slimmerds en dommekrachten worden afgeschilderd, waardoor het publiek zich met een aantal van hen kan gaan identificeren.⁴⁴

1.4 De omvorming van Aziatische krijgskunsten in moderne sporten

De wijze waarop in Europa diverse vermaken werden omgevormd tot moderne sporten vond wereldwijd navolging. Dit model werd ook toegepast op diverse Oost-

Aziatische krijgskunsten, die vervolgens in gesportificeerde vorm over de hele wereld werden verspreid en tegenwoordig door miljoenen mensen worden beoefend.

De eerste aanzetten tot de sportificering van krijgskunsten werden gegeven in het negentiende eeuwse Japan. Ook hier hing deze ontwikkeling samen met de pacificatie van de inheemse krijgsadel (de samourai). Sinds het einde van de twaalfde eeuw waren de samourai de heersende stand in de Japanse samenleving geweest. In de negentiende eeuw werd hun machtspositie echter doorbroken. Eén van de gevolgen hiervan was dat zij in 1877 een verbod op het dragen van zwaarden kregen opgelegd. Net als in Engeland gaf deze ontwikkeling een sterke impuls aan de sportificering van het tweegevecht - met en zonder wapens - dat altijd een belangrijk onderdeel had uitgemaakt van de vorming van de krijgsadel. De oude krijgskunsten werden omgevormd tot wedstrijden met een doel in zichzelf, waarin minder geweld was toegestaan.

Aanvankelijk was dit doel niet zozeer het vechten 'om de sport' alswel het vechten als onderdeel van de 'meditatieve weg'. Dat was althans wat Jigoro Kano voor ogen had toen hij uit bestaande jiu jitsu-technieken het 'kodokan-judo' ontwikkelde. Zoals gebruikelijk in Japan opende hij voor deze stijl in 1882 een aparte trainingsschool ('dojo'). Een toernooi tegen de grootste jiu jitsu-school van Japan, *Totsuka*, toonde de superioriteit van zijn vechtstijl aan. Van de vijftien gevechten werden er dertien gewonnen en eindigden er twee onbeslist. Mede door deze successen slaagde Kano er rond de eeuwwisseling in judo ingesteld te krijgen als een verplicht leervak op de lagere scholen van Japan.

Belangrijker nog voor de toekomst van het judo als sport was zijn studiereis door de Verenigde Staten en Europa. Waar mogelijk demonstreerde hij zijn nieuwe vechtstijl, zoals ook zijn leerlingen dat nadien zouden doen. Hierdoor vond het judo reeds in de eerste helft van de twintigste eeuw ingang in de Verenigde Staten en diverse Europese landen, in het bijzonder als onderdeel van de jiu jitsu-training bij de marine, de politie en in het leger. Het werd daar onderwezen als een oefening in zelfverdediging en beheerst geweld. Er werden hier en daar wel judoclubs opgericht, maar er waren tot in de jaren vijftig geen internationale judokampioenschappen. Het doel lag niet in het winnen van kampioenschappen, maar in het behalen van hogere 'kyu-dan graden' (een soort diploma's). Deze titels werden niet, zoals in de westerse sport gebruikelijk is, behaald op grond van objectieve uitslagen tijdens competities die uitgeschreven waren door overkoepelende organisaties. Geheel overeenkomstig de Japanse krijgskunsttraditie werden ze persoonlijk door de *sensei* (leermeester) toegekend, als deze zijn leerling daar rijp voor achtte.⁴⁵

Na de Tweede Wereldoorlog groeide judo uit tot een grootschalige, internationale sport. In 1938 besloot het Olympisch Comité, waarvan Jigoro Kano al sinds 1909 lid was, tot de opname van het judo tijdens de geplande Olympische Spelen van 1940 te Tokio. Doordat de oorlog uitbrak, gingen deze Spelen niet door. Het besluit om judo toe te laten, stimuleerde echter wel de vorming van nationale judo-organisaties en in het verlengde hiervan de organisatie van nationale en internationale wedstrijden. Zo werd in 1939 de Nederlandse Jiu jitsu en Judo Bond opgericht, vonden in de jaren vijftig de eerste Europese en wereldkampioenschappen plaats en kwam het judo in 1964 voor het eerst voor op het programma van de Olympische Spelen. Gelijktijdig groeide ook het aantal beoefenaars van de judosport in vrijwel alle landen aanzienlijk.⁴⁶

Het succes van het judo stimuleerde verschillende leraren, die verspreid over

Japan eigen vechtstijlen doceerden, om hun stijlen eveneens aan te passen aan de eisen van de moderne sport. Hierdoor is de sportwereld in de loop van de twintigste eeuw verrijkt met vele tientallen andere vechtsporten (tabel 1 aan het slot van dit hoofdstuk geeft hiervan een overzicht.) De laatste decennia is deze proliferatie van vechtsporten versterkt, soms door nieuwe sportificeringen van oude Aziatische vechtstijlen, soms vanwege afsplitsingen of combinaties van nieuwe varianten uit reeds bestaande vechtsporten. Daarbij is steeds eenzelfde dynamiek werkzaam geweest. Enerzijds kwamen nieuwe stijlen voort uit de sportieve strijd rond de vraag wie de beste stijl vertegenwoordigde; anderzijds ging het hierbij ook om een commerciële concurrentiestrijd om leerlingen en inkomsten.

Eén van de eerste vechtsporten die na het judo opkwam, was het karate. Deze sport was ontwikkeld door Funakoshi uit een vechtstijl die op het eiland Okinawa gangbaar was. In 1917 demonstreerde hij zijn karate-technieken op Japanse universiteits-dojo's en jiu jitsu-scholen. Vijf jaar later publiceerde hij het eerste boek over karate.⁴⁷ Zijn 'shotokan-karate' werd een enorm succes. Op vele dojo's en scholen werd deze stijl echter aangepast en omgevormd, zodat tientallen varianten op zijn karate-stijl ontstonden. De belangrijkste hiervan zijn het wado-ryu van Ohtsuka en de kyokushin-kaikan van Oyama. Ook het Koreaanse taekwondo kan als een afsplitsing van het shotokan-karate worden beschouwd.⁴⁸

In andere Oostaziatische landen werden eveneens diverse krijgskunsten omgevormd tot moderne sporten: in China sommige wushu-stijlen, in Birma bando, in Korea hapkido en taekwondo, in India kalarippayat, in Indonesië pentjak-silat, in Vietnam viet-vo-dao en in Thailand muay-thai.

Door verschillende ontwikkelingen zijn al deze vechtsporten in de loop van de twintigste eeuw over de wereld verspreid. De na-oorlogse legering van Amerikaanse en Europese troepen in verschillende delen van Oost-Azië droeg hiertoe bij, evenals de emigratiestroom van Aziaten naar de Verenigde Staten en Europa. Deze stroom deed zich vooral voor tussen landen die in het verleden koloniale banden kenden. Zo is pentjak silat nergens in Europa populairder dan in Nederland door de aanwezigheid van veel Indonesiërs en Molukkers, en is viet-vo-dao het meest geliefd in Frankrijk vanwege het grote contingent Vietnamezen.⁴⁹

1.5 Verharding

Doordat er vele vechtstijlen naast elkaar tot ontwikkeling kwamen, ontstond niet alleen de vraag wie de kampioen was onder de judoka's, onder de karateka's, onder de taekwondoka's en zo meer, maar ook wie nu de sterkste is der sterksten en welke vechtstijl nu superieur is: kan een worstelaar een bokser verslaan, vormen judotechnieken een effectief wapen tegen een karateka of een kickbokser? Die sportieve wedijver leidt soms tot een wedloop, een *battle of styles*.

In de moderne vechtsporten hebben dergelijke vrije of gemengde gevechten altijd een betrekkelijk marginale plaats ingenomen. Van tijd tot tijd nam een bokser het op tegen een worstelaar of een judoka, maar dat waren niet meer dan interessante randverschijnselen. Zowel de amateur- als de beroepssport is gebonden aan een specifieke discipline, en alleen bij bijzondere gelegenheden komen vertegenwoordigers van verschillende disciplines tegen elkaar uit. De organisatie van vrije of gemengde gevechten is dan ook niet afkomstig van de erkende sportbonden,

maar van het commerciële vechtsportcircuit dat zich daarbuiten heeft ontwikkeld. Sporters en sportscholen zochten de competitie met vertegenwoordigers van andere stijlen. En die concurrentie zette hen aan, zoals dat in iedere sport gaat, tot het verleggen van de grenzen. Er werden nieuwe trainingsmethoden ontwikkeld, effectievere vechttechnieken geïntroduceerd, er werd harder getraind en professioneler begeleid. Het gevolg hiervan was een verdere verharding van de vechtsporten. Later geïntroduceerde varianten werden steeds gewelddadiger, evenals aanpassingen binnen vechtstijlen.

Deze verharding is niet alleen te begrijpen vanuit een sportieve dynamiek. Ook maatschappelijke ontwikkelingen speelden hierbij een rol. Ondanks de toegenomen weerzin tegen geweld heeft een vechtraditie onder met name jonge mannen altijd voortbestaan. Deze traditie kwam in de jaren zestig en zeventig nadrukkelijker in het daglicht, toen jongeren zich minder gelegen lieten aan het gezag van opvoeders en gezagshandhavers. Hierdoor hadden ordehandhavers het steeds moeilijker om onlusten en vechtpartijen onder jongeren te beteugelen, vooral op plaatsen waar zij in groepsverbanden bijeenkwamen, zoals disco's, badplaatsen, muziekfestivals en voetbalwedstrijden. Dit probleem deed zich vooral voor onder jongeren die in maatschappelijk opzicht weinig perspectief hadden; een groep die eind jaren zeventig sterk in omvang toenam. De verharding van de vechtsporten kende in deze periode een duidelijke versnelling; een periode waarin tevens de problemen met bijvoorbeeld voetbalvandalen, punkers en Hell's Angels groeiden.⁵⁰

De verharding van de vechtsporten werd bovendien gevoed door zakelijke belangen en door de commercialisering van het wedstrijdvechten. Begin jaren zeventig werden de eerste grootschalige vechtfilms geproduceerd, waarin technieken uit Oosterse vechtkunsten centraal stonden. Bovendien werden er vanaf het midden van de jaren zeventig met enige regelmaat grote vechtsportgala's georganiseerd. Zowel de films als de gala's trokken grote publieke belangstelling. Dit zette producers en promotors aan om voor nieuwe produkties en competities te zorgen, waarbij zij steeds hardere acties trachtten te brengen om het publiek, dat steeds weer aan een bepaald geweldsniveau gewend raakte, te blijven lokken.

Door de nieuwe media, de video en momenteel met name de commerciële televisie, kan met het organiseren van gevechten een veel groter publiek worden bereikt dan alleen de feitelijk aanwezige bezoekers. Liefhebbers van hardere vechtsporten vormen in ieder land afzonderlijk een kleine minderheid, maar bij elkaar vertegenwoordigen zij een enorme markt. Video-banden en televisie-beelden kunnen die liefhebbers bereiken ongeacht waar zij zich bevinden. Gemengde of vrije gevechten spreken bovendien vechtsporters van alle disciplines aan, zodat er in beginsel ook om die reden een grote markt is voor dergelijke evenementen.

1.6 Ontsporting

Grensverlegging is inherent aan de sport. Ze maakt zelfs voor een belangrijk deel het aantrekkelijke karakter van sport uit. Tegelijkertijd ontstaan hierdoor ook problemen. Het voortdurende streven naar grensverlegging blijkt immers ook te leiden tot ontwikkelingen die als onwenselijk worden beschouwd, zoals dopinggebruik en spelverruwing. De snelheid is in de motor- en autosport in de loop der tijd steeds meer opgevoerd, waardoor de kans op dodelijke ongelukken is toegenomen; de

moeilijkheidsgraad van turnoefeningen is steeds verder opgeschroefd, zodat de kans op een letsel door een val groter is geworden; de kracht, snelheid en behendigheid van ijshockeysers is sterk toegenomen, hetgeen ook tot hardere en fellere confrontaties tussen de spelers leidt. De vechtsport neemt wat deze algemene ontwikkeling betreft geen uitzondering in.

In reactie op dit probleem streven sportorganisaties naar handhaving van een optimale en aanvaardbare spanningsbalans: de wedstrijden mogen niet te saai worden, maar mogen evenmin onaanvaardbaar hoge risico's voor de sporters of het publiek met zich meebrengen. Dreigt dit wel het geval te zijn, dan trachten de sportorganisaties via verscherping of bijstelling van de reglementen bij te sturen. Worden de wedstrijden te saai, dan tracht men de dynamiek van de strijd te vergroten, bijvoorbeeld door een verbod op het terugspelen naar de doelman (voetbal) of de invoering van een set-systeem (biljarten); worden ze te fel en te risicovol, dan treft men beschermende maatregelen, zoals het verplichten van een helm (wielrennen) of het bestraffen van harde acties met tijdstraffen (ijshockey).⁵¹

Deze sturing wordt ook door de organisaties in de bestaande gereguleerde en gestandaardiseerde vechtsporten gehanteerd, zoals in het judo, karate, boksen, taekwondo en kickboksen. Daarbuiten heeft zich echter een ontwikkeling voorgedaan die haaks staat op deze algemene oriëntatie van sportorganisaties. Onder beoefenaars en promotors van de hardere vechtsporten groeide de onvrede over de beperkingen die de reglementen van de vechtsportorganisaties oplegden. Uit deze behoefte aan minder beperkingen en minder regels ontstonden in de jaren tachtig de eerste vormen van het vrije gevecht.

De ontstaansgeschiedenis van het zogenaamde *barokai* is in dit verband illustratief. Deze nieuwe sport werd halverwege de jaren tachtig ontwikkeld door twee Nederlanders, Bas van Hout en Rob Houweling.⁵² De laatste motiveerde halverwege de jaren tachtig het bestaansrecht van deze nieuwe vechtstijl als volgt:

“Iedereen weet dat de gevechtssporten veel aan waarde hebben ingeboet door de strakke reglementen. (...) Karate slaat al een tijdje niet meer aan bij het grote publiek. Er zit gewoon niet meer voldoende actie in om de mensen te boeien. Op zich een prachtige sport, maar genekt door de spelregels.”

Kern van deze kritiek is dat te strakke reglementen de vechtstijl te ver doen afdwalen van hun oorsprong: een oefening voor het échte gevecht. Houweling:

“Een echt gevecht op straat stopt niet als er een punt is gescoord of een worp is ingezet. Nee, je gaat door tot een van de partijen opgeeft. In feite bootsen wij het reële gevecht, zonder er verder iets mee uitstaande te hebben, na met de spelregels van de huidige vechtsporten.”

De vraag waarvoor de beoefenaars van het *barokai* kwamen te staan, was hoe deze vechtstijl het straatgevecht zoveel mogelijk kon benaderen en tegelijkertijd als sport kon worden beoefend. Volgens Houweling mocht het *barokai*

“geen veredeld straatvechten worden. Techniek moet te allen tijde de boventoon voeren. Het moet een mooie, cleane vechtsport worden. (...) We willen absoluut niet worden geassocieerd met pancration of dergelijke vecht'sporten' die er op zijn

geënt de tegenstander een enkele reis naar het ziekenhuis te bezorgen. Dat moeten we koste wat het kost voorkomen. Barokai moet te allen tijde synoniem zijn aan een eerlijke, mooie sport waar niets op valt aan te merken.”⁵³

Ondanks enthousiaste verslagen, succesvolle demonstraties en de steun van vooraanstaande vechtsporters (Rob Zwartjes, Chris Dolman) kwam het barokai niet werkelijk van de grond.

In de jaren negentig zijn daarentegen wel met succes nieuwe vormen van het vrije gevecht ontwikkeld. Het grote verschil daarbij was dat het barokai vooral was bedoeld voor het vechtsportgenoege van de beoefenaars, met een nadruk op techniek, terwijl de nieuwe vormen vanwege commerciële belangen volledig werden afgestemd op het toeschouwersperspectief. Zo is men in de Verenigde Staten, Japan en Europa zogenaamde *No Holds Barred* (NHB) wedstrijden gaan organiseren, zoals *ultimate fight* en kooigevechten, waarin de techniek ondergeschikt is gemaakt aan de sensatie die het gevecht als schouwspel biedt. Deze sensatie wordt vooral verkregen door bewust het geweldsniveau op te voeren. De organisatoren van deze NHB-wedstrijden fixeren zich op slechts één pool van de spanningsbalans: de spanning en het risico worden steeds verder verhoogd, terwijl men de beschermende maatregelen en structurerende regels intrekt.

Deze ontwikkeling is het tegenovergestelde van sportificering. Men ontwikkelt een bepaalde activiteit niet tot sport, maar men maakt van de sport juist minder sport. Er is sprake van ‘de-sportificering’ of ‘ontsporting’⁵⁴; een ontwikkeling die tegengesteld is aan de dominante sportificeringstrend. In de hardste vormen van wedstrijdvechten manifesteert deze zich op vier manieren:

- Waar iedere sportorganisatie het aantal regels in de loop der tijd uitbreidt en bewust beperkingen inbouwt om de sport haar onderscheidende kenmerken te geven, is hier sprake van het steeds verder verminderen van regels en beperkingen om de activiteit levensecht te maken. Het onderscheid tussen vechtsport en werkelijk gevecht wordt bewust vervaagd.
- Waar iedere sportorganisatie streeft naar standaardisering van de regels, is hier sprake van een bewuste poging om de regels een zekere flexibiliteit te geven. Ze worden eventueel aangepast per gevecht of evenement, om voortdurend te kunnen reageren op wensen/eisen van deelnemers, en (vermoede) behoeften van toeschouwers en kijkers.
- Waar iedere sportorganisatie streeft naar een evenwicht tussen enerzijds een hoge wedstrijdspanning en anderzijds bescherming en risicobeperking, is hier sprake van een verhoging van de wedstrijdspanning door juist de beschermende en risicobeperkende maatregelen weg te nemen.
- Waar iedere sportorganisatie via formele regels en informele codes een sportethiek tracht te ontwikkelen en te bevorderen, stimuleert de praktijk van de meest extreme varianten van het wedstrijdvechten dat sommige deelnemers zich niets meer gelegen laten liggen aan *sportsmanship* en respect voor de tegenstander.

Het ligt voor de hand om in dit opzicht een parallel te trekken met de opkomst van de gladiatorengevechten in de Romeinse tijd. De NHB-wedstrijden hebben hiermee gemeen dat ze vooral het vermaak van de toeschouwers dienen en een voyeuristisch, sadistisch en theatraal karakter dragen. Om het sportieve genoeg van de deelnemers gaat het steeds minder. Deelname betaalt goed; en daarom doen ze mee.

Toch zijn er belangrijke verschillen tussen de Romeinse gladiatorengevechten en de hedendaagse extreme NHB-wedstrijden. In de eerste plaats was de Romeinse gladiatorenstrijd een algemeen aanvaard evenement, terwijl de huidige gevechten controversieel zijn en maatschappelijke verontwaardiging oproepen. In de politiek zijn stemmen opgegaan om ze te verbieden. Juristen buigen zich over de toelaatbaarheid ervan. Het publiek dat dergelijke gevechten wel aantrekkelijk vindt, is redelijk beperkt. Ten tweede vchten de gladiatoren in de Romeinse tijd min of meer onder dwang. Tegenwoordig is deelname aan alle gevechten, hoe hard ook, altijd vrijwillig. Een derde verschil is dat het doel van gladiatorengevechten lag in het doden of verwonden van tegenstanders. In de huidige NHB-gevechten is dat niet het geval. Voor zover het geen 'gemaakte' partijen zijn, waarin van tevoren wordt afgesproken wie de winnaar zal zijn, is het primaire doel in deze gevechten uit de sport afkomstig, namelijk om de tegenstander tot overgave te dwingen of uit te schakelen.⁵⁵

Meer dan aan de Romeinse gladiatorengevechten doen de NHB-gevechten denken aan het vuistvechten van weleer. Dit vuistvechten is gedurende het sportificeringsproces in de loop van de achttiende en negentiende eeuw langzaam uit het dagelijks gezichtsveld verdreven. Maar of het werkelijk verdwenen is, is maar de vraag. Hoewel het empirisch materiaal gering is, bestaat er een sterk vermoeden dat het 'primitieve' wedstrijdvechten altijd heeft voortbestaan, zij het op kleine schaal en vaak in het schemergebied van de samenleving.⁵⁶ De vraag is dus niet alleen waarom dergelijke harde gevechten plaatsvinden, maar ook waarom zij plotseling in de openbaarheid zijn gekomen.

Een antwoord op die vraag is gelegen in de toenemende mogelijkheden van grootschalige verspreiding van niet-legitieme cultuur. Aan de gevechten kan eenvoudig nationaal en zelfs internationaal publiciteit worden gegeven, zodat het publiek massaal weet wanneer en waar dergelijke evenementen worden gehouden. Om de gevechten te zien, hoeft het publiek bovendien niet meer naar de wedstrijden toe. Ook via televisie, video en magazines kan het wedstrijdvechten worden gevolgd. Die mogelijkheden hebben het wedstrijdvechten commerciëler gemaakt. Organisatoren, promotoren en andere belanghebbenden kunnen er veel geld aan verdienen en zoeken meer dan voorheen bewust de publiciteit. Daarbij stellen zij niet zelden de gevechten nog harder voor dan ze zijn, om maar zoveel mogelijk *free publicity* rondom hun evenementen uit te lokken.⁵⁷

Met de commotie rond het *free fight* van februari 1995 is plotseling een enorme media-belangstelling voor het harde wedstrijdvechten ontstaan, die in geen verhouding staat tot de aandacht die werd gegeven aan het boksen, kickboksen, thaiboksen en een aantal *free fights* in de jaren tachtig. Volgens Stokvis is dit te wijten aan de "bevoogdende trekjes" van de programmamakers van de zendgemachtigden. Het internationale profboksen is bijvoorbeeld nagenoeg genegeerd: "Hoe graag het publiek de grote kampioensgevechten ook wil zien, de Hilversumse zedenmeesters hebben er tijd noch geld voor over", zo constateerde hij

onlangs in NRC Handelsblad.⁵⁸ Dezelfde houding is bij verschillende dagbladen te constateren, zoals De Volkskrant, Trouw en De Telegraaf. In de jaren tachtig leek Veronica dit beleid te doorbreken, door vrij veel aandacht te geven aan met name kickboksen. Maar toen de 'wilde, vrije jongens' uit de begintijd van Veronica waren verdwenen en Veronica met de TROS een nieuw sportprogramma ging maken, richtte ook deze omroep zich op de 'gewone burgerij', waardoor harde vechtsporten niet of nauwelijks meer aan bod kwamen.

De algemene verbreiding van de videorecorder en de opkomst van de commerciële televisie hebben hierin verandering gebracht. Langs deze kanalen kunnen de propagandisten van het wedstrijdvechten hun beeldmateriaal verspreiden, grotendeels buiten de gevestigde orde om. Nederlandse wedstrijden in *free fight*, kickboksen en thaiboksen zijn vooral te zien geweest op *Sportnet*, *Euronet* en *Canal Plus*. De grote NHB-gevechten in de Verenigde Staten en Europa worden bovendien gefinancierd door bedrijven die zich richten op entertainment en media-producties. Vanwege hun commerciële belangen verhogen de producers en promotors de frequentie van dergelijke gevechten en brengen zij hierin meer structuur aan. Bovendien dragen zij bij aan een geweldige publiciteit rondom deze gevechten. Het is niet verwonderlijk dat die publiciteit ook leidt tot maatschappelijke opschudding. Plotseling krijgen veel burgers zicht op een vechtcultuur die zich door een commerciële dynamiek aan het verharden is en waarvan zij geen weet hadden.

Tabel 1: Overzicht van de varianten van het wedstrijdvechten naar herkomst en type.

herkomst	met wapen	zonder wapen			
		non-contact	semi-contact	full-contact	No Holds Barred
Europa	schermen		worstelen	boksen, savate, barokai	koogevechten
Rusland			sambo-worstelen		
Japan	iaido, jodo, kendo, kyudo, naginata do, nunchaku, kobudo		judo, aikido, karate-do, sumo, tai jutsu	jiu jitsu, kempo, kickboksen, free fight, pancrase, shootwrestling	
China	wu shu-varianten	xing quan (imitatieboksen), hsing-i, pa-kua, t'ai chi ch'uan (schaduwboksen)	wu shu-varianten	wu shu-varianten	
Thailand	krabi krabong			muay thai (thaiboksen)	
Korea			hapkido, tang soo do, hwarang do	taekwondo	
Filippijnen	stokvechten (arnis)			sikaran	
Indonesië	pentjak silat-varianten	pentjak silat-varianten	pentjak silat-varianten		
India			kalarippayat		
Birma			bando, banshei	boksen	
Maleisië				poekoelan	
Brazilië				capoeira	
VS				full contact-karate	ultimate fighting, extreme fighting

2 Erkende vechtsporten in Nederland

Momenteel zijn in Nederland vijftien vechtsporten aangesloten bij een bond die lid is van de overkoepelende sportorganisatie NOC*NSF. Dit lidmaatschap van NOC*NSF wordt hier beschouwd als teken van maatschappelijke erkenning, omdat deze vechtsportorganisatie daarmee ook door de overheid wordt beschouwd als de nationaal vertegenwoordigende instantie voor de betreffende tak van sport. Naast deze erkende vechtsportorganisaties bestaan er nog enige tientallen andere vechtsportorganisaties die om uiteenlopende redenen niet onder de paraplu van NOC*NSF vallen.

De maatschappelijke ophef over de verharding van de vechtsporten heeft zich toegespitst op de nieuwste en hardste vormen van wedstrijdvechten, die niet-erkend zijn. Deze vormen van wedstrijdvechten kunnen niet los worden gezien van de erkende vechtsporten. Sterker nog, ze komen eruit voort en hangen ermee samen. Ten eerste zijn de hardere vormen van wedstrijdvechten ontstaan uit erkende vechtsporten. Ten tweede hebben verschillende deelnemers aan dit wedstrijdvechten titels behaald in een erkende vechtsport.⁵⁹ En ten derde beoefent een meerderheid van de toeschouwers bij dit wedstrijdvechten zelf een erkende vechtsport.⁶⁰

Wie de problematiek van de verharding van vechtsporten wil overzien, zal dan ook de erkende sporten in de analyse moeten betrekken. Dat is des te meer van belang omdat er in de laatste decennia ook hardere (full-contact-)vechtsporten tot NOC*NSF zijn toegelaten. Nagegaan moet worden in hoeverre de problematiek rond het *free fight* ook deze sporten raakt. Daarom zal in dit hoofdstuk een algemeen beeld worden gegeven van de maatschappelijke achtergrond en status die de erkende vechtsporten in Nederland hebben. Vervolgens zullen in de volgende hoofdstukken de niet-erkende full-contact-sporten gedetailleerd worden beschreven.

2.1 Erkende Europese vechtsporten: schermen, boksen en worstelen

Zoals in het vorige hoofdstuk naar voren kwam, kunnen de hedendaagse vechtsporten in Nederland worden onderscheiden naar hun Europese en Aziatische oorsprong. Schermen, boksen en worstelen behoren tot de Europese vechtsporten omdat de wereldwijd geldende regels van deze vechtsporten in dit werelddeel zijn ontwikkeld.

Kenmerkend voor deze sporten is dat ze zowel worden beoefend in verenigingen als in sportscholen die zijn aangesloten bij betrekkelijk stabiele nationale bonden. Deze bonden zijn weer lid van de overkoepelende sportorganisatie NOC*NSF en aangesloten bij internationale organisaties voor schermen, boksen danwel worstelen. Deze internationale organisaties zijn op hun beurt weer erkend door het Internationaal Olympisch Comité.

De organisatievorming kwam in Nederland bij al deze vechtsporten vroeg tot stand. Schermen liep in dit opzicht voorop: deze sport kwam in ons land in legerkringen tot ontwikkeling vlak na de Franse bezetting. Enige tijd later werden ook

burgerschermverenigingen opgericht. Uit deze laatste verenigingen ontstond in 1890 een Nederlandse Scherm Bond, die rond de eeuwwisseling weer verdween. Aanvankelijk kwam daardoor de organisatie van de schermsport in handen van het militaire schermverband, dat vlak voordien was opgericht. Toen Nederland een Europees kampioenschap diende te organiseren, was opnieuw een nationale burgerbond vereist. Deze bond werd in 1908 opgericht en bestaat inmiddels bijna 90 jaar.⁶¹

Het moderne boksen deed in ons land zijn intrede vlak vóór de eeuwwisseling. In 1897 introduceerde J.J. Placké de Amerikaanse stijl van John L. Sullivan. Dit boksen maakte direct grote opgang. In Amsterdam, Leiden en Utrecht vormden zich studentenclubs; in Rotterdam, Den Haag en Amsterdam ook burgerclubs. In 1900 vonden de eerste kampioenschappen van Amsterdam plaats en in 1902 schreef de vereniging 'John L. Sullivan' voor het eerst Nederlandse kampioenschappen uit. Begin 1911 besloten enige Amsterdamse bestuurders van boksverenigingen de Nederlandsche Boksbond te vormen, die officieel in februari 1912 werd opgericht.⁶²

Het ontstaan van het moderne worstelen is moeilijker te traceren. Worstelwedstrijden vonden traditioneel plaats tijdens kermissen. Het moderne worstelen daarentegen werd vermoedelijk al omstreeks 1875 sporadisch door leden van sommige turnverenigingen beoefend. Het eerste officiële wapenfeit van het moderne worstelen in Nederland betreft het eerste worstelkampioenschap, dat het weekblad 'De Clown' in 1893 organiseerde volgens de Grieks-Romeinse methode. Tien jaar later werd worstelen (samen met gewichtheffen) ondergebracht in de Nederlandse Krachtsportbond. Zoals de meeste bonden, werd ook deze krachtsportbond opgericht om orde te scheppen in de chaos van bepalingen, door standaardisering van de reglementen.⁶³

Ondanks het feit dat de huidige bonden voor schermen, boksen en worstelen al meer dan 80 jaar bestaan, zijn deze sporten nog altijd marginale sporten wat het aantal beoefenaars betreft. De schermbond heeft sinds 1963 altijd tussen de 1.000 en 2.200 leden geteld, al doet zich de laatste jaren een ledentoeename voor, tot 2.523 in 1994. De boksbond kende van 1963 tot 1975 tussen de 1.000 en 2.000 leden en sinds 1975 tussen de 2.000 en 3.300 leden. In 1994 telde deze bond 2.734 leden. Bij de krachtsportbond ten slotte waren van 1963 tot 1986 tussen de 1.000 en 1.800 sporters aangesloten. Daarna zette een dramatische terugval in, waardoor het ledental begin jaren negentig tot onder de 1.000 leden zakte. De laatste jaren doet zich weer een flinke stijging voor, zodat deze bond in 1994 2.536 leden telde.⁶⁴ Deze ledentallen van de krachtsportbond betreffen drie sporttakken: naast worstelen ook gewichtheffen en powerlifting. Alleen in 1994 zijn de cijfers naar deze onderdelen van de bond uitgesplitst. Het aantal worstelaars bedroeg toen 1.462.⁶⁵

Met deze ledentallen namen de boksbond, schermbond en krachtsportbond in 1994 respectievelijk de 53e, 55e en 56e plaats in op de populariteitsrangorde van sporten in Nederland. Daarmee bevonden zij zich in het gezelschap van andere kleine sporten als sjoelen (52e), touwtrekken (57e) en beugelen (58e).

Hoewel zij wat ledenontwikkeling betreft dus veel gemeen hebben, bestaan er op sociaal en maatschappelijk gebied sterke verschillen tussen deze vechtsporten. Een eerste verschil is de omvang van de publieke belangstelling. Bij schermen en worstelen is deze minimaal; voor boksen is daarentegen altijd een aanzienlijke belangstelling geweest. Een tweede verschil is de sociale status. Schermen heeft een onberispelijke reputatie en geldt in zekere zin als een chique sport. Zij kent een

adellijke traditie en trekt naar het zich laat aanzien beoefenaars uit betrekkelijk hoge sociale milieus, terwijl de worstelaars en bokscers gemiddeld genomen juist uit lage sociale milieus afkomstig zijn.⁶⁶ Ten derde verschilt boksen van schermen en worstelen door grotere kansen op ernstig letsel. Hierdoor is boksen voortdurend een onderwerp van discussie en een bron van zorg.

De discussie over de veiligheid en toelaatbaarheid van het boksen is in Nederland zo oud als de sport zelf. In het interbellum leidde dit in verschillende plaatsen, waaronder Amsterdam en Den Haag, zelfs tot een boksvbod. Dit verbod betekende niet dat er helemaal geen bokswedstrijden plaatsvonden. Zo werd in Krasnapolsky (te Amsterdam) wel een bokswedstrijd toegestaan, maar mochten hierbij alleen leden van de boksbond aanwezig zijn. Het publiek diende zich bij de ingang door middel van de lidmaatschapskaart van de boksbond te legitimeren. Vond er een bokswedstrijd in het openbaar plaats, dan greep de politie wel in. Toen er bijvoorbeeld tijdens de rust van een voetbalwedstrijd een bokswedstrijd plaatsvond, kwam de politie te paard in actie om de menigte toeschouwers uiteen te drijven. De boksvboden waren dan ook niet in de laatste plaats ingegeven om op te treden tegen het ongecontroleerde boksen, zoals in café's.⁶⁷

Het boksvbod mag reeds lang zijn opgeheven, het verzet tegen het boksen houdt aan. Met name als bekend wordt dat een bokswedstrijd ergens ter wereld voor een dodelijk ongeval heeft gezorgd, groeit het aantal pleidooien van medici⁶⁸, journalisten⁶⁹ en politici⁷⁰ om deze sport te verbieden. In reactie op dergelijke pleidooien in Nederland heeft staatssecretaris Van der Reijden in 1984 een Commissie Veiligheid Boksen ingesteld; overigens op verzoek van de Nederlandse Boks Bond zelf. Deze commissie heeft de plus- en minpunten van het boksen geïnteriseerd, met bijzondere aandacht voor de medische risico's, en op grond hiervan aanbevelingen gedaan om de veiligheid van het boksen te vergroten.

Uit het rapport *Veiligheid boksen* van deze commissie blijkt onder meer dat het boksen vergeleken bij andere sporten een lage blessure-incidentie (aantal blessures per 10.000 uren sportbeoefening) kent. Wel zijn blessures bij boksen over het algemeen ernstiger van aard dan die bij veel andere sporten. Naarmate men vaker stoten op het hoofd krijgt, neemt de kans op hersenletsel toe. Dit letsel kan een hersenschudding met korte bewusteloosheid tot gevolg hebben, maar kan ook leiden tot onherstelbare beschadiging, waardoor bokscers te kampen krijgen met concentratieproblemen of geheugenverlies. Ook kan hierdoor de ziekte van Alzheimer ontstaan of worden versneld. Nog weer ernstiger is een hersenbloeding, waardoor bokscers in coma kunnen raken of overlijden. De kans op dodelijke ongevallen is echter zeker niet uitzonderlijk groot. Volgens McCunney en Russo is het aantal doden per 1.000 deelnemers bij paardrijden (jockeys en sulky drivers) en parachutespringen verreweg het hoogste (respectievelijk 12,8 en 12,3). Daarna volgen hanggliding (5,6) en bergbeklimmen (5,1). Voor boksen berekenen de genoemde auteurs 0,13 doden per 1.000 deelnemers.⁷¹

Het onbehagen rond de bokssport is dan ook niet alleen te verklaren op grond van het feitelijke risico op dodelijke slachtoffers. Deze verklaring dient ook te worden gezocht in de toegenomen gevoeligheid voor geweld van mensen tegen elkaar. In het verlengde daarvan is ook de weerzin tegen andere full-contact sporten gegroeid. Full-contact sporten verschillen vooral van andere sporten vanwege het feit dat de beoefenaars elkaar opzettelijk en zo hard mogelijk - met name tegen het hoofd -

trachten te raken, waarbij op een knock out een premie (de overwinning) staat. Hoewel de beoefenaars van deze sporten nooit hun tegenstanders opzettelijk doodslaan, zijn dodelijke ongevallen wel direct het gevolg van geweld dat zij elkaar toebrengen, terwijl deze ongevallen in andere sporten eerder het gevolg zijn van technische mankementen, individueel menselijk falen of het nemen van te hoge persoonlijke risico's.⁷²

Ondanks de pleidooien voor een verbod of aanpassing van het boksen kan toch worden geconcludeerd dat boksen valt binnen de maatschappelijke norm van aanvaardbaar sportgedrag. De sport is erkend door NOC*NSF en het IOC en door de Nederlandse overheid gesubsidieerd.

2.2 Erkende Oostaziatische vechtsporten: judo, karate, taekwondo en andere

Judo

Pas na de Tweede Wereldoorlog heeft Nederland op ruime schaal kennisgemaakt met de Oostaziatische vechtsporten. Alleen de geschiedenis van judo en jiu jitsu gaat verder terug. Vermoedelijk gaf P.M.C. Toepoel omstreeks 1910 als eerste Nederlander lessen in deze vechtsporten. Hij had ze leren kennen in Londen, waar leerlingen van Jigoro Kano zich tien jaar eerder hadden gevestigd. In het interbellum gaven enkele andere pioniers aan het werk van Toepoel een vervolg. De beoefening van judo en jiu jitsu bleef echter beperkt tot een enkele club of sportschool.⁷³

Vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kwam hierin verandering. In 1939 richtte een aantal jiu jitsu- en judo-leraren de *Nederlandse Jiu jitsu en Judo Bond* (NJJB) op.⁷⁴ Hieronder bevond zich Maurice van Nieuwenhuizen, die in Den Haag onder meer lessen gaf aan de plaatselijke society. Ambtenaren, ambassadepersoneel en kunstenaars behoorden tot zijn leerlingen. De striptekenaar Alfred Mazure nam hem als model voor de stripheld Dick Bos, die menig Nederlander voor het eerst in aanraking bracht met jiu jitsu-technieken. Iemand met behulp van deze technieken tegen de grond gooien, heette in de volksmond 'iemand bossen'.⁷⁵

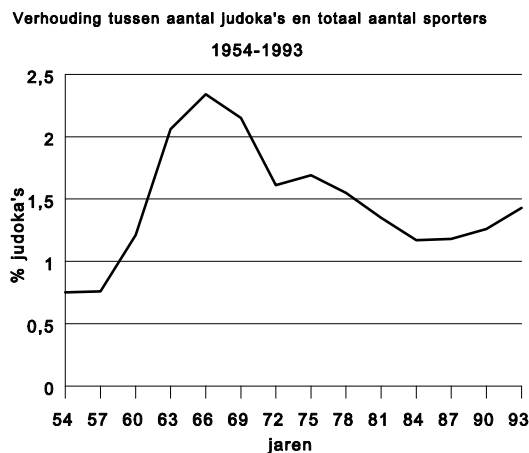
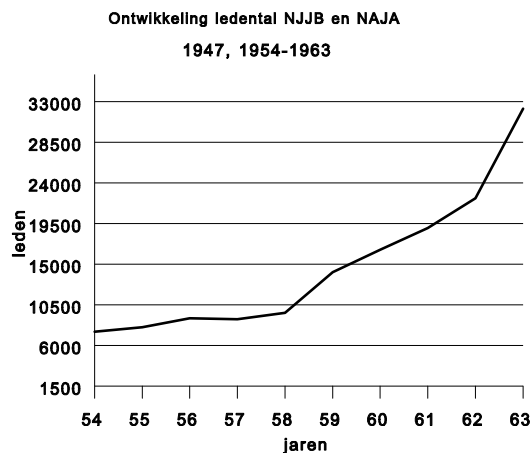
De NJJB is langdurig gedomineerd door beroepsleraren. Deze dominantie zorgde spoedig voor organisatorische problemen. Ten eerste was hierdoor de onderlinge rivaliteit in het bondsbestuur groot. De meesten stichtten een eigen sportschool, gaven vorm aan een eigen vechtsport en gaven hun leerlingen lessen tegen betaling. Ten tweede ontstond hierdoor een belangenverstremming: de bestuurders waren tegelijkertijd leraren; gewone leden waren tegelijkertijd leerlingen. Het gevolg was dat de vroege geschiedenis van de judo-organisaties werd gekenmerkt door ruzies, roeyementen en uittredende bestuursleden.

Direct na de oorlog vormde één van de initiatiefnemers van de NJJB, Maurice van Nieuwenhuizen, na persoonlijke conflicten de *Judokwai Nederland*. Deze organisatie ging in 1948 op in de *Nederlandse Judo Associatie*, die echter al in 1950 ter ziele ging. Het NJJB bestond voort, maar kreeg direct een nieuwe concurrent: de *Nederlandse Amateur Judo Associatie* (NAJA). Directe aanleiding was het roeyement van de voorzitter van de NJJB - Marius Schutte, tandarts te Bloemendaal - en de schorsing van de judoclub waar hij de bezielende leider was, de bekende Haarlemse Kennemer Amateur Judoclub (KenAmJu). De achterliggende reden was echter

anders. Met de term 'amateur' zetten de leden van KenAmJu en de NAJA zich af tegen de beroepsleraren die het in de NJJB voor het zeggen hadden. Deze amateurs wilden meer trainen en meer wedstrijden, maar kregen hier in hun ogen onvoldoende mogelijkheden toe. De beroepsleraren hadden een soort monopolie op de sportscholen en hadden het alleenrecht om dan-graden toe te kennen en de prijs voor de judolessen te bepalen. De oprichters van de NAJA wilden hieraan een einde maken. Hun stelregel was: iedere gegradueerde judoka helpt naar vermogen een lager gegradueerde. Een andere regel waarmee het beroepsmonopolie moest worden tegengegaan was de invoering van een persoonlijk lidmaatschap in plaats van het lidmaatschap van organisaties dat de NJJB hanteerde. Bij de NAJA sloten zich vooral verenigingen aan, de NJJB bestond juist voornamelijk uit sportscholen.⁷⁶

Ondanks de vele conflicten heeft de huidige judosport veel aan de pioniers in de begintijd te danken. Dankzij de vorming van de vele judoverenigingen, sportscholen en bonden kon de grote groei van het aantal judoka's adequaat worden opgevangen. In de jaren veertig lag Nederland nog achter bij de Fransen en de Engelsen. Vooral Frankrijk kende al verschillende 'zwarte band'-judoka's. Zij hebben in de beginjaren grote invloed gehad op de ontwikkeling van het judo in Nederland.⁷⁷ In de loop van de jaren vijftig wist Nederland deze landen voorbij te streven. Nederlandse judoka's werden meermalen Europees kampioen (in de periode 1952-1978 liefst 44 keer). Vanaf begin jaren zestig bereikten Nederlandse judoka's zelfs de absolute wereldtop. Anton Geesink werd in 1961 wereldkampioen (later nog tweemaal) en won in 1964 als eerste Olympisch goud te Tokio. Na hem nam Wim Ruska het roer over met wereldtitels in 1967, 1971 en 1972. In dit laatste jaar veroverde hij tevens tweemaal goud op de Spelen van München. Ook in de breedte groeide de judosport sterk: waren er in 1940 nog slechts 210 judoka's en in 1947 1.495, vanaf 1958 nam de judosport snel in populariteit toe (zie afbeelding 1).

Mede onder druk van de overheid en de Nederlandse Sport Federatie werden de NJJB en de NAJA in 1963 opgenomen in de Federatie van Nederlandse Jiu Jitsu en Judobonden. Op dat moment telde de NJJB 23.500 leden en de NAJA 7.200. Daarnaast bestonden er nog twee niet-erkende judobonden: de heropgerichte Judokwai met 4.000 leden en de NJJA met ongeveer 6.000 leden.⁷⁸ Het totaal aantal leden van judo-organisaties kwam daarmee voor 1963 uit op circa 40.700, waarmee de judobond wat het ledental betreft vermoedelijk de achtste bond van Nederland was.

De groei van de judobonden hield in absolute aantallen aan tot 1976 (66.706 leden). Daarna zakte het ledental terug tot 41.856 in 1985, waarna zich opnieuw een toename heeft voorgedaan tot 59.239 in 1993. Wanneer deze ontwikkeling wordt afgezet tegen de groei van het aantal sporters in het algemeen, kan worden geconcludeerd dat judo alleen meer dan gemiddeld groeide in de periode van 1958 tot 1966. Sindsdien is de groei minder groot geweest dan de gemiddelde stijging van alle overige sportbonden (zie afbeelding 2).

Twee onderling samenhangende ontwikkelingen zijn kenmerkend geweest voor de judosport in de laatste decennia. In de eerste plaats kwam er vanaf de jaren vijftig en met name de jaren zestig een aantal nieuwe vechtsporten bij, waardoor de concurrentie tussen de vechtsporten toenam. Mede hierdoor veranderde in de tweede plaats de verhouding tussen senioren en junioren.

De groei die judo doormaakte was voor een niet onaanzienlijk deel te danken aan de toestroom van jeugdleden. Deze toestroom werd versterkt doordat de judobond aan het eind van de jaren zestig, als één van de eerste sportbonden in Nederland, de leeftijdsgrens voor leden verlaagde naar zes jaar. Het gevolg was dat de verhouding tussen jeugdleden en seniorleden ingrijpend veranderde. In 1990 behoorde 70% van de judoka's tot de jeugdleden; bij geen enkele sportbond was dit percentage zo hoog.

Het is aannemelijk dat deze toename van het aantal zeer jeugdige judoka's het imago van judo sterk heeft veranderd. "Judo is een kindersport geworden", werd al spoedig gezegd.⁷⁹ Daarmee daalde de aantrekkelijkheid van deze sport onder jongeren voor wie het stoere, masculiene imago van de vechtsport juist belangrijk is. Zij beginnen wel vaak met judo, maar stappen als zij ouder worden over op andere, hardere vechtsporten.

Karate, taekwondo en kleinere oosterse vechtsporten

Het eerste alternatief voor judo dat zich in Nederland aandiende, was karate. De eerste karateka's uit de jaren zestig kwamen allen uit het judo voort.⁸⁰ De karateka's konden al spoedig kiezen uit drie hoofdstijlen die naast elkaar werden beoefend. Als eerste introduceerde Jon Bluming in 1962 het kyokushin-karate van Oyama in Nederland. Vervolgens brachten Japanse karate-instructeurs de wado-ryu-stijl naar Nederland, terwijl de Shotokan-stijl hier bekendheid kreeg nadat Nederlandse karateka's deze stijl in het buitenland hadden leren kennen. Halverwege de jaren zestig werden de eerste nationale kampioenschappen in de diverse stijlen gehouden. Twee jaar later kwamen er fusiebesprekingen op gang en organiseerde men een gemeenschappelijk nationaal kampioenschap, dat tevens diende als selectie voor de Europese kampioenschappen. De mate waarin karate werd beoefend, was beperkt: op de sportscholen en in de verenigingen was het judo wat de klok sloeg.⁸¹

In de jaren zeventig behaalden Nederlandse karateka's grote successen. In 1974 werd Jan Kallenbach Europees kampioen. Een jaar later bereikte de Nederlandse ploeg de derde plaats bij het wereldkampioenschap voor nationale teams. In 1977 behoorde Nederland tot de wereldtop; onder leiding van Rob Zwartjes werd Ludwig Kotzebue Europees kampioen en werden Otti Roethof en het Nederlandse team wereldkampioen. Dit betrof het erkende karate, ook wel het semi-contact of puntenkarate genoemd, waarbij men elkaar niet vol mag treffen.

Opvallend aan deze successen was dat veel leden van de Surinaamse

gemeenschap tot de top behoorden. In judo was dat veel minder het geval geweest. Ook nu nog wordt judo in Nederland overwegend door autochtonen beoefend, terwijl het full-contact karate, kickboksen en thaiboksen juist door een groot percentage allochtonen wordt beoefend van met name Surinaamse, Turkse en Marokkaanse afkomst.

Belangrijk voor de verharding van de vechtsporten was vooral de ontwikkeling in het kyokushin-karate. Bluming, die deze stijl introduceerde, was een kleurrijke persoonlijkheid. Na als militair gewond te zijn geraakt tijdens de Korea-oorlog, leerde hij tijdens een herstelperiode in Tokio de judosport kennen. Daarvan raakte hij zo onder de indruk dat hij zich bij terugkomst in Amsterdam aansloot bij Tung Yen, in die tijd één van de bekendste judoclubs van Nederland. Hij legde zich volledig op de judosport toe en werkte zich rap op tot de judotop van Nederland. Toen hij na rondzwervingen door onder meer Canada en de Verenigde Staten opnieuw in Japan terecht kwam, bekwaamde hij zich ook in andere vechtsporten: bo jitsu, iai jitsu en karate. In 1959 werd hij in de gelegenheid gesteld om te trainen bij Oyama, de grondlegger van het kyokushin-karate. Teruggekeerd in Nederland verzamelde zich in de loop der tijd een kring van getalenteerde vechtsporters rondom hem voor de beoefening van deze karate-stijl. Dit leidde onder meer tot de oprichting van de eerste karatescholen en (in 1963) van de Nederlandse Kyokushinkai Associatie.⁸²

Dit kyokushin-karate was harder dan alle toen bestaande vechtsporten. In tegenstelling tot het puntenkarate werd in het kyokushin ook een full-contact vorm ontwikkeld. De eerste Europese kampioenschappen in deze knock down stijl werden in 1975 gehouden. In de jaren zeventig werd, onder invloed van het kickboksen, de 'low kick' als techniek toegestaan. "Wie nog nooit een kyokushin wedstrijd gezien heeft", zo schreef *Zendokan* in 1986, "zal ongetwijfeld overdonderd worden door het enorme tempo en de tomeloze agressie die door de deelnemers ten toon gespreid wordt."⁸³ Een jaar later noemde dit blad het kyokushin "de hardste stijl ter wereld."⁸⁴

De leden van de kring rond Bluming zouden in de jaren zeventig een hoofdrol spelen bij de introductie van het kickboksen en andere harde vechtsportstijlen. Ook in het hedendaagse *free fight* en aanverwante vormen is zijn invloed te herkennen. De meeste deelnemers hieraan worden getraind door leerlingen van Bluming, zoals Chris Dolman, Jan Plas en Johan Vos, of door voormalige kyokushin-karateka's als Gerard Gordeau.

Begin jaren zestig deed ook het Japanse aikido zijn intrede in Nederland, in 1965 gevolgd door het Koreaanse taekwondo en in 1966 door het Japanse kendo. Voor al deze sporten ontstonden in de loop van de jaren zestig eigen organisaties. Om deze een plaats binnen de Nederlandse sportwereld te geven, werd de Federatie van Nederlandse Jiu Jitsu en Judobonden in 1970 omgevormd tot de Budo Bond Nederland. Jiu jitsu, judo, karate en taekwondo kregen elk binnen deze bond een eigen sectie; aikido vanaf 1974 eveneens.⁸⁵ Vanwege het enorme verschil in ledental domineerde de judo-afdeling binnen deze bond. Deze dominantie werd door de kleinere secties als onaangenaam ervaren. Zij meenden onvoldoende autonomie te bezitten, met name op budgettair vlak. In 1979 viel de BBN uiteen, met als gevolg dat meer dan veertien organisaties een afzonderlijk lidmaatschap bij de NSF aanvroegen. In reactie hierop stelde de NSF een Adviesraad inzake de vechtsporten in. Deze raad adviseerde de NSF om de judo- en jiu jitsu-organisaties onder te brengen in de Judo Bond Nederland en de karate- en taekwondo-organisaties op te laten gaan in twee autonome samenwerkingsverbanden (respectievelijk de Karate-

do Bond en de Taekwondo Bond Nederland).

Ten aanzien van de overige (kleinere) oosterse vechtsporten concludeerde de raad dat een deel om uiteenlopende redenen niet voor lidmaatschap in aanmerking kwam en dat een beperkt aantal als onderdeel van een nieuwe overkoepelende federatie wel tot de NSF kon worden toegelaten. Eén van de afgewezen bonden was de Free Fight Union (waarvan Charles Dumerniët de voorzitter was). Zoals bij alle afgewezen bonden, werden met betrekking tot deze Free Fight Union geen sporttechnische, maar alleen formele criteria naar voren gebracht als reden voor de afwijzing: deze organisatie werd niet representatief bevonden en kon geen statuten overleggen, waardoor het niet mogelijk was het democratisch gehalte te bepalen.⁸⁶

Op grond van het advies van de raad werd in 1982 de Federatie Oosterse Gevechtsporten (FOG) opgericht. Hierin werden verschillende bonden ondergebracht: de Nederlandse Culturele Aikikai Federatie, de Nederlandse Kendo Renmei en de Kyudo Renmei Nederland (aikido werd ondergebracht in de JBN). Buiten de FOG bleven meer dan dertig niet-erkende vechtsportorganisaties bestaan, waaronder de volgende.⁸⁷

Internationale Budo Federatie Nederland
Vrije Nederlandse Budo Bond
Free fight Union
Hapkido Bond Nederland
Nederlandse Judo en Ju-jitsu Organisatie
Stichting Nederlands Jiu jitsu Genootschap
World Ju-Jitsu Federatie (afd. Nederland)
Internationale Organisatie Judo en Vechtsporten
Karate Combinatie Nederland
Nederlandse Karate Associatie, Kyokushinkai
Nederlandse Karate Bond
Professional Karate Association
International Kenpo Karate Association (sectie Nederland)
Shaolin Kempo Organisatie
Nederlandse Federatie voor Kung Chung Moo Sool Kuk Sool Won Royal Korean Traditional Martial Arts
Nederlandse Kick-boxing bond
Muay Thai Nederland
International Martial Arts Federation
Togakure Ryu Ninjutsu Bujinkan
Stichting Nunchaku Nederland
Bond Pencak Silat Indonesia
Nederlandse Associatie Pencak Silat Indonesia
Internationale Pencak Silat Pakubawana Federatie Nederland
Nederlandse Bond voor Boksen en Savate
Nederlandse Taekwondo Associatie
Stichting Taijiquan Nederland
Tai Jutsu Ryu Nederland
Nederlandse Tang Soo Do Moo Duk Kwan Bond
Nederlandse World All Style Karate Organization
Nederlandse Wushu Federatie
Algemene Chinese Wushu Federatie

In de loop van de jaren tachtig is een aantal van deze organisaties (of samenvoegingen daarvan) alsnog toegetreten tot de FOG: de Kempo Associatie Nederland, de Nederlandse Pencak Silat Bond, de Nederlandse Wushu Federatie, de Stichting Nunchaku Nederland en de Stichting Okinawa Kobujutsu Nederland.

Vooral de erkenning van de Stichting Nunchaku Nederland had veel voeten in de aarde. De nunchaku raakte bekend door de vechtfilms van Bruce Lee. In deze films werden de nunchaku's gebruikt als een bijzonder gevaarlijk en effectief wapen. Doordat de technieken uit de film ook wel op straat werden uitgeprobeerd, kwam de nunchaku al gauw in een kwaad daglicht te staan. In Frankrijk werd echter een nieuwe nunchaku ontwikkeld van veiliger materiaal. Ook werd daar een organisatie opgericht die regels opstelde voor het nunchaku-gevechtssysteem en beschermend materiaal verplicht stelde. Zo was er weer een nieuwe vechtsport bijgekomen. In Nederland werd dit nunchaku-gevechtssysteem begin jaren tachtig geïntroduceerd. In 1984 werden de eerste Nederlandse Nunchaku Kampioenschappen gehouden; in 1987 werd de Stichting Nunchaku Nederland opgericht.

De eerste kampioen, Milco Lambrecht, heeft zich sindsdien ingespannen om het nunchaku-gevechtssysteem te promoten en erkend te krijgen. Dat was nodig omdat de nunchaku sinds het midden van de jaren zeventig viel onder de Wet tot wering van ongewenste handwapenen. Lambrecht liet echter een safety nunchaku ontwikkelen. Nadat TNO hierover positief had gerapporteerd, ontleende het Ministerie van Justitie ontheffing van de wapenwet voor deze speciale nunchaku. Andere nunchaku's bleven verboden. Bovendien mocht de safety nunchaku, net als het wapen voor sportschieten, alleen in een gesloten foedraal worden vervoerd van huis naar de sportschool. Op openbare plaatsen bleef iedere beoefening van nunchaku verboden. De oprichting van de Stichting Nunchaku Nederland (SNN) zorgde voor een verdere reglementering van het nunchaku-gevechtssysteem, waaronder de verplichting om een helm te dragen, de instelling van lengte-klassen en de inrichting van een lerarenopleiding. In die 'verzachte', gesportificeerde vorm kon de SNN toetreden tot de FOG en daarmee tot NOC★NSF.

Gelijktijdig met deze geweldsinperking van de nunchaku heeft zich in de afgelopen decennia ook binnen de erkende vechtsporten een verharding voorgedaan. Binnen verschillende vechtsportorganisaties zijn full-contact-stijlen opgenomen. Zo is onlangs een full-contact karatestijl tot de FOG toegelaten. Binnen deze federatie wordt tevens een full-contact variant van wushu beoefend. Eerder was het jiu jitsu reeds in wedstrijdvorm gegoten. Als zodanig maakt deze sport momenteel deel uit van de JBN. Ten slotte is ook het taekwondo in Nederland overgegaan van semi- naar full-contact. Na haar verzelfstandiging in 1979 sloot de Taekwondo Bond Nederland zich aan bij de World Taekwondo Federation (WTF), waar de full-contact-variant wordt beoefend, en scheidde zij zich af van de concurrerende International Taekwondo Federation, waar semi-contact-taekwondo wordt beoefend. Een belangrijke reden hiervoor was dat de WTF werd erkend door het IOC en bovendien lid was van de GAISF (de overkoepelende federatie van internationale sportorganisaties). Vanwege die status werd de TBN direct door het Ministerie van CRM en de NSF beschouwd als enige taekwondo-organisatie in Nederland.

In deze full-contact-vorm is de Taekwondo Bond Nederland inmiddels uitgegroeid tot de grootste erkende vechtsportorganisatie na de judobond (met in 1994 9.257 leden). Daarmee is zij voor het eerst iets groter dan de Karate-do Bond Nederland (KBN). Van 6.000 leden in 1979 groeide de KBN tot iets meer dan 15.000 leden in 1991. Nadien heeft zich een sterk ledenverlies ingezet. Momenteel staan 8.874 karateka's geregistreerd. De FOG bestaat uit zeer kleine organisaties; de meesten hebben enkele honderden leden (zie tabel 2).

De organisatorische problemen waarvoor de vechtsportwereld zich sinds het prille begin gesteld ziet, duren nog altijd voort. Deze problemen doen zich ten eerste voor rond het vraagstuk van de erkenning. Er is nog altijd een groot aantal niet-erkende vechtsportbonden. De meeste hiervan zijn klein, maar dat geldt niet voor de Nederlandse Kickboxing Bond en de Muay Thai Bond Nederland. Dit erkenningsprobleem hangt, ten tweede, samen met de wirwar van organisaties in de vechtsportwereld. Voor veel vechtsporten bestaan twee of meer overkoepelende bonden die met elkaar in onmin leven. Ten derde doen de problemen zich voor rond het vraagstuk van de legitimiteit van full-contact gevechten. Zoals al in de context van het boksen werd opgemerkt, is deze legitimiteit niet louter in het geding vanwege het veiligheidsrisico als zodanig. Zeker zo belangrijk zijn twee andere redenen. In de eerste plaats is de gevoeligheid voor geweld toegenomen. En in de tweede plaats zien de vechtsportorganisaties zich geconfronteerd met tegengestelde belangen. Enerzijds staan zij onder maatschappelijke druk tot reglementering, bescherming en risicobeperking; anderzijds dienen zij vanuit sportief oogpunt een optimale wedstrijdspanning na te streven en de sport niet 'kapot' te reglementeren.

Met dat probleem kampen ook de erkende sportorganisaties. In het wedstrijdreglement van de Taekwondo Bond Nederland staat onomwonden dat een taekwondo toernooi een wedstrijd is die wordt beslist "door direct fysiek contact en krachtige fysieke confrontaties tussen de deelnemers". Dit geldt ook voor het boksen en de full-contact-varianten van jiu jitsu, wu shu en karate. Commotie over de hardheid van gevechten in een full-contact-sport raakt dan ook altijd tevens de erkende sporten.

Omdat full-contact sporten een probleem apart vormen, zijn er naar aanleiding van het rapport *Veiligheid Boksen* gesprekken gevoerd om te komen tot een nieuwe federatie ringsporten. Als voordelen hiervan werden genoemd dat het via een dergelijke federatie beter mogelijk zou zijn om noodzakelijke veiligheidsmaatregelen te standaardiseren, medische controles uit te voeren en sancties te nemen tegen eventuele uitwassen in de ringsportwereld. Tot de oprichting van een dergelijke federatie is het echter nooit gekomen.

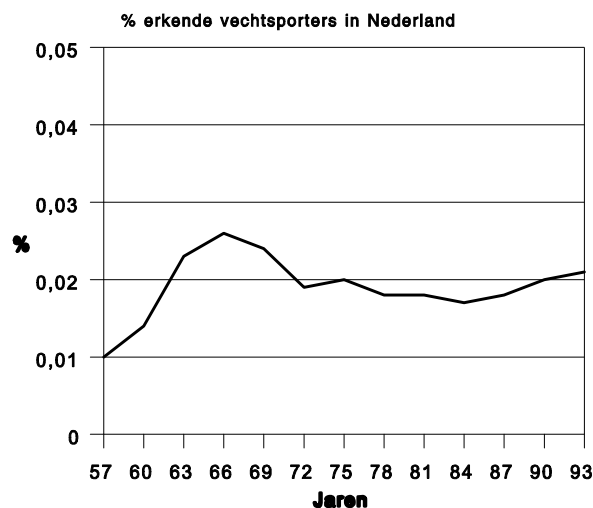
2.3 Omvang en sociaal profiel van de vechtsporten in Nederland

De erkende vechtsportorganisaties tellen gezamenlijk ruim 85.000 leden (1994; zie tabel 2). Verenigd binnen één bond zouden zij daarmee de dertiende positie innemen in de rangorde naar grootte, direct vóór de Nederlandse Badminton Bond, de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie en de Nederlandse Golf Federatie.

Wanneer het totaal aantal erkende vechtsporters wordt gepercenteerd op het totaal aantal georganiseerde sporters in Nederland, blijkt dat het gaat om 2%. Dat percentage is in de afgelopen decennia tamelijk stabiel gebleven (zie afbeelding 4).

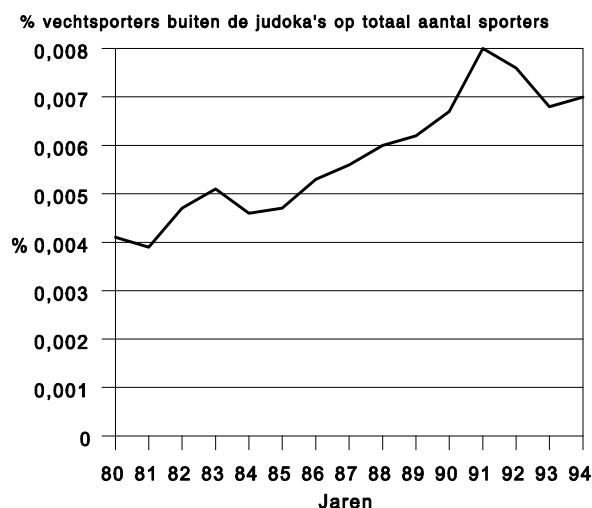
Tabel 2: Ledentallen van erkende vechtsportbonden in Nederland in 1994

Bond	Ledental
Nederlandse Boks Bond	2.734
Judo Bond Nederland judo jiu-jitsu aikido	57.484 (51.745) (4.801) (938)
Karate Do Bond Nederland	8.874
Koninklijke Nederlandse Krachtsport Bond, worstelen	1.462
Federatie Oosterse Vechtsporten kempo penchak silat nunchaku-do wushu kendo okinawa kobujutsu kyudo	3.320 (930) (846) (518) (438) (324) (209) (55)
Koninklijke Nederlandse Algemene Schermbond	2.523
Taekwondo Bond Nederland	9.257
TOTAAL	85.654

Het aantal erkende vechtsporters bestaat momenteel voor meer dan 66% uit judoka's. Deze dominantie van de judosport is in het verleden nog groter geweest. Vanwege deze dominantie weerspiegelt afbeelding 4 in hoge mate de ontwikkeling van de judobond. Als deze buiten beschouwing wordt gelaten, komt een ander beeld

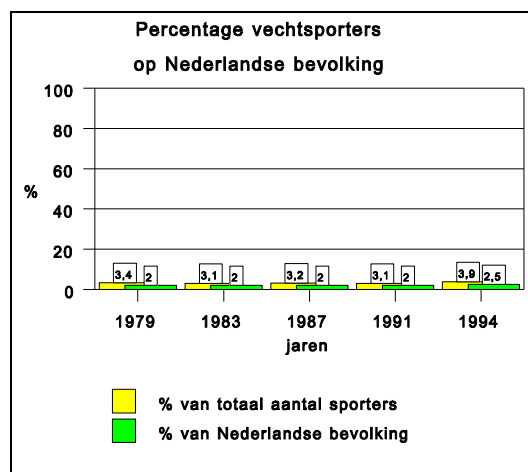
naar voren (zie afbeelding 4). Dit beeld blijft noodgedwongen beperkt tot de periode vanaf 1979, omdat voordien geen ledencijfers bekend zijn waarin is uitgeplitst naar de afzonderlijke vechtsporten.)

Hieruit blijkt dat het percentage vechtsporters exclusief judoka's bijzonder laag is, maar ook dat dit percentage sinds 1980 bijna is verdubbeld.

Het aantal leden van niet-erkende vechtsportbonden, waaronder de Nederlandse Kickboxing Bond en de Muay Thai Bond Nederland, wordt geschat op 10.000 (zie ook hoofdstuk 3). De beoefenaars van dergelijke niet-erkende sportorganisaties maken ook deel uit van gegevens van landelijke bevolkingsonderzoeken waar wordt gevraagd of mensen wel eens een vechtsport beoefenen, al dan niet in georganiseerd verband. Uit het *Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO)* van het CBS komt naar voren dat 2% van de Nederlandse bevolking ouder dan 6 jaar in 1991 wel eens aan een vechtsport heeft gedaan.⁸⁸ Dat komt neer op circa 276.000 personen. Opvallend is ook dat dit percentage over langere termijn constant is gebleven. Ook het AVO van 1979, 1983 en 1987 kwam uit op 2%.

Cijfers over 1994 zijn door het CBS nog niet gepubliceerd. Wel voorziet het CBS in cijfers over het ledental van sportorganisaties die vechtsporten aanbieden. In 1993 betrof dit 1.570 sportclubs of sportscholen met 312.000 leden. Dit wijst op een stijging van het aantal beoefenaars van vechtsporten, vergeleken met 1991. Dat vermoeden wordt versterkt door het NIPO-onderzoek *Sport in Nederland 1994*. Hieruit blijkt (net als in het AVO) dat 2% van de bevolking minimaal één keer per jaar een vechtsport heeft beoefend. Dit NIPO-onderzoek is evenwel beperkt gebleven tot personen van 16 jaar en ouder. Omdat het AVO juist in de leeftijdscategorie 6-14 jaar het hoogste percentage vechtsporters constateert (11% bij mannen en 3% bij vrouwen; vermoedelijk vooral judoka's), resulteert extrapolatie van het NIPO-onderzoek naar de hele bevolking in een hoger totaal, namelijk circa 350.000 vechtsporters. Dit zou, uitgaande van het AVO-onderzoek in 1991, overeenkomen met 2,5% van de Nederlandse bevolking en 3,9% van de actieve sportbeoefenaars (zie afbeelding 5).⁸⁹

Het zij nogmaals benadrukt dat deze aantallen *alle* vechtsporters betreffen; van een vijfjarig jongetje dat op de judomat heeft gestaan tot aan de topvechter die deelnam aan het *free fight*-gala in Amsterdam. Uitsplitsingen naar tak van vechtsport zijn niet of nauwelijks mogelijk. Alleen het NIPO-onderzoek kent enige specificatie. Hieruit blijkt dat de judosport buiten verenigingsverband weinig wordt beoefend. Slechts 0,2% van de respondenten gaf judo als sport op, terwijl 1,8% een andere vechtsport aankruisde (worstelen en schermen 0,1%, boksen en karate 0,2% en overige vechtsporten 1,2%).⁹⁰

Uit het NIPO- en de CBS-onderzoeken blijkt tevens dat driekwart van alle vechtsporters jonger is dan 25 jaar en ongeveer éénvijfde tussen de 25 en 34 jaar. Het zijn overwegend mannen. Boksen en worstelen trekken nagenoeg geen vrouwen; bij judo en taekwondo is circa één op de drie á vier beoefenaars vrouw. Vechtsporters komen in vergelijking met andere sporten vaker uit stedelijke gebieden. De hoogste concentratie is te vinden in de provincies Utrecht, Noord Holland en Flevoland. Ander onderzoek geeft aan dat vecht- en verdedigingssporten, bij hetzelfde opleidingsniveau, vaker worden beoefend door allochtone mannen dan door autochtone. Dit geldt vooral voor kickboksen en thaiboksen, maar niet voor judo en worstelen. Ook *free fight* wordt voornamelijk door autochtonen gedomineerd.⁹¹

In de meeste sportscholen en sportclubs die vechtsporten aanbieden, is vechtsport de enige sport die wordt beoefend. Voor zover er ook een andere sport wordt aangeboden, is dit overwegend fitness. De vechtsporters betalen de beoefening van hun sport grotendeels zelf. In vergelijking met andere sporten is vechtsport een betrekkelijk dure sport; de overheidssubsidies per lid zijn laag (zie tabel 3).

Tabel 3: Gemiddelde contributie, lesgelden en overheidssubsidies per lid van sportclubs en sportscholen in Nederland naar tak van sport

Tak van sport	Gemiddelde contributie en lesgelden (in guldens)	Overheidssubsidies per lid (in guldens)
<i>Totaal sportclubs en sportscholen</i>	159	11
Fitness	355	1
Vechtsport	284	6
Overige veldsport	250	12
Tennis	184	8
Individuele zaalsport	147	19
Team-zaalsport	137	16
Veldvoetbal	108	17

Bron: CBS, Sportclubs en sportscholen 1993, 95-6

Tabel 4: Chronologie van de introductie van het wedstrijdvechten in Nederland naar type en organisatievorming

JAAR	met wapen		zonder wapen		full contact		vrije gevechten	
	ongeo- rg	bonds verband	Onge- org	bonds verband	ongeo- rg	bonds verband	bepert regels	min. regels
1820	Scher- men							
1875			Worste- len					
1890		schermen						
1903				worstelen				
1897					boksen			
1910			judo		jiu jitsu			
1912						boksen		
1920					savate			
1939				judo				
1959			aikido		kyokushin- karate			
1963				aikido		kyokushin- karate		
1965			Tae- kwondo					
1970				taekwondo				
1972					chakuriki			
1973					full contact karate		free fight Dumerniët	
1975					kickboksen			
1977						jiu jitsu (wedstrijd)		
1978					muay thai	kickboksen full contact karate		
1981							pancration	
1983						muay thai savate		
1984					barokai			
1987							<i>mixed fight</i>	
1993							free fight Rings	
1995							mix fight	cage fight (Belg.)
1996								cage fight (Ned.)

3 Het circuit van harde vechtsporten

Naast de vechtsporten die waren opgegaan in de Budo Bond Nederland (1970-1979) kwam in de jaren zeventig een reeks hardere stijlen op. De kern van dit tweede vechtsportcircuit werd gevormd door wedstrijdvormen waarbij meer contact was toegestaan dan bij de erkende sportbonden. De doorbraak van die 'full contact-wedstrijden' bracht een belangrijke verandering teweeg in de Budo-sporten, waarin traditioneel geen of slechts licht contact is toegestaan. *Full contact*-wedstrijden stellen andere eisen aan de deelnemers en aan de trainingsmethoden. Rond deze nieuwe ringsporten tekende zich weldra een eigen circuit af.

De voorbeelden voor de nieuwe wedstrijdvormen kwamen uit de internationale centra: uit de Verenigde Staten kwam het 'full contact-karate', uit Japan het 'kickboksen' en het 'knock down'-karate. Eenmaal in Nederland geïntroduceerd, ontwikkelden deze stijlen zich buiten de erkende sportorganisaties om en verbreidden zij zich via een uitdijend netwerk van commercieel opererende sportscholen. Die sportscholen wedijveren om de beste wedstrijdprestaties en de meest talentvolle vechters, en vormen tot op de dag van vandaag de basis van dit commerciële vechtsportcircuit.

De opkomst van *full contact*-wedstrijden begon in Nederland met wedstrijden waarbij verschillende stijlen tegen elkaar uitkwamen: karateka's, teakwondoka's en specialisten in penjak silat of kempo. Bij de reguliere vechtsportorganisaties was daar geen mogelijkheid voor. Deze all style- of *free fight*-wedstrijden werden begin jaren zeventig georganiseerd door de Haagse vechtsportentrepreneur Charles Dumerniët. Behalve docent bewegingsleer en masseur, was Dumerniët oprichter en hoofdredacteur van het tijdschrift *De Samurai* (1970), en stond hij aan de wieg van de Internationale Organisatie Gevechtkunst (1973).

De 'free fight' wedstrijden en het tijdschrift *Samurai* van Charles Dumerniët vervulden gedurende een paar jaar een toonaangevende rol voor de vechtsporten buiten de Budo Bond Nederland (BBN). In de tweede helft van de jaren zeventig werden zij echter overschaduwd door de opkomst van full-contact karate en kickboksen. Deze wedstrijdvormen waren harder, maakten deel uit van een internationaal circuit, trokken meer publiek en kregen bovendien geregeld aandacht van de televisie. Ze werden in Nederland georganiseerd door de Nederlandse Kick Boxing Bond (NKBB), die in 1976 begon, al duurde het nog drie jaar vóór de officiële oprichting een feit was en de Bond kon bogen op reglementen en statuten. Als officieel orgaan van deze sportorganisatie werd het blad *Zendokan* in 1981 opgericht. Dit kleurenmagazine, dat in 1990 werd omgedoopt tot *Fighting Spirit Zendokan*, nam spoedig de plaats over van *Samurai* als meest gelezen blad voor de hardere vechtsporten in Nederland.

Tegenwoordig wordt het kickboksen aangeboden door een groeiend aantal sportscholen. Grote wedstrijdgalas trekken met regelmaat duizenden bezoekers. Verschillende Nederlandse vechters die in deze wedstrijden uitkomen, behoren tot de internationale top.

3.1 Een uitdijend netwerk van sportscholen

De basis van het circuit van de hardere vechtsporten wordt gevormd door sportscholen. Rond 1970 waren er in Nederland niet meer dan enkele honderden instellingen die zo genoemd werden. Slechts een beperkt deel daarvan legde zich toe op vechtsport; volgens de officiële tellingen waren er ook 'sportscholen' voor zwemmen en ballet. In 1983 was het aantal sportscholen opgelopen tot 1200. Het aanbod was diverser geworden en vooral fitness was in opkomst. In 1990 werd het aantal sportscholen geschat op 1600.⁹² Volgens de meest recente gegevens heeft de groei zich sindsdien onverminderd voortgezet. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat zich tussen 1990 en 1993 in de categorie 'vechtsport en fitness' een aanwas heeft voorgedaan van 24%.⁹³

De afgelopen decennia hebben vele 'sportscholen' zich ontwikkeld in de richting van een fitness- of gezondheidscentrum. Volgens een recente schatting zijn er in Nederland zo'n 1700 van dergelijke centra.⁹⁴ Anders dan sportverenigingen zijn 'sportscholen' commerciële instellingen. Zij zijn niet gebonden aan één sportieve discipline en hebben zich globaal op drie manieren ontwikkeld.

1. De meeste hebben zich van meet af aan gericht op een zo groot mogelijk publiek, dat wil zeggen dat alleen de meest populaire diensten worden aangeboden. Ook als deze scholen zijn begonnen aan de onderkant van de markt, met body building, vechtsport of zonnebanken, zijn de meeste zich in toenemende mate gaan richten op het veel lucratievere fitness.⁹⁵ Fitness trekt meer mensen - overwegend uit de middengroepen - en *upgrading* is dan ook een van de favoriete termen in de bedrijfstak. Vanwege de associatie met body building of vechtsport wordt de term 'sportschool' bij voorkeur vermeden, en spreken de meeste eigenaren momenteel van fitness- of gezondheidscentrum. Ook 'life style centrum' is in opkomst. In deze centra wordt over het algemeen weinig (meer) aan harde vechtsporten gedaan.

2. De tweede manier waarop sportscholen zich ontwikkeld hebben, is door zich te specialiseren en een niche in de markt op te zoeken. Zij bieden een gespecialiseerd produkt aan en leggen zich toe op een specifieke tak van de lichaamscultuur. In deze categorie zijn er ook sportscholen die zich hebben gespecialiseerd in vechtsport. Zo'n vechtsportschool kan alleen voortbestaan als de leraren een grote naam hebben: dat trekt geregeld nieuwe mensen, waarborgt een zekere continuïteit en voorkomt dat de meest getalenteerde vechters weglopen naar de concurrentie.

3. De derde mogelijkheid is om een combinatie te zoeken van fitness- en gezondheidsprogramma's met vechtsport. Dat kan door alleen de erkende vechtsporten aan te bieden, en de ruigere varianten uit te sluiten of te scheiden van de fitness-activiteiten. Hardere vechtsporten worden dan alleen aangeboden in de daluren en bij voorkeur in een eigen ruimte die is gescheiden van de fitness-afdeling.

'Er worden hier wel vechtsporten gegeven, maar wij willen geen vechtsportschool zijn. De vechtsportlessen hebben we als het hier rustig is. Als er twintig van die grote mannen binnen komen lopen, liefst met een paar tattoo's op de armen ... Kijk, het zijn allemaal hele toffe gasten, alleen we moeten een beetje rekening houden met de mensen die voor de fitness komen.' (leraar sport- en gezondheidscentrum)

De wedstrijdvechters in de hardere vechtsporten komen van een betrekkelijk klein aantal sportscholen. De kern daarvan bestaat uit enkele tientallen scholen die meestal al langere tijd in het wedstrijdscircuit actief zijn. In iets ruimere zin gaat het om niet veel meer dan ongeveer 150 sportscholen, die wel eens wedstrijdvechters leveren en die tegelijkertijd dienst doen als verkooppunt voor toegangskaartjes voor wedstrijdgala's. Na een flinke toename in de jaren zeventig, is het aantal sportscholen met wedstrijdvechters de laatste jaren gestabiliseerd. Afgaande op de ontwikkeling van het aantal sportscholen dat actief is in het kickboks-circuit lijkt er weinig ruimte meer te zijn voor nieuwe vechtsportscholen.

Deze vechtsportscholen worden geleid door mensen die hun sporen in de ringsporten hebben verdiend. Ze worden gedomineerd door de persoon van de trainer-eigenaar, ook wel *shinan* of *sensei* genoemd: (groot-)meester, leider. De eerste beoefenaars van het kickboksen waren afkomstig uit het kyokushin, de harde karate-stijl die in Nederland door Jon Bluming was geïntroduceerd. Voor hen was het reguliere wedstrijdkarate verworpen tot 'tikkertje spelen' en 'puntjes pikken'.⁹⁶ Bluming zelf, nooit te beroerd voor een ferme uitspraak, sprak van een 'mietjessport':

'Serieus karate wordt daar bijna niet meer gedaan en de meeste zogenaamde kampioenen worden in een straatgevecht door een handige grootmoeder met een paraplu echt het ziekenhuis in geslagen.'⁹⁷

Diverse leerlingen van Bluming waren in de jaren zestig en zeventig voor zichzelf begonnen en hadden een eigen school of dojo geopend. Zij kozen eigen symbolen en ontwikkelden soms ook een eigen stijl en filosofie. Loek Hollander had een school in Rotterdam, Gerrie van Groningen in Beverwijk, Henri Serieese in Den Haag, Jan Stapper in Amsterdam. Andere trainers die voor de ontwikkeling van de hardere vechtsporten van belang waren, waren oorspronkelijk afkomstig uit het taekwondo, zoals de Rotterdammers Martin Borneman en Joop Musterd en hun scholen Maeng-Ho en Baek-Ho.

Een van de meest herkenbare vertegenwoordigers van de nieuwe generatie leraren was Thom Harinck. In 1972 begon hij in Amsterdam zijn sportschool Chakuriki. Harinck, die zichzelf beschrijft als een 'straatschoffie' dat de lagere school vroegtijdig verliet, had vele baantjes gehad. Hij was steward geweest op een cruiseschip, had aan de deur gestaan bij de Lucky Star en was lid geweest van het stuntteam van Hammie de Beukelaar, Stuntteam 6. Vóór hij zijn eigen school begon had hij gebokst, aan judo gedaan en bij Jan Stapper karate getraind. Gaandeweg ontwikkelde hij zijn eigen Chakuriki-stijl, die een mengeling was van boksen, Frans savate en karate, aangevuld met judo- en worsteltechnieken. Alles wat bruikbaar was voor de nieuwe wedstrijden werd getraind.

Het embleem van de school bestond uit een gele zon met een rode bull-terriër die een vredestak in zijn bek hield. De 'gladiator onder de honden' stond voor kracht, snelheid, moed, uithoudingsvermogen en onverschilligheid ten aanzien van pijn. Daaromheen waren vier traditionele aziatische wapens afgebeeld, gecompleteerd door twee vuisten. Chakuriki trok bij buitentrainingen en wedstrijden de aandacht door opvallend rode karate-pakken met het dojo-embleem erop en de naam van grootmeester, *shinan* Harinck er prominent onder. De trainingsmethoden en technieken van de stijl zette Harinck uiteen in een boek uit 1980 en later in een instructievideo: 'Born to fight'.⁹⁸

3.2 De vechtsportschool

Ook andere, nieuw opgerichte vechtsportscholen wisten op deze wijze naam te maken, kameraadschap en teamgeest te kweken, en daarmee leerlingen te werven en aan zich te binden. De verbondenheid in en met zo'n 'school' vormt de sociale basis van het wedstrijdscircuit. Sportscholen zijn de basiseenheden van het circuit: daar treffen de vechters elkaar, vormt zich een onderlinge verstandhouding en hiërarchie, en wordt nagepraat over de brandende kwesties van de knokkerij.

Het wij-gevoel van de leden van zo'n school komt in de eerste plaats tot stand door het doen van gezamenlijke oefeningen. Vele worden ritmisch uitgevoerd, soms op een Japanse telling: ich, ni, san, si/ich, ni, san, si. Zulke herhaalde, ritmische bewegingen bewerkstelligen een gevoel van saamhorigheid. De Amerikaanse historicus William McNeill spreekt van *muscular bonding*. Uit zijn diensttijd herinnerde McNeill zich de merkwaardige sensatie van het marcheren: 'A sense of pervasive well-being is what I recall; more specifically, a strange sense of personal enlargement; a sort of swelling out, becoming bigger than life, thanks to participation in collective ritual.'⁹⁹

Van ritmisch en gezamenlijk uitgevoerde lichaamsoefeningen gaat een bindende kracht uit, in dans, sport en fitness.¹⁰⁰ Bij de hardere vechtsporten worden deze gevoelens van verbondenheid nog versterkt door de relatief zware inspanningen en de hardheid van de trainingen. Die dragen bij aan het gevoel te zijn opgenomen in een bijzondere groep.

De inbedding van de vechters in deze groep komt tijdens de wedstrijdgala's nadrukkelijk tot uiting.¹⁰¹ Dat wordt al zichtbaar bij de opkomst van de vechters. Zij komen niet in hun eentje op, maar volgen hun *shinan* of *sensei* en worden verder gesecondeerd door twee helpers die tevens de vechtparaferalia met zich meedragen: water, spons, fles, spuitbus, mondbeschermers, handdoek en dergelijke. De verhouding tussen vechter en sensei lijkt tijdens de wedstrijdavond op die tussen meester en gezel, maar tevens op die tussen vader en zoon. De vader brengt de zoon, offert hem bijna, laat hem gaan — alleen — opdat hij zichzelf ten overstaan van tegenstander en publiek staande houdt en bewijst. De zoon verdedigt met zijn eigen lichaam niet alleen zijn eigen reputatie, maar ook de eer van zijn vader. Nadat de winnaar is uitgeroepen, schudden de tegenstanders elkaar de hand, daarna ook die van elkaars begeleiders. Tenslotte verlaten de vechters de ring en vertrekken richting kleedkamer. Ook de verliezer wordt daarbij weer geflankeerd door trainer en helpers.

Deze gang van zaken geeft een bijna rituele dimensie aan het gevecht. Dit geritualiseerde karakter ontnemt de gereglementeerde gevechten ook een deel van de meedogenloosheid. Het geeft aan het schouwspel soms ook iets ontroerends en maakt het inzichtelijk wat de vechters drijft en bezielt om het risico te lopen 'zinloos in elkaar te worden geslagen'. Het gevecht vindt plaats van man tot man, maar is niet los te zien van het sociale netwerk waar de vechters deel van uitmaken en dat hen de betrokkenheid van een vaderfiguur en het lidmaatschap van een groter familieverband biedt. Bovendien dragen deze gevechten bij aan het kortstondige, maar daarom niet minder aangename moment van almacht dat de vechters in de ring ervaren. Het is maar kort, maar tijdens een tiental minuten zijn zij het centrum van alle aandacht en het middelpunt van de familie. In de pauzes tussen de rondes worden zij op hun wenken bediend. Hun wensen worden vervuld nog voordat ze

uitgesproken zijn: ze openen hun mond en water stroomt toe, een spons laaft de beurse plekken, hun verhitte lichaam wordt koelte toe gewuifd, hun zweet ongevraagd afgedroogd.

Er zijn maar weinigen die het kunnen opbrengen en volhouden om zich te ontwikkelen tot ervaren wedstrijdvechters, en alleen al daarom weten de doorzetters zich een groep van uitverkorenen. Zij beoefenen een van de hardste sporten ter wereld, een ringsport, en ontlenen daaraan een sterk gevoel van eigenwaarde en groepseer. Heeft de school nog kampioenen ook, dan stralen die prestaties af op de andere leden van de sportieve familie.

De bokser Raymond Joval, die met Delibas en Poeder tot de *Dutch gang* van Regilio Tuur behoort, heeft in een interview eens treffend verwoord hoe het bij hem was verlopen. Als jonge jongen speelde zijn leven zich af tussen de coffeeshop en de *gym*. Raymond was op elf-jarige leeftijd uit Paramaribo naar Amsterdam gekomen. Zijn moeder werkte hard en had geen tijd voor hem. Dat was aan het begin van de jaren tachtig, toen de werkloosheid snel opliep en bezuinigingen de publieke sector troffen. Raymond kwam in eerste instantie nog terecht in een jongerencentrum:

'Je kent het wel: zo'n buurthuis waar met subsidiegeld uitstapjes worden gemaakt. En waar ze een video-apparaat hadden staan, waarop je lekker naar illegale opnamen kon kijken van films die nog maar net in de bioscoop draaiden. Ik bracht de hele dag in het jongerencentrum door.'¹⁰²

Doordat de subsidiekraan werd dichtgedraaid veranderde het buurthuis in een coffeeshop:

'Eerst werden de uitstapjes afgeschaft, vervolgens verdween de begeleiding en ineens was er een huisdealer. Ik keek naar mijn vrienden. Ze keken glazig voor zich uit en deden niets. Na twee maanden hadden ze nog niets gedaan en na twee jaar nog steeds niets. Daarvan heb ik me losgemaakt door het boksen. In 1987 hebben we zelf een kickboks-centrum opgezet in het voormalige jongerencentrum op de Zeeburgerdijk. In de winter dat we ermee begonnen was het er hartstikke druk. Toen de zomer kwam, was ik in mijn eentje over. Ik heb de anderen nog opgezocht. Ze waren gemakkelijk te vinden. Ze zaten weer in de coffeeshop, glazig voor zich uit te staren.'¹⁰³

Een trainingsmaatje was inmiddels naar boksschool de 'Albert Cuyp' gegaan en Raymond wilde wel eens met hem mee. Na een paar maanden haakte zijn trainingspartner weer af, maar Raymond ging door:

'Ik ging opeens vier keer per week trainen; ik gooide me er echt voor honderd procent in en ja, nu ben ik professional. Ik heb al die jaren contact gehouden met de jongens uit het jongerencentrum. Sommigen zitten nu nog in die coffeeshop, anderen zitten alsnog op school en zijn met een inhaalrace bezig. Met die laatste jongens heb ik de afspraak dat ze op het feest komen als ik wereldkampioen ben en dat ik op hun feest kom als ze miljonair zijn. Elke keer als ik ze weer zie, vragen we elkaar: hoe ver ben jij gevorderd?'

3.3 De functies van harde vechtsport

Contactsporten als boksen en kickboksen vereisen opofferingen die maar weinigen opbrengen.¹⁰⁴ Door de nadruk op hardheid, kracht en vechtlust trekken ringsporten overwegend jonge mannen uit de lagere sociale klassen, volksjongens die er een eer in stellen om lijf en leden te harden, pijn te verdragen en blessures op de koop toe te nemen: 'een beetje pijn doet geen zeer'. Ook leden van etnische minderheden zijn bij (harde) vechtsporten oververtegenwoordigd.¹⁰⁵ Dat is van oudsher bekend uit het boksen, het geldt ook voor het kickboksen.¹⁰⁶ Wat hen bindt zijn mannelijke deugden als kracht, lef, onafhankelijkheidszin. Zij willen hun mannetje staan, de dingen bij de naam noemen, en verafschuwen de braafheid en gezapigheid van het burgerleven. Die volkse bravoure gaat gepaard met een afkeer van 'maniertjes' en andere vaardigheden die als vrouwelijk worden bestempeld. Mannen die zich daaraan bezondigen worden al gauw beschouwd als 'watjes'. Echte mannen hebben daar 'maling' aan.¹⁰⁷

Als voorbeelden van deze code van mannelijkheid figureren lokale vechtjassen, legendarische krachtpatzers en de helden uit actiefilms die evenmin met zich laten spotten. Meesters van oosterse krijgskunsten hebben ook een plaats verworven in het repertoire. Verhalen over hun ongehoorde kracht en kunde doen de ronde. De grondlegger van het kyokushin karate, Mas Oyama, zou in een gevecht een stier hebben overwonnen. Ook zou hij meermalen hebben bewezen het dier met één goed geplaatste stoot te kunnen vellen.

Zulke krachtpatserij vormt een onderdeel van het mannelijke volksvermaak. Op kermissen en jaarmarkten waren het vaste attracties, de bokstent, de kop van jut. Tegenwoordig zijn het meer gespecialiseerde evenementen als 'de sterkste man van Nederland' of 'vechtsportgala's'. Het karate trok in de jaren zestig de aandacht met het doorslaan van planken en stapeltjes bakstenen en dakpannen. Bij demonstraties van traptechnieken worden honkbalknuppels versplinterd alsof het luciferhoutjes zijn. Door de ontwikkeling van het wedstrijdscircuit raakten die spectaculaire breektesten een beetje op de achtergrond. Toch hebben zulke bijzondere verrichtingen hun aantrekkingskracht behouden. In de jaren tachtig was er de rage van de ninja's, de mysterieuze schaduwkrijgers, die zouden beschikken over een arsenaal van geheime technieken. Op mooie dagen werden zij in hun uitrusting ook op de Veluwe gesignaleerd. Krijgskunstgala's zijn ook nog populair. De omroepvereniging Veronica organiseerde in 1988 een groot krijgskunstgala, dat ook op televisie werd uitgezonden. Behalve wedstrijden waren daar breektesten te zien, zwaardmeesters en vele andere vormen van vechtkunst.

Maar de aantrekkingskracht van de hardere vechtsporten heeft niet alleen te maken met vechtlust, jongensfantasieën en macho-idealën. Net als het traditionele boksen ontlenen kickboksen en aanverwante sporten hun aantrekkelijkheid ook aan de maatschappelijke kansen die het biedt aan kanslozen. Er valt aanzien mee te verwerven, op de sportschool, in de buurt en in het uitgaansleven, er zijn vrouwengunsten mee te winnen, en de besten kunnen er een centje mee bijverdienen, is het niet in de wedstrijdscircuit dan wel als sportleraar, portier of uitsmijter.

3.4 Het Bruce Lee-effect

Een belangrijke impuls voor alle 'oosterse' vechtsporten kwam begin jaren zeventig van de legendarische Kung Fu-films van Bruce Lee. *The Big Boss* (1971), *The Chinese Connection* (1972), *Enter the Dragon* (1973) waren het begin van een internationale rage. Foto's werden uit bioscoopvitrites gestolen, posters met Lee's afbeelding sierden jongenskamers en sportscholen over de hele wereld, en in de filmgeschiedenis staan de jaren zeventig te boek als het decennium van de Kung Fu-film. Deze *easterns* waren opgebouwd volgens het stramien van de actiefilm. De mannelijke held weigert te buigen voor onrecht en corruptie: genoeg is genoeg, hij neemt het niet langer, gaat de strijd aan en triomfeert na te hebben afgerekend met een hele serie schoften. Zo ook Bruce Lee, de underdog uit het oosten, die het ongewapend opnam tegen machtige tegenstanders die hij één voor één uit de weg ruimt met zijn verbluffende technieken: hoog gesprongen trappen, stoten, behendige combinaties en vliegensvlugge draaitrappen.

Wat Bruce Lee liet zien was een uitheemse en kennelijk zeer effectieve manier van vechten. Bruce Lee wist zijn meedogenloze technieken bovendien te verbinden met acrobatische sprongen en een uitgekiende choreografie van de vechtscènes. Dat was nog eens iets anders dan John Wayne die in de saloon ruzie kreeg. Knokfilms kregen een nieuwe dimensie: het geweld werd onderdeel van een bewegingskunst, en net als bij Mohammed Ali kreeg het gevecht de trekken van dans. Sportscholen profiteerden van de enorme belangstelling voor het geheimzinnige Kung Fu. Bruce Lee's bewegingen werden bestudeerd en nagedaan, ze werden verwerkt in oefeningen en drongen door in televisie-series, speelfilms en clips. Veel jongeren die in de jaren zeventig begonnen met vechtsport waren daartoe geprikkeld door Bruce Lee.

3.5 Free fight en all-style wedstrijden

Ook in *De samurai* en andere vechtsportbladen werd veelvuldig bericht over de filmster en vechtsportkunstenaar, die op het hoogtepunt van zijn roem, in 1973, was overleden. 'We kunnen er niet genoeg van krijgen over hem te schrijven', schreef de eerste hoofdredacteur Charles Dumerniët. Foto's van Bruce Lee sierden ook wedstrijdaffiches van de Internationale Organisatie Gevechtskunst. Deze was in 1973 in Den Haag opgericht als tegenhanger van de Budo Bond Nederland. Volgens de nieuwe organisatie was de Budo Bond verambtelijkt, te weinig actief en eigenlijk niets meer dan een judo-organisatie. Een redactioneel commentaar in *De samurai* uit het begin van de jaren zeventig benadrukte dat de Budo Bond het op alle fronten liet afweten:

'In de BBN is men helemaal niet bereid tot iets. Wanneer hoor je nou iets van belangrijke wedstrijden... je hoort trouwens helemaal nooit iets van wedstrijden, behalve dan misschien in hun eigen kleine kringetje. (...) De gezonde sensatie van een goede wedstrijd kan ons beter dienen dan Chinese knokfilms (...) [Maar] propaganda voor en stimulatie van wedstrijden is er niet bij. De leraren in de provincie moeten zelf maar zien dat ze iets doen. De secties [van de BBN] worden aan hun lot overgelaten: het sectiebestuur van de afdeling Taekwondo wil er het

liefst uitstappen.¹⁰⁸

De IOG wenste 'één totale bond of een overkoepelende organisatie, of desnoods een groepering van sportlieden en zakenlui'. Deze zou zorg moeten dragen voor 'wedstrijden van kaliber en manifestaties waar iedereen over spreekt'. In de beginjaren organiseerde de IOG enkele kadertrainingen, een filmprogramma en demonstraties. Studiegroepen stonden ook op het programma, vooral van de minder bekende vechtkunsten. Vrijwel alle waren afkomstig uit Azië. De ondertitel van *De Samurai* uit 1975 gaf een opsomming van de stijlen waaraan het blad aandacht wilde besteden: Kung Fu, Karate, Kempo, Taekwondo, Jutsu, Kick boxing, Tai boxing, Judo, Jiu Jitsu, Kobudo, Aikido, Hapkido, Tai Chi Chuan, Pentjak Silat, Pukulan, Manrikigusari, Kendo, Yoga, Boksen.

De hoofdmoot van de activiteiten van de IOG en het centrum van de aandacht waren de *free fight*-wedstrijden. Deze werden voor het eerst gehouden in 1973 in Den Haag, spoedig gevolgd door soortgelijke evenementen in andere steden. Opgeluisterd door demonstraties en breektesten, trokken zij vele honderden belangstellenden. De *free fights* stonden open voor alle stijlen. Er werd gevochten zonder handschoenen en alle technieken uit de budosporten waren toegestaan: stoot- en traptechnieken, worpen, beenvegen, houdgrepen en arm- en beenklemmen (hoofd- en nekklemmen waren verboden). Treffers waren alleen toegestaan op de romp; het hoofd mocht niet worden geraakt.

De wedstrijden werden gehouden op een mat en werkten volgens een puntensysteem. Mits technisch goed uitgevoerd leverden stoot- en traptechnieken 1 punt op; worpen, klemmen en houdgrepen een halve punt, ook als werd afgetikt. In geval van een blessure won de geblesseerde. Bij dit systeem lag de nadruk op het scoren van punten. Knock outs en knock downs waren niet verboden, maar kwamen weinig voor. In het midden van de jaren zeventig kwam daar verandering in, toen full contact-karate en kickboksen in vrij korte tijd uitgroeiden tot volwaardige ringsporten.

3.6 Amerikaans full contact-karate

Het full contact-karate is ontstaan in de Verenigde Staten. Door de introductie van beschermingsartikelen voor de handen en de voeten, de *safety-chops* en *safety-kicks*, kon veiliger worden getraind. Al spoedig bleek dat er ook harder mee kon worden geraakt dan bij het traditionele karate was toegestaan. De man die deze beschermingsartikelen omstreeks 1973 op de markt bracht was Jhoon Ree, een uit Korea afkomstige vechtsportleraar en -ondernemer, die in de Verenigde Staten enkele tientallen sportscholen bezat. Zijn beschermingsartikelen zorgden voor de doorbraak van *full contact*-wedstrijden. Die waren al wel eens eerder gehouden, maar alleen als incidentele gebeurtenissen. Een befaamd karateka, Joe Lewis, zou in 1970 met bokshandschoenen de eerste *full contact*-wedstrijd hebben gevochten. Dat werd toen wel 'kick boxing' genoemd.¹⁰⁹

Door de beschermingsartikelen van Rhee werden er op veel grotere schaal *full contact*-wedstrijden georganiseerd. Rhee zelf was daar een voorstander van. Het ontbrak de 'martial arts' naar zijn mening aan publieke belangstelling en publicitaire aantrekkingskracht. Het was tijd voor iets nieuws: 'Bruce Lee is gone, good martial arts movies are gone, kung fu series are gone. I think the only new hope is to have

exciting tournaments.¹¹⁰

Deze toernooien werden doorgaans 'full contact' of 'professioneel karate' genoemd; dat laatste om een onderscheid te maken met het puntenkarate dat voor amateurs was.¹¹¹ De publicitaire doorbraak kwam in 1974, toen een promotor (Mike Anderson) samen met de baas van Universal Studios (Tom Tannenbaum) een groot internationaal toernooi organiseerden. Aan deze World Professional Karate Championships werd deel genomen door veertien vechters uit acht landen. Het werd door de televisiemaatschappij ABC uitgezonden onder de titel *Wide World of Entertainment* en leverde de eerste vier wereldkampioenen op in deze nieuwe tak van sport. De televisie-ratings van de nieuwe 'nonstop action combat sport' waren veelbelovend. Van de vele nieuwe organisaties die in het kielzog van het evenement werden opgericht zouden de Professional Karate Association (PKA, 1974) en de World Karate Association (WKA, 1976) de belangrijkste zijn. Naar het voorbeeld van het boksen legden beide zich toe op professionele wedstrijden in een ring. De vechters kregen contracten en de meest succesvollen wisten voor een titelgevecht al snel enkele duizenden dollars te bedingen. Door de verkoop van de televisie-rechten liepen de gages begin jaren tachtig op tot zo'n 20.000 dollar voor een titelgevecht.¹¹²

Bij dit full contact-karate waren elleboog- en kniestoten verboden, trappen mocht alleen boven de gordel. Om het aantrekkelijk te maken voor het publiek en om het onderscheid met het boksen te benadrukken, was het verplicht om minimaal acht trappen per ronde te maken. De vechters droegen hand- en voetbeschermers en waren gekleed in lange broeken met ontbloot bovenlijf. De Europeanen waren in de jaren zeventig niet opgewassen tegen het Amerikaanse team, dat met Joe Lewis, Bill 'superfoot' Wallace en Jeff Smith de ene na de andere ploeg versloeg. In Europa werden de eerste *full contact*-kampioenschappen gehouden in 1975 in Berlijn. Twee Nederlanders wonnen daar hun eerste Europese titel. Een jaar later, bij een internationaal toernooi van de WAKO, wonnen vijf Nederlanders een Europese titel.

3.7 Kick- en thaiboksen

Naast het *full contact*-karate deed halverwege de jaren zeventig ook het 'kickboksen' zijn intrede in Nederland. Dat was via Japan eigenlijk afkomstig uit Thailand. Wat in Japan kickboksen heette, was voortgekomen uit wedstrijden tussen Japanse karateka's en Thaise bokkers. Deze waren vrijwel zonder uitzondering door de Thais gewonnen. In Thailand is het 'Muay Thai' of Thaiboksen de nationale sport. Bijna dagelijks zijn er wedstrijden, in bars, zaaltjes en in de grote stadions van Bangkok. De televisie doet er verslag van en er wordt uitbundig gewed op de uitkomst. Voortgekomen uit een inheemse traditie van vuist- en voetvechten, werd het Muay Thai in de jaren dertig van deze eeuw aangepast aan de regels van het Engelse boksen. Sindsdien wordt er gevochten in gewichtsklassen in een ring en met bokshandschoenen.¹¹³ In Thailand beoefenen naar schatting zo'n 70.000 jongens deze harde sport. Zij zijn verdeeld over meer dan 6.000 trainingskampen, waar aankomende en gevestigde vechters kost en inwoning krijgen, in ruil voor een deel van hun ringverdiensten.¹¹⁴

Wat het harde thaiboksen onderscheidt van andere vechtstijlen zijn met name de trappen met het scheenbeen naar de bovenbenen van de tegenstander. Deze gevreesde *low kicks*, die een verlamdend effect hebben op de beenspieren, waren

in het karate onbekend. Menig thai- en kickbokswedstrijd wordt op die wijze, met een *knock out* op de benen, beslist. Elleboog- en kniestoten zijn in het thaiboksen bovendien toegestaan, ook op het hoofd en de nek.

Zowel in Bangkok als Tokyo waren in de jaren zestig enkele wedstrijden gehouden tussen Japanse karateka's en Thaiboksers. Naar aanleiding daarvan begonnen de Japanners de effectieve technieken en trainingsmethoden van de Thais over te nemen. Zij spraken echter van 'kickboksen', omdat Thaiboksen impliceert dat de vechter ook de *ram muay* doet, een rituele dans in de ring, die voorafgaat aan het gevecht en die wordt uitgevoerd op de muziek van een klein orkest dat de wedstrijd begeleidt.

In Japan begon het 'kickboksen' zich vanaf 1968 te verbreiden, nadat een Japanner, zijn Thaise tegenstander knock out had geslagen. Het gevecht was op de televisie te zien en vormde het begin van een reeks van toernooien. Bij het Japanse publiek, de promotors en de media wekten die veel belangstelling.¹¹⁵ In 1969 begon een gevierd karateka, Kenji Kurosaki, een kickboksschool (Mejiro gym) die de eerste generatie Japanse kickbokskampioenen zou voortbrengen. Kurosaki was zelf afkomstig uit het kyokushin karate en was jarenlang de rechterhand van Mas Oyama geweest. In 1965 had hij een jaar in Nederland lesgegeven, onder meer in de dojo van Jon Bluming.

Via deze karate-connectie kwam het kickboksen ook naar Nederland. Drie Nederlandse karateka's - Jan Plas, Jan van Looijen en Peter van den Hemel - bezochten in 1975 Kurosaki's Gym voor een trainingsstage. Daar maakten ze kennis met het kickboksen en eenmaal terug in Nederland begon Jan Plas een kleine ploeg te trainen. Behalve karate werd er geoefend op de bokstechnieken in een boksschool en kwamen er zwaardere looptrainingen. Voor de organisatie van wedstrijden legde Plas vervolgens contact met Thom Harinck in Amsterdam, met enkele Utrechtse scholen, en later ook met Martin Borneman en Joop Musterd uit Rotterdam, die beiden vooral actief waren in het Amerikaanse full contact-karate.¹¹⁶

Op 31 mei 1976 vond in de Amsterdamse Jaap Edenhal het eerste Nederlandse kickboksgala plaats. Zo'n 2.000 bezoekers woonden de wedstrijden bij. Beelden van de wedstrijden werden uitgezonden door de omroepvereniging Veronica. Een van de deelnemers was de Amsterdammer John de Ruiter:

'Het was een hele spannende tijd. Ik was nog niet zo lang bij Chakuriki bezig en eerst deden we vooral *free fight*. Dat ging langzamerhand steeds harder en we begonnen met handschoenen te vechten. We vochten wel eens kleine toernooitjes met handschoenen aan, maar dat was eigenlijk een enorme puinhoop. (...) Iedereen vocht met verschillende handschoenen, sommigen vochten met of juist zonder beschermers, anderen zelfs met punches. (...) We kregen knie- en elleboogtechnieken en zo, maar niemand wist eigenlijk hoe het precies moest, het was allemaal experimenteren en door schade en schande wijs worden. Ik weet nog goed dat ik het een machtige ervaring vond toen ik voor het eerst de ring instapte. Al die mensen, die lichten, zo iets was nog nooit vertoond in Nederland. En natuurlijk het feit dat de televisie erbij was. Gevechtssporten op de televisie, dat was wat in die tijd. (...) De wedstrijd ging prima. Ik was goed opgefokt voor die partij en toen mijn tegenstander eenmaal in dubbele dekking ging staan, begon ik hem te bestoken met ellebogen. Hij bleef maar staan want hij wist niet wat hij er tegen moest doen, dus het was ellebogen op zijn nek, zijn rug en toen

als afsluiting wat knieën in zijn gezicht. Daarna ging hij k.o. en zo won ik de partij in de tweede ronde.¹¹⁷

De ellebogen en knieën zorgden de dag na de televisie-uitzending voor een golf van verontwaardiging. Daarop besloten de organisatoren deze technieken - ellebogen en knieën naar het hoofd - voortaan te verbieden. Volgens sommigen gebeurde dit onder druk van de politie, bij wie ze de dag na het gala zouden zijn ontboden. Door anderen wordt dit tegen gesproken en zou er helemaal geen politie aan te pas zijn gekomen. Met het verbod op de elleboog- en kniestoten naar het hoofd was in ieder geval de Europese variant van het kickboksen geboren. Daarbij was meer toegestaan dan bij het Amerikaanse full contact-karate, met name de *low kicks*, maar weer minder dan bij het Muay Thai. Momenteel is deze Europese vorm ook in Japan de meest beoefende vorm van kickboksen. De knie- en elleboogtechnieken naar het hoofd leveren teveel blessures op en brengen te grote medische risico's met zich mee.

3.8 Organisatievorming

Het succes van het eerste Nederlandse kickboksgala vormde de basis voor de Nederlandse Kick Boxing Bond (NKBB). Het waren met name voormalige kyokushin karateka's die de nieuwe bond hebben opgebouwd: Jan Plas, Jan van Looijen, Peter van den Hemel. Samen met Thom Harinck en André Fernhout namen zij de organisatie ter hand van het wedstrijdscircuit. Dat gebeurde op overeenkomstige wijze als bij het boksen: er kwam medische begeleiding, een wedstrijdcommissie, er werden licenties afgegeven voor promotors en een begin gemaakt met cursussen voor leraren en scheidsrechters. De wedstrijden konden plaatsvinden volgens Amerikaanse *full contact*-regels (zonder *low kicks*) of volgens kickboksregels (mèt *low kicks* maar zonder ellebogen en knieën naar het hoofd).

De deelnemende vechters werden al naar gelang hun ervaring in vier groepen ingedeeld: nieuwelingen, C-, B- en A-klassers. C-klassers moeten ten minste drie wedstrijden gewonnen hebben, B-klassers zes, A-klassers acht. Voor de hogere klassen duren de wedstrijden ook langer: een nieuweling vecht twee rondes, een A-klasser vijf. A-klassers domineren de grote gala's, maken kans op wedstrijden in het buitenland en krijgen de hoogste gages.

Door dit gelaagde wedstrijdssysteem heeft het kickboksen in Nederland een brede basis gekregen. Anders dan in Japan, waar kickboksen een beroepssport is, die alleen wordt beoefend in een klein aantal gyms in en rond Tokyo, heeft het in Nederland ook ingang gevonden als amateursport. In het wedstrijdssysteem is plaats voor beginners, in het trainingssysteem voor 'recreanten' - mensen die niet aan wedstrijden willen deelnemen. In Japan is de vechtsportmarkt zo groot dat er plaats is voor beroepsvechters en -promotors. In Nederland was dat ondenkbaar en de pioniers, die waren begonnen met kleine groepjes ervaren vechters, merkten al snel dat op die basis geen sportschool kon worden geëxploiteerd. Er moest ruimte worden gemaakt voor beginners en liefhebbers. Zo ontstond, aldus Jan Plas, het trainingsprogramma van Mejiro Gym:

'Toen we begonnen te trainen waren we met vijf, zes mensen van het kyokushin-

karate. Dat waren jongens die ervaring hadden, dat was het leuke ervan. Toen de eerste wedstrijden waren geweest, dacht ik: 'dit schiet niet op'. Als ik met die paar mensen zo blijf trainen, ben ik over tien jaar nog met vijf mensen. Dus hebben we iets bedacht waardoor een grotere groep op hetzelfde moment dezelfde dingen kon doen. Toen begonnen we eigenlijk klassikaal met een grote groep les te geven, met twintig mensen tegelijk. Dat scheelt. Er bleven er toch maar een paar over die het talent en het doorzettingsvermogen hebben om mee te doen aan de competitie, maar je had wel de recreanten erbij.¹¹⁸

In Nederland is het zo gebeven. Ook bij een andere toonaangevende wedstrijdsschool, Chakuriki, behoort de overgrote meerderheid van de beoefenaars tot de groep recreanten of nieuwelingen. Voor iedere wedstrijdvechter trainen er momenteel vijf à zes recreanten of nieuwelingen. Daarnaast zijn er ook nog kleine groepen vrouwen (7%) en jeugdleden (12%). Ook dat is in Japan niet gebruikelijk.

De kickbokswedstrijden werden aanvankelijk gedomineerd door twee Amsterdamse scholen: Chakuriki en Mejiro Gym. De Amsterdammer Rob Kaman, een van de sterren uit het internationale kickbokscircuit, trainde vanaf de tweede helft van de jaren zeventig bij Mejiro Gym, de school die Jan Plas in 1978 opende en vernoemde naar de dojo van Kurosaki in Tokyo:

'Jan Plas was en is nog steeds een fantastische trainer die de groep verschrikkelijk goed kan motiveren. Hij concentreerde zich niet op een persoon maar liet de groep groeien. Het was natuurlijk ook een fantastisch stel knokkers dat we in die beginjaren bij elkaar hadden. Mannen als Lucien Carbin, Ares Koopman, André Brilleman, Fred Royers, Milo el Geubli, Tommy van de Berg, André Mannaart, Thijs Veldman, Peter en Bertje van Os, later kwamen daar de broertjes Schwank bij, Muzaffer Yamali, Leo de Snoo en ga zo maar door, de lijst is echt ongehoord lang. Kijk, alleen had ik het niet gekund. Ik ben gekomen waar ik nu ben door al die jongens eromheen. Er was een hele gezonde rivaliteit, je dwong elkaar als het ware om te blijven presteren. Je motiveerde elkaar om over dat dooie punt heen te komen als het eens wat minder ging. En natuurlijk was er die fanatieke concurrentiestrijd met Chakuriki. Twee Amsterdamse clubs met twee totaal verschillende manieren van trainen en ook een heel andere uitstraling. Het was heel erg belangrijk om ergens bij te horen. Wie was de beste, wij of Chakuriki, het gaf die eerste gala's iets heel speciaals.¹¹⁹

Tijdens de eerste gala's vochten vrijwel uitsluitend Nederlanders, maar het wedstrijdscircuit werd al snel internationaler. Van belang daarbij waren vooral de betrekkingen met de bakermat van het kickboksen, Thailand. Als eerste Nederlanders vertrok een ploeg van vijf Chakuriki-vechters in 1978 naar Thailand. Ze werden ter plekke, in het Lumpini stadion, ongenadig afgedroogd. Een ploeg van Mejiro Gym overkwam wat later hetzelfde. Het thaiboksen kreeg steeds meer de roep de meest effectieve vorm van kickboksen te zijn, en voor veel Nederlandse vechters betekende een trainingsstage of een wedstrijd in Thailand een hoogtepunt in hun sportieve loopbaan.

Internationale allure kregen de Amsterdamse gala's toen er Europese en wereldtitelgevechten op het programma verschenen. Door een nieuwe promotor, Henk de Vries, eigenaar van de coffeeshop-keten The Bulldog, werden

kickboksgala's begin jaren tachtig grootser opgezet. Zo won Rob Kaman in 1983 zijn eerste wereldtitel (die van de WKA) door voor eigen publiek de Amerikaan John Moncayo te verslaan. Veronica maakte die avond voor het eerst sinds 1976 weer televisie-opnamen en zou in de jaren daarop regelmatig verslag doen van grote kickboksgala's. Kamans voorbeeld werd gevolgd door een wereldtitel voor André Brilleman (1984), Fred Royers (1985), Lucia Rijker (1985), Joao Vierra (1986), Milo el Geubli (1987) en Iwan Hyppolite (1987). In 1988 berichtte *Zendokan* triomfantelijk dat de Europeanen heer en meester waren in de kickbokswereld. Doordat de Amerikanen hadden vastgehouden aan het systeem van het full contact-karate hadden ze geen verweer tegen de *low kicks*.¹²⁰

Door de groeiende belangstelling voor het kickboksen en de commerciële belangen die ermee gemoeid waren, ontstonden naast de NKBB (1979) weldra nog andere bonden en organisaties, ieder met eigen gala's, kampioenstitels en promotors. Na zich te hebben afgescheiden van de NKBB, ging Thom Harinck zich richten op het thaiboksen. Daartoe richtte hij de Muay Thai Bond Nederland (MTBN, 1983) op, later gevolgd door de European Muay Thai Association (EMTA, 1984) en de World Muay Thai Association (WMTA, 1986). Voorts waren er nog een aantal kleinere bonden actief. De Nederlandse afdeling van de Professional Karate Association (PKA) organiseerde naar Amerikaans voorbeeld full contact-karatewedstrijden. De Nederlandse Bond voor Frans Boksen en Savate (NBFBS, 1983) richtte zich op het savate, een Franse vorm van boksen waarbij traptechnieken zijn toegestaan. Uit onenigheid binnen de MTBN ontstonden nog weer twee kleinere bonden: de vooral in Rotterdam actieve All-Style Association (ASA, 1988) en de World Professional Kickboxing League (WPKL, 1995).

De meest ervaren vechters namen deel aan verschillende wedstrijdvormen, zowel aan kick- en thaiboksen als aan full contact-karate en savate. Halverwege de jaren tachtig, toen het wedstrijdcircuut gevestigd was geraakt, kreeg een B-klusser f 150,- per wedstrijd, plus f100,- bonus voor een gewonnen partij. Een A-klusser verdiende f 500,- tot f 1.000,- per wedstrijd. Bij de sterren die een groot publiek weten te trekken kan dat bedrag in Nederland oplopen tot zo'n f 10.000,-. En dat is volgens *Zendokan* dan zonder de 'vele ruggen' die erbij worden verkregen door 'rijke fans, weddenschappen en onofficiële sponsors'.¹²¹ Aan deze bedragen is sindsdien in Nederland niet veel veranderd. Voor het grote geld moeten de vechters naar het buitenland. Vooral in Japan en Thailand valt voor de top beduidend meer te verdienen dan in Nederland, tot \$200.000 als overwinningpremie in de belangrijkste Japanse kickbokscompetitie.

3.9 Criminaliteit en erkenning

Wat de expansie van het kickboksen ongetwijfeld het meest heeft belemmerd, zijn de associaties en de bindingen met de onderwereld: de veroordeelde kampioenen en de sportschoolhouders die zich hebben ingelaten met criminele organisaties. Een aantal gevallen is algemeen bekend geworden. De dood van wereldkampioen André Brilleman haalde in 1985 alle kranten. Zijn lijk werd gevonden in een met cement volgestort olievat. Ten minste twee andere kampioenen werden veroordeeld voor overvallen; een vierde verdween plotseling van het toneel en is sinds jaren spoorloos. Ook hem zou betrokkenheid bij de drugshandel fataal zijn geworden.

Niet alleen kickboksers, ook enkele trainers en sportschoolhouders zijn in de loop der jaren in opspraak gekomen. Dit was aanleiding voor de *Telegraaf* om te melden dat de kickbokserij in 'de greep' was van de misdaad.¹²² Recentelijk werd een bekende kickbokstrainer genoemd in verband met een strafzaak tegen een grote hasjhandelaar. Volgens artikelen in *NRC Handelsblad* en *Het Parool* zou de kickbokstrainer verantwoordelijk zijn geweest voor het incasseren, bewaken en transporteren van drugsgelden.¹²³

De Utrechtse criminoloog Bovenkerk meent dat de opkomst van hard en professioneel geweld niet 'los te denken' valt van de 'groeierende populariteit' van vechtsporten. Bovenkerk noemt het voorbeeld van een 'nogal beruchte' sportschool in Amsterdam en van een kickboksschool in Haarlem. In het Rapport van de Enquête-commissie Van Traa concludeert hij:

'Natuurlijk zijn de meeste fitness-centra en sportscholen volkomen fatsoenlijke instellingen, ook de scholen in deze sector die de modetrends volgen: van judo tot karate, van worstelen en kickboksen tot *free fight*. (...) Maar er zijn onder de liefhebbers van die sporten ook jongens die een professionele loopbaan als portier bij een nachtclub of een disco ambiëren en die trainen op scholen waar onvoldoende controle op is, omdat deze sector als zodanig niet goed is geregeld. Verschillende bonden of bondjes worden in Nederland niet erkend.'¹²⁴

Het wordt ook uit het IRT-rapport niet duidelijk op welke schaal er verbindingen bestaan tussen vechtsportscholen en criminele organisaties. Wel blijkt dat het om meer dan alleen incidentele gevallen gaat. Er hebben zich teveel incidenten voorgedaan om vol te houden dat het alleen maar gaat om randverschijnselen. Veel bestuurders van de grotere kickboksbonden delen deze mening en bepleiten ook om die reden een erkenning van het kickboksen. Dat zou een betere regelgeving en controle mogelijk maken.

3.10 Organisatorische problemen

De grootste en meest actieve organisaties op het gebied van het kickboksen zijn nog steeds de NKBB en de MTBN. De wedstrijdregels van beide bonden ontlopen elkaar weinig. Het enige verschil is dat de MTBN sinds een aantal jaren voor A-klassers kniestoten op het hoofd toestaat. Bij de NKBB zijn deze nog steeds verboden.

Ook in andere opzichten zijn de beide kickboksbonden vergelijkbaar. Wat het aantal wedstrijd gala's betreft, het aantal aangesloten sportscholen en het aantal wedstrijdvechters, ontlopen de bonden elkaar weinig meer. De oudste bond, de NKBB, organiseerde sinds 1989 tussen de 20 en de 30 gala's per jaar, de MTBN tussen de 14 en de 27. Met de kleine bonden erbij betekent dit dat er iedere week wel ergens kickbokswedstrijden plaatsvinden, al is de belangstelling de laatste tijd iets teruggelopen.

Het aantal sportscholen dat bij beide bonden is aangesloten komt ook redelijk overeen. Bij de NKBB zijn sinds 1989 in totaal 130 verschillende scholen aangesloten geweest. Door de jaren heen fluctueerde het aantal, momenteel zijn er ruim 70 actief lid. Het aantal bij de MTBN aangesloten scholen liep gestaag op van 45 (1988) tot 80 (1995).

De matchmakers van beide bonden hebben ieder de beschikking over een vergelijkbaar grote groep van wedstrijdvechters: ruim 50 A-klassers, een iets grotere groep B-klassers, en een beduidend groter bestand aan C-klassers en nieuwelingen. Bij de MTBN omvat die laatste groep zo'n 200 jongens. In totaal zijn bij de MTBN ruim 300 wedstrijdvechters actief. Aangenomen mag worden dat dit aantal bij de NKBB ongeveer even groot is.

Deze groepen wedstrijdvechters overlappen elkaar enigszins, maar door onderlinge rivaliteit en persoonlijke naijver vormen beide bonden toch betrekkelijk gescheiden circuits. Er is een aantal pogingen geweest tot samenwerking, beide bonden zeggen daar ook nog steeds naar te streven, maar uit een vergelijking van de ranglijsten blijkt dat iedere bond toch in hoge mate put uit het eigen netwerk van sportscholen.

Op de ranglijsten van beide bonden stonden in 1996 ongeveer 100 wedstrijdvechters, ingedeeld naar gewichtsklasse. Dit zijn niet allemaal A-klassers en ze zijn ook niet allemaal meer actief, sommigen hebben al enige tijd geen wedstrijd meer gevochten. Deze twee groepen zijn afkomstig van in totaal 48 verschillende sportscholen. Van deze 48 scholen zijn er maar negen vertegenwoordigd op beide ranglijsten. Nog geen 20% van de scholen met wedstrijdvechters neemt dus deel aan beide wedstrijdcircuits; ruim viervijfde van de sportscholen levert alleen wedstrijdvechters aan één bond. Omdat de overlap gering is, kan de feitelijke samenwerking ook niet anders dan beperkt zijn.

Het eigen netwerk dat beide bonden hebben opgebouwd, heeft bovendien een duidelijk centrum. De NKBB is van oudsher nauw verbonden met de Amsterdamse Mejiro Gym. Jan Plas was niet alleen sportschoolhouder, trainer en mede-oprichter van de NKBB, tot voor kort was hij ook de belangrijkste promotor van de NKBB. Bij de MTBN bestaat dezelfde structuur. Oprichter Thom Harinck treedt behalve als sportschoolhouder en trainer via Gladiators BV tevens op als de belangrijkste promotor van de bond.

Als we hier afzien van het eerder genoemde probleem van de mogelijke banden met criminele organisaties, dan doen zich in het kickboks-circuit twee problemen voor. Het eerste betreft de verhoudingen tussen de bonden onderling, het tweede de verhoudingen binnen de organisaties.

De onderlinge concurrentie tussen de verschillende bonden staat verdergaande samenwerking in de weg en blokkeert daardoor een heldere, algemene en verantwoorde regelgeving. Dit blijkt het duidelijkst bij medische kwesties. Een kickbokser die knock out gaat bij de ene bond en daarom een startverbod krijgt opgelegd, kan het volgende weekeinde in de ring stappen bij wedstrijden van de rivaliserende bond.¹²⁵ Zelfs als het wedstrijdgebeuren binnen iedere bond afzonderlijk goed geregeld zou zijn, dan heeft de bestaande concurrentie toch tot gevolg dat de algemeen geldende minimumregels niet naar behoren kunnen worden nageleefd. Dat geldt voor de medische controle en begeleiding, het geldt bijvoorbeeld ook voor disciplinaire maatregelen. De kickbokser die - om een recent voorbeeld te geven - wegens wangedrag werd geschorst bij de ene bond, werd bij de andere met open armen ontvangen. Precies hetzelfde verschijnsel kan zich voordoen met het roeyement van trainers of malafide sportscholen.

Het tweede probleem betreft de verhoudingen binnen de bonden. Ook daar zijn verbeteringen wenselijk en vormt bijvoorbeeld de genoemde belangenverstrengeling een probleem. Uit het oogpunt van de wedstrijd-sport is het onwenselijk dat één

persoon tegelijkertijd optreedt als trainer, bondsbestuurslid en promotor. Een duidelijker scheiding van belangen en verantwoordelijkheden is gewenst.

4 De opkomst van vrije gevechten

Na de sportificering van de vechtkunsten en de opkomst van een semi-commercieel circuit rond het kickboksen, maken de vechtsporten momenteel een derde ingrijpende verandering door: de verbreiding van het vrije gevecht. Door ingewijden wordt wel gesproken over een keerpunt in de geschiedenis van de vechtsporten. Hoe je ook over deze wedstrijdsoorten denkt, schreef Fred Royers in *Zendokan*, 'het is misschien wel de belangrijkste ontwikkeling op het gebied van de krijgskunsten van de afgelopen eeuw.'¹²⁶ Een Amerikaans vechtsportblad liet zich in soortgelijke bewoordingen uit. Deze 'realistische' toernooien zouden een 'nieuw tijdperk' hebben ingeluid in de vechtsportgeschiedenis.¹²⁷

Japan is vermoedelijk het enige land met een jarenlange traditie van 'mixed matches'. Het verloop en de uitkomst ervan waren van tevoren afgesproken, soms tot in de details met draaiboek en al, maar bij het Japanse publiek zijn deze evenementen buitengewoon populair.¹²⁸ Het worstelidool Antonio Inoki stapte met vele beroemdheden de ring in. Hij versloeg Wim Ruska, bokkers als Chuck Wepner en Leon Spinks en het Amerikaanse krachtmens Mike Dayton. Ook ging hij het gevecht aan met een anonieme en gemaskerde karateka die zichzelf 'Mr. X' noemde. Zijn bekendste gevecht was in 1976 tegen Mohammed Ali. Daarbij werd veel geschreeuwd en gescholden, maar Ali maakte niet meer dan vier stoten, terwijl Inoki weinig meer deed dan op de grond naar de benen van zijn tegenstander trappen. Uitslag van deze prestigepartij was zoals dat gaat: onbeslist.¹²⁹

Een sinistere variant van deze commerciële evenementen zijn de ondergrondse gevechten waarbij grote bedragen worden vergokt. Zij zijn veelvuldig verbeeld in films en zo nu en dan duiken er berichten over op in de pers. Zo schreef het *Parool* onlangs over 'hanengevechten' van gedetineerden in een Amerikaanse gevangenis. Bewakers in de strengste gevangenis van Californië zouden jaren achtereenvolgende gevangenen hebben gebruikt voor gevechten waarop zijzelf weddenschappen afsloten. Leden van rivaliserende bendes werden daarvoor uit hun cellen losgelaten om elkaar op afgesloten luchtplaatsen te lijf te gaan. De gevechten waren zo populair dat bewaarders van andere afdelingen zich verdrongen om te mogen kijken naar de 'gladiatorenendagen'. Daarbij ging het er soms zo onstuimig aan toe dat moest worden geschoten om een eind aan het gevecht te maken. De gevechten, waarbij ook doden zouden zijn gevallen, worden momenteel onderzocht.¹³⁰

In *NRC Handelsblad* kwam onlangs een Nederlandse vechtersbaas aan het woord die aan illegale gevechten zou hebben deel genomen in Rusland, Roemenië en Denemarken.¹³¹ Hierbij golden geen regels en was geen scheidsrechter aanwezig; er zou tussen de f5.000,- en f30.000,- mee te verdienen zijn geweest. Of illegale gevechten ook in Nederland voorkomen is niet bekend. Volgens politiewoordvoerder Klaas Wiltink bereiken de politie wel eens signalen die erop wijzen, maar er is nooit aangifte van gedaan en door de politie ook niet actief tegen opgetreden. In vechtsportkringen duiken er ook periodiek geruchten over op, en bij sportschoolhouders wordt ook wel eens navraag gedaan naar video's van illegale gevechten.

Kort geleden meldde de Amsterdamse *free fighter* en sportschoolhouder Peter Hoopman in het weekblad *Actueel* dat hij ergens in Midden-Nederland zo'n

ondergronds treffen had bijgewoond. Op een telkens andere, geheime locatie zouden maandelijks gevechten plaatsvinden voor een kleine groep goklustige toeschouwers.

‘Ik werd door bepaalde mensen uitgenodigd voor ‘iets heel apart’. We gingen ergens heen en stapten over in een geblindeerd busje dat uiteindelijk bij een garagebox stopte. Ik dacht: alwéér een pittbull-gevecht, maar dit werd inderdaad heel anders. De entree was driehonderd gulden. Er stonden twee kastanjabomen van kerels voor de deur om pottenkijkers te weren. Binnen waren ongeveer driehonderd genodigden. (...) Er werden vier illegale Zuid-Afrikanen binnengebracht. Dat waren de pittbulls. Die arme sloebers werden op leven en dood tegen elkaar ingezet. Twee gevechten van drie minuten. Alles toegestaan. En die 180 seconden moesten vol worden uitgevochten. Niks bewusteloos: doorslaan.’¹³²

Navraag bij kenners uit de vechtsportwereld levert geen nadere informatie op. De meesten zeggen er niets van te weten en reageren uitgesproken sceptisch op het aangehaalde verhaal. Nederland achten ze te klein om dergelijke evenementen in het geheim te kunnen laten plaatsvinden. De Amsterdamse profworstelaar Chris Dolman herinnert zich wel éénmaal te zijn benaderd voor een ondergronds gevecht in het buitenland.

‘Ik werkte toen bij Joop de Vries en had een behoorlijke reputatie als sambo-worstelaar en judoka. In 1974 was ik in Londen tweede geworden bij de Europese judokampioenschappen. In hetzelfde jaar kreeg ik een uitnodiging bij het casino waar ik toen werkte. Er kwam een man naar me toe die vroeg of ik bereid was in Engeland een gevecht te doen tegen een Engelsman in een soort ring. Die Engelsman zou een onverslaanbare straatvechter zijn. Ik vroeg wat de regels waren; nou, er waren geen regels. Het was zelfs zo dat hij de ring in kwam met hoge legerschoenen aan, dus trappen mocht. En wurgtechnieken mochten en stomptechnieken mochten. Er was van alles toegestaan en het werd ondergronds gedaan voor de Engelse gokpenose. (...) Als ik tegen hem zou vechten zou ik 50.000 gulden kunnen verdienen. Ik vond het wel veel geld, dus ik dacht, nou ja, dat is goed, ik kom. Ik zorg wel dat ik ook legerschoenen krijg. Die Engelsman kende ik niet. Het scheen een delinquent te zijn. Ik weet niet meer hoe hij heette. Het zou helemaal in orde worden gemaakt in dat casino waar ik werkte. Maar het is er nooit van gekomen. Ze trokken zich terug. Jammer.’¹³³

4.1 De Nederlandse voorgeschiedenis

De Nederlandse vechtsportgeschiedenis kent wel een zekere traditie van vrij vechten. De *free fights* van Dumerniët waren begin jaren zeventig de eerste geregelde wedstrijdvorm. Ze bleven echter tot Nederland beperkt, werden overschaduwd door het kickboksen en verdwenen vervolgens weer van het toneel. In 1981 werden in het Amsterdamse jongerencentrum Paradiso ‘Pancration’ wedstrijden georganiseerd. Qua regels kwamen die overeen met het latere *free fight*. Als voorbeeld werd het Griekse all-round gevecht genoemd, waarbij vrijwel alles was

toegestaan behalve bijten en aanvallen naar de geslachtsdelen en de ogen. Dit pancration werd in vechtsportbladen uit de jaren zeventig beschreven als 'de oude Griekse kunst van het totale gevecht'.¹³⁴ Dat sprak tot de verbeelding. In het leerboek van zijn Chakuriki-stijl maakte Thom Harinck er ook melding van. Hij omschreef het als het 'algehele gevecht zonder regels' en voegde daar geruststellend en geheimzinnig aan toe: 'Er kan op deze manier natuurlijk niet vaak gevochten worden. Slechts bij belangrijke graduaties of nachtrainingen wordt er gevochten volgens het pankratia'.¹³⁵

Het initiatief om in Paradiso deze niet eerder gehouden pancration-wedstrijden te houden, kwam oorspronkelijk van Huib Schreurs, toenmalig stafmedewerker van Paradiso. Hij had geen speciale belangstelling voor vechtsport, maar in het Amsterdamse jongerencentrum kreeg hij steeds vaker met gewelddadigheid te maken. Hij wilde dat zichtbaar maken en er op die manier tevens iets aan doen:

'Paradiso moest de rand van de samenleving laten zien, vond ik, de randgebieden van de cultuur. In die tijd, rond 1980, was er een omslag. Die werd op dat moment door iedereen ontkend. De punk was ook agressief, maar dat was nog vrolijk, speels. Vanaf 1978 werd het grimmiger. We kregen te maken met de Hell's Angels, die in Paradiso verschikkelijk hebben huis gehouden, je kreeg onbeschoft tuig binnen, je had de piraten-televisie. In Paradiso hadden we toen jongens van tussen de veertien en de zeventien jaar oud, voor wie geen functie meer was. Jongens met een enorme energie en onzekerheid, die werkloos waren, geen toekomst hadden, en die met zulke messen liepen. Zielige en gevaarlijke jongens. Vreselijk was dat. Dus voor mij was geweld helemaal geen randverschijnsel meer. Daaruit is toen het idee geboren voor 'Vechten in Paradiso', zoals het eerst heette. Ik wilde dat laten zien'.¹³⁶

Oorspronkelijk zouden het bokswedstrijden worden, maar dat ketste af op bezwaren van de boksbond. Via een bevriende journalist, Ton van Dijk, werden contacten gelegd met Chris Dolman. Er werd een comité gevormd waarin naast Van Dijk en Dolman ook Thom Harinck, de karateka Jan Stapper en Gerard Schroor zitting namen. Zij kwamen met het idee voor Pancration-wedstrijden, stelden de regels vast en namen de organisatie ter hand. Het wedstrijdreglement verbood bijten, haren trekken, kopstoten en elleboogstoten. Ook was het niet toegestaan te schoppen en te slaan naar een gevloerde tegenstander. Er werd gevochten met kleine bokshandschoentjes en de gevechten zouden doorgaan tot iemand opgaf of knock out zou gaan. Via sportscholen en lokale radiostations werden deelnemers geworven. Uit de aanmeldingen werden acht vechters geselecteerd: zes kwamen uit Amsterdam, twee van buiten de hoofdstad. Er was een karateka bij (Dickie Prins), een aantal kickboksers (Yamali, Feenstra, Alberts, Schouten) en een jongen uit Spakenburg, die had opgegeven geen enkele vechtsport te beoefenen.

Op het affiche voor de avond op 17 mei 1981 stond in grote letters: 'Knokken in Paradiso. Hoofdattractie: *free fight* en pancration'. Heel vechtsportminnend Amsterdam was uitgelopen en Paradiso was uitverkocht. In het midden van de zaal stond een ring. Op wat normaliter het podium was, stond een soort eretribune opgesteld van goud geverfde stoeltjes à raison van f 100,- per plaats, inclusief champagne. Volgens de kartonnen bordjes die op de stoelen hingen waren deze gereserveerd voor de 'Firma Hades'. Speakers van de avond waren Ton van Dijk en

David Kreuner. Hun aankondigingen ('dames en heren, gevechten op leven en dood') werden afgewisseld met pittige nummers van de Rolling Stones als 'Street fighting man'. Na demonstraties armworstelen, bezemsteel heffen en telefoonboeken scheuren, waarbij het publiek werd uitgenodigd mee te doen, begonnen de wedstrijden. Dolman en Harinck stonden als scheidsrechters in de ring. Het voor die tijd zeer harde toernooi werd gewonnen door de man die was aangekondigd als de 'beul van Spakenburg': Geurt Roos.

De pers besteedde aan het gebeuren geen aandacht. Huib Schreurs van Paradiso vond de gevechten 'schokkend'. Er hadden zich in de zaal geen ongeregelheden voorgedaan, maar hem was het te ver gegaan: voor Paradiso bleef het bij een eenmalige gebeurtenis. Chris Dolman kreeg een week na het toernooi nog wel bezoek van een politierechercheur. Deze zou hem te verstaan hebben gegeven dat de politie niet te spreken was over het evenement en het een volgende keer zou verbieden.¹³⁷

Eind jaren tachtig dook het vrije gevecht opnieuw op. Ditmaal als bijzondere attractie op kickboksgala's. In 1988, 1989 en 1991 leidden alle drie deze gevechten tot ongeregelheden, in en buiten de ring, en ze waren aanleiding tot heftige debatten in de vechtsportpers. Bij het eerste gevecht, november 1988, trad een leerling van Dolman, de sambo-worstelaar Freek Hamaker, aan tegen de twintig kilo lichtere kickbokser Charly Liefeld. Boven het verslag in *Zendokan* stond te lezen: 'Gevecht op leven en dood: Massa-hysterie op *mixed fight*'. Volgens het blad was er van meet af aan onduidelijkheid geweest over de regels. Hamaker kreeg in de tweede ronde een serie elleboogstoten te verduren, die volgens hem tegen de regels waren. Achteraf verklaarde hij tegenover *Zendokan*:

'Ik wist niet wat me overkwam. Afgesproken was dat dit niet mocht, ik had mijn nek wel kunnen breken! Ik wilde er eerst mee stoppen en was woest op promotor Johan Vos. Toen dacht ik bij mezelf: ik breek gewoon z'n arm of z'n been.'

Het publiek, dat een afgesproken partij verwachtte, stroomde na het incident met de elleboogstoten massaal naar de ring en de 'hel brak los'. Sommigen begonnen 'hysterisch' te gillen, anderen wendden het hoofd af. Zodra Liefeld een stoot plaatste, werd hij door Hamaker vastgepakt en op de grond gegooid om een arm- of beenklem aan te zetten. Liefeld verweerde zich met elleboog- en vuistlagen, die Hamaker dan weer dwongen om los te laten, waarop het gevecht staande werd hervat. Dat herhaalde zich een paar maal totdat Liefeld in een verwurging terecht kwam die Hamaker zo hard aanzette dat zijn tegenstander bijna 'de geest gaf'. Scheidsrechter Bloemberg voorkwam erger. Volgens een verslaggever van *Zendokan* was het een 'sidderend gevecht' geweest:

'Zelden was er zoveel spanning en sensatie in een kickboksring te zien. We moeten teruggaan naar de beginjaren van het kickboksen om een vergelijkbare situatie te vinden. (...) Uitzinnige vreugde bij de worstelaars, gefluit en boe-geroep bij het kickbokspubliek.'¹³⁸

Een andere medewerker van het vechtsportblad, Jasper Levallois, wijdde een commentaar aan het gebeuren. Wat hem betreft was het een 'wanstaltige vertoning' geweest, een 'absoluut dieptepunt' in de geschiedenis van de ringsporten. De

gangbare regels van de contactsporten - gelijk gewicht en niveau, bescherming, duidelijke regels - waren met voeten getreden en er was op onverantwoorde wijze omgegaan met de veiligheidsregels.

‘Hoe is het in godsnaam mogelijk dat een bondsarts aan de ring zit en ziet hoe iemands ruggegraat bijna gebroken wordt en dan geen vorm van protest aantekent, of de wedstrijd stopt? Dit is geen kwestie van sportbeoefening meer, we hebben het hier over de reële mogelijkheid iemand zwaar lichamelijk letsel toe te brengen’.¹³⁹

Voor Levallois waren ook de reacties van het publiek om ‘misselijk’ van te worden: ‘racistisch getinte kreten waren niet van de lucht en de bij sommigen haast kwijlende monden schreeuwden om bloed.’ Een ‘hysterische massa op hol’ noemde hij het: ‘Het enige dat er nog aan ontbrak op deze avond was een paar pittbull-gevechten, dan was de trend aardig doorgezet!’ Niet iedereen dacht er zo over, want op de redactie van *Zendokan* waren al spoedig na het gala drie uitdagingen binnen gekomen. Liefeld wilde revanche (‘ik pak hem de volgende keer’), de Hagenaar Gordeau wilde ook weleens met Hamaker de ring in (‘ik trap hem zo lens dat hij niet meer weet waar hij is’) en de Rotterdamse kickbokser Frank Lobman was al evenmin onder de indruk van de Amsterdamse worstelaar (‘ik sloop hem binnen de minuut’). Hamaker op zijn beurt liet zich niet kennen en verklaarde manhaftig: ‘Stuur iedereen maar, ook Rob Kaman. Ik wil ook wel vechten met de lichten uit, dan zien we wel wie er over blijft’.

De twee volgende *free fights* hadden een overeenkomstig verloop als de geruchtmakende partij tussen Hamaker en Liefeld. Een ‘stevige jongen’ uit Nijmegen, Dick Veldhuis, vocht in 1989 tegen de Haagse kyokushin-karateka Gerard Gordeau. Twee jaar later nam Charley Liefeld het nogmaals op tegen een worstelaar uit de stal van Dolman: Willy Peeters. Gordeau werd gediskwalificeerd na zijn tegenstander met een onreglementaire elleboogstoot zwaar knock out te hebben geslagen. Hieraan waren diverse onreglementaire handelingen door Veldhuis vooraf gegaan. De partij tussen Peeters en Liefeld werd na onreglementaire handelingen door ingrijpen van de scheidsrechter beëindigd.¹⁴⁰

Ook bij deze partijen was het publiek naar de ring gestroomd. Velen wilden van nabij zien wat er precies gebeurde, en de spanning in de ring liep gelijk op met de opwinding in de zaal. De kickboksers identificeerden zich bij de laatste partij massaal met Liefeld, de worstelaars leefden volop mee met Peeters. Een onreglementaire handeling van de ene vechter leidde onmiddellijk tot verontwaardiging in het andere kamp. En omdat dat een paar keer achtereen gebeurde, leek een massale vechtpartij op handen. Doordat de scheidsrechter de partij afbrak en ‘onbeslist’ verklaarde, werd een veldslag tussen beide groepen vermoedelijk voorkomen. Naar de ring gedromde bezoekers hadden de jury-tafels al omvergeworpen en waren vastberaden om zich zo nodig zelf met het gevecht te bemoeien.

De man die in de ring stond, Willy Peeters, herinnert zich dat de partij ‘grandioos uit de hand liep.’

‘Mensen begonnen aan de ring te trekken en werden helemaal gek. Die hadden nog nooit zo iets gezien. Die dachten: ‘wat is dit nou?’... ‘dit is gewoon wat je op straat ziet’, weet je wel. Er werd zó hard geknokt in de ring. Ik stond tegen Charly

Liefeld, een neger, 1.95 denk ik. Heel groot was-ie en heel erg afgetraind, heel mager, heel hard. Die jongen kon loeihard trappen. (...) Ik blokkeerde niks, ik nam alle trappen. Er was afgesproken dat je niet op het gezicht mocht slaan. Op een gegeven moment sloeg-ie heel hard op mijn gezicht en toen werd ik heel erg boos (...) Ik had 'm twee keer gewaarschuwd maar het publiek wilde steeds door. Dus ik zo van: 'als je me nog één keer op mijn gezicht slaat...' Weer verder vechten en bam! Weer hè. M'n hele neus scheef. Nou wacht maar. Toen wou-ie me een hand geven, voor de derde keer al. Ja, elke keer kreeg ik een klap in mijn gezicht. Ik dacht als het zo moet! Dus ik stond zó ... [demonstreert de houding en de beweging] ... en ik stoot 'm zo helemaal door de touwen heen. De zaal werd helemaal gek, joh! Die waren aan het trappen op de banken. Helemaal gek werden ze. Maar ik heb nog nooit zo'n hard, zwaar gevecht gehad eigenlijk. De partij werd in de vierde ronde afgelast. D'r was nog één ronde te gaan, maar ze dachten als we nog een ronde laten doen wordt het echt een zootje.'

Kritiek bleef ook bij deze gevechten niet uit. Een trouwe bezoeker van kickboksgala's verklaarde in *Zendokan* zijn vrouw voortaan thuis te laten: 'Ik vind het veel te gevaarlijk worden. Niet voor het kickboksen, maar voor de *free fight*-gevechten, daar komen mensen op af die zich zo opwinden dat er vandaag of morgen doden gaan vallen. Nee, voor mij hoeft het niet meer.'¹⁴¹ Zakelijk waren er trouwens ook verschillen van mening gerezen. Volgens de voorvoerder van de sambo-worstelaars, Chris Dolman, wilden Hamaker of hijzelf tegen iedere kickbokser de ring in, maar dan moest er wel over de brug gekomen worden: 'er wordt veel geld mee verdiend en dan is het logisch dat de vechters daarvan mee profiteren en niet alleen de promotors'.¹⁴²

Toen vier jaar na de confrontatie tussen Liefeld en Peeters in Amsterdam het eerste *free fight*-gala werd gehouden, waren de omstandigheden drastisch veranderd. De Nederlandse experimenten met pancration en mixed of *free fights* hadden geen vervolg gekregen. Er was geen reglement uit voortgekomen, geen organisatie, en mede door de gebrekkige regelgeving was er nogal wat kritiek op geweest binnen de vechtsportwereld. Daarbuiten hadden de gevechten geen aandacht getrokken; aan kranten, weekbladen en televisie was het geheel voorbij gegaan.

Door ontwikkelingen in Japan en de Verenigde Staten kreeg het vrije gevecht pas in de jaren negentig een nieuwe impuls. De Amsterdamse *free fight* gala's van 1995 en 1996 waren opgezet naar Japans voorbeeld, de 'kooigevechten' in Antwerpen (1995) en Emmen (1996) naar Amerikaans model. Bij deze wedstrijden ging het om internationale evenementen, die commerciëler waren opgezet en die bovendien verhitte publieke discussies hebben opgeroepen.

4.2 Japans free fight

Het *free fight* is één van de vormen van vrij vechten die in Japan vanaf het midden van de jaren tachtig zijn ontstaan. Vechtsporten behoren in Japan tot de meest populaire sporten. Naast amateursporten als judo, karate en taekwondo zijn vooral professioneel beoefende vechtsporten bij het Japanse publiek in trek. Sumo-worstelen, Amerikaans prof-worstelen en professioneel boksen zijn samen met

honkbal, tennis en bowling de meest bekeken sporten in Japan. De 700 professionele sumo-worstelaars en de omstreeks 1.000 beroepsboksers behoren tot de grootste groepen beroepssporters van het land.¹⁴³ Ook kickboksen en andere *full contact*-sporten zijn als kijksporten buitengewoon populair. Wedstrijden in sporthallen en stadions trekken wekelijks vele duizenden bezoekers, vechtsportbladen worden gelezen door een veelvoud daarvan en via de commerciële televisie-stations bereiken deze vechtsportevenementen nog grotere groepen. Hoe groot de Japanse vechtsportmarkt is, valt op te maken uit de oplage van het vechtsportmagazine *Kakutogi-Tsushin*, een blad over de hardere vechtsporten dat iedere twee weken verschijnt in een oplage van 300.000 exemplaren.

Van de nieuwere vechtsportorganisaties in Japan zijn momenteel Seido Kan, Rings en *Pancrase* de belangrijkste. Seido Kan is het bedrijf van een bekend promotor, Kazuyoshi Ichii, en komt voort uit het full contact-karate. Ichii zelf was als kyokushin-karateka een leerling van Mas Oyama. In 1981 begon hij zijn eigen organisatie.¹⁴⁴ Sindsdien organiseert hij vooral karate- en kickbokstoernooien. Het bekendste is een internationaal Grand Prix kickbokstoernooi. Dit 'K-1' toernooi is een sinds 1993 jaarlijks terugkerend evenement waarbij de beste zwaargewichten ter wereld strijden om een hoofdprijs die is opgelopen tot 200.000 dollar - verreweg de hoogste gage die er voor een kickbokser te verdienen valt. Het toernooi werd de eerste keer gewonnen door Branko Cikatic, een Kroatische pupil van Thom Harinck, vervolgens tweemaal achtereenvolgend door de Eindhovenaar Peter Aerts en de laatste maal door de Zwitser Andy Hug.

De twee andere organisaties, Rings en *Pancrase*, hebben een andere achtergrond en komen voort uit het professionele worstelcircuit. Na de Tweede Wereldoorlog werd het Amerikaanse show-worstelen in Japan buitengewoon populair. Deze vechtkluchten met een vaste cast van worstelreuzen zijn in Japan in handen van twee ondernemingen: All Japans Pro-Wrestling en New Japans Pro-Wrestling. Halverwege de jaren tachtig splitsten enkele worstelaars zich af en richtten de Universal Wrestling Federation (UWF, 1984) op.¹⁴⁵ De naam gaf aan dat hun organisatie de tegenhanger wilde zijn van de succesvolle World Wrestling Federation (WWF), het moederbedrijf van het show-worstelen.

De UWF organiseerde een reeks wedstrijden in een hardere en meer realistische stijl van vechten. Weliswaar stond ook hier de uitkomst vast, maar de dramaturgie was ontleend aan de vechtsport en minder aan het volkstheater. Het initiatief was genomen door een befaamd broodworstelaar en voormalig judokampioen, Akira Maeda, de man die later Rings zou oprichten. Uit dit zogenaamde *shoot-style* worstelen, dat zich presenteerde als het alternatief voor het show-worstelen, ontstonden weldra nieuwe afsplitsingen. In 1991 maakte de Universal Wrestling Federation (UWF) plaats voor drie nieuwe bedrijfjes, alle onder leiding van een prominent worstelaar met een eigen stal van vechters: de Union of Wrestling Forces International (UWFI), Professional Wrestling Fujiwaragumi (PWFG) en Rings. De eerste twee bestaan niet meer: sommige vechters keerden terug naar het show-worstelen, anderen sloten zich aan bij weer een nieuwe organisatie: *Pancrase* (1993). Rings en *Pancrase* zijn momenteel de belangrijkste organisaties. Vele malen per jaar organiseren zij in diverse Japanse steden wedstrijden met een kleine groep beroepsworstelaars die bij hen onder contract staat. Op grond van de wedstrijden, die dikwijls worden uitgezonden door commerciële televisie-stations, wordt een klassement bijgehouden van de tien beste vechters in die stijl. Zij worden door het

Japanse publiek op handen gedragen en de meest populaire vechters hebben een eigen fanclub, verschijnen in computerspelletjes en worden gevraagd om op te treden in reclames voor typische mannenproducten (scheermesjes, after shave).

Het reglement van beide organisaties, *Pancrase* en Rings, is gebaseerd op een combinatie van staand vechten en grondwerk. Bij beide organisaties zijn knie- en beenbeschermers verplicht, terwijl de meest riskante technieken verboden zijn (elleboogstoten en vuistslagen naar het hoofd, kopstoten, slaan naar het kruis, vingerklemmen, bijten, trappen naar een gevloerde tegenstander).

Nederlanders zijn in beide organisaties van meet af aan actief geweest. Sinds de judo-successen van Anton Geesink en Wim Ruska, die hun sportieve loopbaan in Japan voortzetten als profworstelaar, hebben Nederlandse vechters er een naam te verliezen. De Amsterdamse worstelaar Chris Dolman is in Japan nog steeds een grote naam. Via kickboks-promotor Jan Plas vocht hij in 1989 zijn eerste wedstrijd voor de Universal Wrestling Federation. Daar bereikte hij de top, kwam in 1991 bij Rings terecht en fungeert sindsdien als bemiddelaar tussen Nederlandse vechters en de Japanse moederorganisatie. Voor Rings hebben naast Nederlanders en Japanners ook veel Russische sambo-worstelaars gevochten. Momenteel staan er twee Nederlanders in de top-tien van Rings: Hans Nijman en Dick Vrij. Maandelijks reizen zij met eventuele nieuwelingen af voor wedstrijden in Japan. Bij de concurrent *Pancrase* vechten vooral Japanners en Amerikanen, maar bovenaan de ranglijst staat al twee jaar de Eindhovenenaar Bas Rutten, beter bekend als de 'King of *Pancrase*'.

De Japanse situatie wijkt af van die in de meeste andere landen. Er is een geringe overheidsregulering en nauwelijks publieke discussie over de toelaatbaarheid van bepaalde vechtsportwedstrijden of over gezondheidsrisico's. Ook in de vechtsportbladen schijnt daarover niet of nauwelijks gediscussieerd te worden. Dat komt vermoedelijk, omdat het kickboksen en de verschillende vormen van vrij vechten er alleen worden beoefend als beroepssport. Een kleine groep broodvechters neemt het tegen elkaar op en tracht met hun organisatie een zo groot mogelijk publiek te bereiken. Of de wedstrijden 'echt' zijn of niet, wordt blijkbaar minder belangrijk gevonden dan het kijkspel. Ook door de Japanse vechtsportpers wordt over afgesproken partijen het zwijgen gedaan. Besproken worden alleen de getoonde technieken en het spektakel. De verantwoordelijkheid daarvoor wordt gezien als een zaak van de vechters en de organisatoren. Als de wedstrijden in goede aarde vallen bij media en publiek is het goed, ongeacht of de gevechten nu in scène zijn gezet of niet, en ongeacht de vraag of het optreden nog een 'sport' is. Ook de veiligheid van de vechters wordt gezien als een zaak van de organisatie.

Hoezeer deze dynamiek wordt gedreven door commerciële belangen blijkt wel uit de allernieuwste trend. Sinds enige tijd vinden in Japan ringevenementen plaats, waarbij het de bedoeling is om de tegenstander met zijn gezicht in een vlam te duwen, of hem in rondom de ring gedrapeerde rollen prikkeldraad te laten belanden. Ook voor dit bloederige vechtspektakel schijnt een markt te zijn: er zijn speciale bladen voor en de commerciële televisie schijnt belangstelling te hebben getoond. Het is goed mogelijk dat het hierbij gaat om 'afgesproken werk'. Niettemin wijdde het Duitse vechtsportblad *Karate - Budo Journal* een artikel aan deze 'pervertering' van de vechtsport, met als conclusie dat het hoognodig is om zulke ontwikkelingen een halt toe te roepen. In dat kader pleitte het blad ook voor een verbod op het uit de Verenigde Staten afkomstige *ultimate fighting*.¹⁴⁶

4.3 De Amerikaanse *ultimate fights*

Net als de Japanse varianten is ook het *ultimate fight* een wedstrijdvorm die wordt beoefend door een kleine groep prijsvechters die het tegen elkaar opnemen voor een zo groot mogelijk publiek. De organisatie is niet in handen van sportbonden, ook niet van voormalige vechtsporters, zoals dikwijls in Japan, maar van bedrijven uit de mediasector, en met name van televisiemaatschappijen die uitzendingen produceren voor betaaltelevisie. Het eerste toernooi volgens deze formule vond eind 1993 plaats te Denver. Achteraf gezien zou het de eerste aflevering zijn in een lopende serie van zogeheten *Ultimate Fighting Championships* (UFC's). Deze ultieme vechtwedstrijden worden gehouden in een speciaal ontworpen achthoekige kooi met een groot logo in het midden: een wereldbol waarop zich triomferend de ultieme vechtersbaas verheft.

De deelnemers aan deze toernooien zijn afkomstig uit verschillende disciplines en vechten met blote vuisten en vrijwel zonder regels tegen elkaar. Er zijn geen ronden, gewichtsklassen, puntentelling en jury. Winnen is alleen mogelijk door knock out of door opgave van de tegenstander. Dat laatste kan door af te tikken of doordat de coach de handdoek in de kooi gooit. Met uitzondering van bijten en naar de ogen steken is alles toegestaan: haren trekken, kopstoten, elleboogstoten, trappen en vuistslagen, ook naar het gezicht en de gewrichten, en ook naar een tegenstander die op de grond ligt. Deze brute 'bare knuckle' gevechten, waarbij geregeld bloed vloeit, zijn in drie jaar tijd uitgegroeid tot even omstreden als lucratieve evenementen. Als verzamelnaam voor deze wedstrijden wordt in de Verenigde Staten de term *No Holds Barred* gebruikt.

Het concept van deze gevechten zonder regels komt uit Brazilië. Daar bestaat het al vele decennia onder de naam *vale tudo*, Portugees voor alles mag, alles is geoorloofd. De drijvende kracht achter deze *vale tudo*-wedstrijden waren de beoefenaars van het jiu jitsu, een in Brazilië populaire vechtsport. Zij zouden met deze wedstrijdvorm hebben willen bewijzen dat hun stijl de beste en meest realistische vechtkunst is. Via leden van een Braziliaanse familie van jiu jitsu-beoefenaars kwam het *vale tudo* naar de Verenigde Staten. Daar werd de wedstrijdvorm gecommercialiseerd en in deze vorm verbreidde het zich vrijwel onmiddellijk naar Japan en Europa.

De verbinding tussen het Braziliaanse *vale tudo* en de Amerikaanse *ultimate fights* kwam tot stand via Rorion Gracie, een telg uit een in Brazilië befaamde dynastie van vechters. De vader van Rorion, Helio, en diens broer Carlos waren in de jaren twintig in Rio de Janeiro een sportschool begonnen, de *Gracie Jiu jitsu Academie*. Carlos had - als wederdienst voor hulp die zijn vader had geboden - les gekregen van een Japanse meester. De Japanse jiu jitsu werd door de gebroeders Gracie verder ontwikkeld en in *vale tudo* gevechten beproefd. Vooral Helio was een legendarische vechtjas, die bereid was tegen iedereen te vechten en in zijn leven maar tweemaal zou hebben verloren. Zijn zoons leerden de kneepjes van het vak van hem en zijn allen leraar geweest aan de Gracie Academie. De oudste zoon, Rorion, vestigde zich in 1979 in de Verenigde Staten om daar de Gracie jiu jitsu verder te verbreiden. In Californië begon hij een sportschool, gaf demonstraties, figureerde weldra in films en televisie-series en begon filmregisseurs te adviseren bij de choreografie van vechtschènes.

Tien jaar na zijn aankomst in de Verenigde Staten, in 1989, had hij een dusdanige bekendheid verworven dat *Playboy* een interview met hem publiceerde. Het artikel

ging over de martiale familietraditie, hun voedingsgewoonten en levensstijl, en behandelde enkele roemruchte gevechten van zijn vader en zijn jongere broer Rickson. Het artikel opende met de mededeling dat Rorion \$100.000 uitloofde voor een ieder die hem zou verslaan in een gevecht zonder regels: 'Rorion Gracie is willing to fight to the death to prove he's the toughest man in the west.'¹⁴⁷ Hoewel niemand op het aanbod schijnt te zijn ingegaan, had Rorion Gracie eind jaren tachtig een naam opgebouwd en beschikte hij over vele contacten in Hollywood. Via die contacten is ongetwijfeld het initiatief gegroeid om een soort internationaal *vale tudo*-toernooi te organiseren dat tegelijkertijd een groot mediaspektakel moest worden. Eind 1993 was het zover: de eerste *Ultimate Fighting Championships* waren een feit. Rorion Gracie was namens het familiebedrijf WOW Promotions opgetreden als matchmaker, de filmregisseur John Milius, bekend van de film *Conan de Barbaar*, had de kooi ontworpen die als arena dienst deed, terwijl de commerciële uitbating van het evenement in handen was van de Semaphore Entertainment Group, een *pay-per-view* televisiemaatschappij. In toernooivorm streden acht deelnemers uit verschillende disciplines tegen elkaar. Commentatoren waren bekende vechtsporters (onder meer Bill 'superfoot' Wallace) - voor de winnaar was \$50.000 beschikbaar.

Inmiddels zijn er elf van deze UFC's geweest; alle waren via het *pay-per-view* systeem op de Amerikaanse televisie te zien. Dit heeft de inkomsten voor de organiserende Semaphore Entertainment Group opgevoerd. Voor dit bedrijf zijn de UFC's bovenal televisie-evenement. De formule van het toernooi is daaraan ook verder aangepast. De vechtsporters die als commentator optraden, werden al na het eerste evenement vervangen door beroepspresentatoren. Aan de toernooivorm werd een zogenaamd 'superfight' toegevoegd, waarin twee stervechters het tegen elkaar opnemen.

Om te zorgen dat de zendtijd niet werd overschreden is bovendien een tijdlimiet ingevoerd. Dat was tegen de uitdrukkelijke wens van de Gracie's en zij werden dan ook uitgekocht. Royce Gracie, een jongere broer van de matchmaker Rorion, was driemaal als winnaar uit de bus gekomen, maar ook hij kon zich niet langer verenigen met de gang van zaken. De tijdlimiet was misschien goed voor de televisie, verklaarde hij, maar niet voor de vechters en al helemaal niet voor de lichtere vechters die het van hun techniek moesten hebben. De producers kozen zijns inziens ook steeds vaker verkeerde deelnemers: grote, afschrikwekkende kerels zonder techniek:

'They are no longer concerned with the best technique. At UFC VI, they picked a few champions and then filled in the other spots with big, ugly guys. I don't mind fighting these guys, but they should probably do drug tests on some of these fighters.'¹⁴⁸

De UFC-toernooien trokken vrijwel onmiddellijk de aandacht van de vechtsportpers en de media. Vechtsportbladen publiceerden verslagen, portretteerden de winnaars en berichtten over de verrassende effectiviteit van het Braziliaanse jiu jitsu. Semaphore Entertainment Group bracht videobanden op markt, niet alleen van de wedstrijden maar ook instructie-tapes met enkele bekende winnaars. Onder de titel *The Secrets of the Octagon* verscheen een serie van vijf videobanden, waarin enkele vechtersbazen hun favoriete technieken demonstrenen.

Door het commerciële succes vond het evenement al spoedig navolging. In 1995

werd een World Combat Championship georganiseerd. Dat had dezelfde opzet als de *Ultimate Fighting Championships*; de organisatie was in handen van Peters Entertainment, een familiebedrijf uit Hollywood dat eveneens toegang had tot het circuit van de betaaltelevisie. Ook dit evenement, dat eenmalig bleef, werd trouwens door een Gracie gewonnen, Renzo Gracie. Een andere variant van de ultieme gevechten, het zogenaamde *extreme fighting*, trachtte eveneens te profiteren van de gewekte belangstelling. Dit werd georganiseerd door Battlecade Inc., een media-onderneming die deel uitmaakt van General Media International, uitgever van onder meer *Penthouse*. Battlecade staat onder leiding van Anthony Guccione, een zoon van Bob Guccione, ooit oprichter van *Penthouse* en momenteel president-directeur van General Media International.

Het eerste *extreme fighting* toernooi stond gepland voor november 1995 in Brooklyn, New York. Onder politieke druk werd het op het laatste moment verboden en verplaatst naar een studio in North Carolina. Het tweede toernooi vond plaats in april 1996 in een indianenreservaat in Canada. Vijf deelnemers, de presentator en de scheidsrechter werden een dag later gearresteerd. Een derde *extreme fighting* evenement is aangekondigd en zal volgens de laatste berichten op internet in Rio de Janeiro worden gehouden.

Het verzet tegen al deze toernooien wordt in de Verenigde Staten geleid door een aantal senatoren en de American Medical Association. Senator John McCain (Arizona), zelf een voormalig bokser en worstelaar, is de voornaamste politieke woordvoerder van degenen die pleitten voor een verbod van het vrijwel ongereguleerde wedstrijdvechten. Hij wordt gesteund door de senatoren Ben Nighthorse Campbell (Colorado) en Joseph I. Lieberman (Connecticut). Hun bezwaren zijn gebaseerd op twee argumenten: ten eerste lopen de deelnemers een onverantwoord risico, ten tweede hebben de evenementen niets meer met sport te maken en dragen ze alleen maar bij aan de verheerlijking van geweld en wreedheid.

In Canada en een aantal Amerikaanse steden en Staten zijn deze toernooien inmiddels verboden. Dit verbod wordt actief ondersteund door de American Medical Association, waarvan voorzitter Lonnie R. Bristow in april van dit jaar het volgende verklaarde:

'The American Medical Association (AMA) strongly opposes the new ultimate or extreme fighting contests, which promoters brazenly advertise as the 'bloodiest, most barbaric show in history', and actively supports efforts to ban these brutal and repugnant contests as posing an imminent danger to the health and lives of the participants. Far from being legitimate sporting events, ultimate fighting contests are little more than human cockfights where human gladiators battle bare-knuckled until one gives up, passes out, or the carnage is stopped by a doctor or referee. The rules are designed to increase the danger to fighters and to promote injury rather than prevent it.'¹⁴⁹

Behalve zulke pleidooien voor een verbod hebben ook sommige kabelmaatschappijen afgezien van het doorgeven van deze evenementen, ook al waren ze louter bestemd voor betaaltelevisie. Dit gebeurde onder meer in Connecticut, door toedoen van senator Lieberman en Procureur-Generaal Richard Blumenthal: de maatschappij Cablevision zag af van doorgave van de achtste *Ultimate Fighting Championships*. Dit besluit betrof een gebied van in totaal achttien

Staten, waar sindsdien al deze uitzendingen, ook die van *extreme fighting* en *pancrase*, zijn geblokkeerd.¹⁵⁰

Ondanks de sterk toegenomen oppositie in de Verenigde Staten verliep de internationale verbreiding van deze evenementen aanvankelijk snel. De videoband van het eerste UFC vond zijn weg naar insiders in alle delen van de wereld en leidde tot een *hype* in kleine kring. Zo waren bij het tweede UFC vele buitenlandse belangstellenden, journalisten en promotors aanwezig. Ook Nederlanders ontbraken niet. De Hagenaar Gerard Gordeau had in de finale gestaan van het eerste UFC. Bij de tweede aflevering waren drie Nederlanders van de partij: Remco Pardoel, Orlando Wiet en Freek Hamaker. Als enige Nederlander heeft Pardoel daarna nog eenmaal aan een UFC deel genomen.

In Japan bestond ook grote belangstelling voor het ultieme vechten, maar door de betreffende promotor werd uiteindelijk gekozen voor de *vale tudo* formule, dat wil zeggen voor een iets meer gereguleerde variant dan het UFC. Er zijn inmiddels drie 'Open Japanse *vale tudo* kampioenschappen gehouden (1994, 1995 en 1996); de eerste twee werden gewonnen door Rickson Gracie, de laatste door Dan Severn, een voormalig UFC-winnaar. In Tokyo vond kort geleden ook het eerste wereldkampioenschap *vale tudo* plaats.

In Europa werd wèl gekozen voor de formule van de *Ultimate Fighting Championships*. In Antwerpen (1995) en Emmen (1996) vonden de eerste Westeuropese 'kooigevechten' plaats naar Amerikaans voorbeeld. Ook in Moscou zijn blijkens videobanden enkele kooigevechten gehouden; betrouwbare gegevens hierover ontbreken echter.

4.4 Vrije gevechten in Nederland

Het eerste vrije gevecht dat onder Japanse of Amerikaanse invloed in Nederland werd georganiseerd, was het *free fight* van 19 februari 1995 te Amsterdam. Dit werd aangekondigd als het afscheidsgala van Chris Dolman. Deze vechtsporter geniet een grote reputatie onder de beoefenaars en supporters van het vrije gevecht en vocht op 19 februari zijn laatste officiële wedstrijd. In het verleden won hij vele nationale en internationale titels in judo, vrij worstelen, sambo-worstelen en powerlifting. Ook is hij de manager van de Nederlandse afdeling van de Japanse organisatie Rings, Rings Holland, die ook de organisatie van het Amsterdamse *free fight*-evenement op zich nam. Het evenement had het karakter van een interland tussen Nederland en Japan. Voorafgaand aan de vier hoofdpartijen kwamen de Japanse en Nederlandse vechters de ring in, werden het Japanse en Nederlandse volkslied gespeeld en beider vlaggen gehezen. Een jaar later werd aan dit evenement een vervolg gegeven (*free fight* II, 18 februari 1996 te Amsterdam). Op 2 februari 1997 heeft Rings Holland *free fight* III op het programma staan. Deze reeks duidt erop dat Rings Holland voorlopig streeft naar één gala per jaar.

Het tweede evenement was een kooigevecht op 7 juni 1995 te Antwerpen, waarbij de Amerikaanse *ultimate fights* ten voorbeeld stonden. De organisatie erachter stelde zich onder meer ten doel het *ultimate fighting* Belgium, afgekort UFB, te ontwikkelen. De kooi was een kopie van de octagon die bij de Amerikaanse *ultimate fights* werden gebruikt. De regels waren eveneens nagenoeg gelijk aan de UFC's. Op 21 april 1996 werd een tweede kooigevecht gehouden, ditmaal in Nederland, te

Emmen. Nu verzorgde de Stichting Super Fight Promotions de organisatie. Met producent Nikko Toshogu Press Productions streeft deze organisatie naar drie á vier kooigevechten per jaar. Dit komt ongeveer overeen met de regelmaat waarmee Semaphore Entertainment Group in de Verenigde Staten de UFC's organiseert.

Nadat deze evenementen ongekend veel publiciteit en mede daardoor veel toeschouwers opleverden, gingen anderen hierop inspelen. Enerzijds boden steeds meer sportscholen *free fight*-training aan als vechtsport. Anderzijds varieerden een aantal promotors en trainers op het *free fight*, zodat weer nieuwe varianten ontstonden. Hiertoe behoort het *mix fight* dat op 2 december 1995 in Amstelveen werd gehouden. Deze variant kent een iets striktere reglementering dan het *free fight*. Onlangs, op 26 oktober 1996, werd een tweede *mix fight* georganiseerd. Dit bevatte gevechten met diverse verschillende internationale vechtstijlen.

De genoemde evenementen verschilden in diverse opzichten van de vier vrije gevechten die tussen 1981 en 1991 in Nederland werden gehouden. Voorheen ging het om incidenteel georganiseerde wedstrijden. Er was geen organisatie met een gestandaardiseerd reglement, de reglementering van de gevechten was onduidelijk geweest, zowel voor het publiek als voor de vechters. Nu waren er wel organisaties die achter deze evenementen stonden. De wedstrijden waren geen tussendoortje tijdens kick- of thaibokswedstrijden, maar stelden het vrije vechten geheel centraal. Daarbij had men de regels ontleend aan gelijksoortige evenementen in Japan en de Verenigde Staten. De evenementen waren bovendien grootschaliger en commerciëler geworden; enerzijds door vaste contracten met vechters (Rings), anderzijds door de verkoop van opnames via video en aan televisiestations.

Free fights (Rings)

De organisatie

Rings Holland is sinds 3 juli 1992 officieel als Stichting ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De oprichters ervan zijn Chris Dolman, zijn vrouw Olga Dolman en Milco Lambrecht (de man die grotendeels verantwoordelijk was voor de sportificering van het nunchaku in Nederland). Doel van de stichting is het bevorderen van Sambo-worstelen en het 'vrije gevecht' als wedstrijd sport. Dit tracht de stichting volgens artikel 2 onder meer te verwezenlijken door "het opstellen van wedstrijdreglementen", "het organiseren van trainingen, stages en toernooien" en "het weren van personen op het gebied van de wedstrijd sport indien, gelet op de gedragingen en/of uitlatingen daarvan, geen vertrouwen kan bestaan, dat zij de wedstrijden met de juiste mentaliteit beoefenen." Ook het gradueren en klassificeren van Rings-vechters en het opleiden van Sambo- en Rings-instructeurs behoort tot de doelstellingen. Binnen Rings Holland is Dolman de belangrijkste man. Als manager heeft hij de absolute top van het *free fight* (Dick Vrij, Willy Peeters, Hans Nijman, e.d.) onder contract.

De regels

Het *free fight* is inmiddels in twee evenementen beproefd. Daarbij zijn grotendeels de Japanse regels nagevolgd, maar deze zijn enigszins aangepast aan de wensen van de Nederlandse organisatoren en deelnemers.¹⁵¹ De Rings-regels zijn vastgelegd in 27 artikelen. Ze betreffen onder meer de vorm en omvang van de ring, de uitrusting

van de deelnemers, de jury, scheidsrechter, de ringarts, de tijdcontrole, de mogelijkheden voor protest en diverse regels die het gevecht zelf omschrijven. In vergelijking tot de bestaande georganiseerde vechtsporten staan de regels zeer veel toe. Toch gaat het te ver om te stellen dat vrijwel alles is toegestaan.

Kleding, protectie, wedstrijdduur:

- De deelnemers dragen middellange of lange broeken en hebben een ontbloot bovenlijf;
- Zij dragen worstelschoenen met zachte, flexibele zool, scheen/wreefbeschermers en kniebeschermers van zacht materiaal en een kruisbeschermer.
- De vechters hebben voorts de keuze om al dan niet bokshandschoenen te dragen. Is dit het geval, dan mogen zij met de vuisten slaan, maar worden zij belemmerd bij worptechnieken en verwurgingen en klemmen op de grond. Is dit niet het geval, dan kunnen zij deze worstel- en judotechnieken beter uitvoeren, maar mogen zij alleen met open hand op het lichaam van de (staande) tegenstander slaan.
- De wedstrijdduur wordt vooraf bepaald op 2x5 minuten of 1x10 minuten zuivere vechttijd.

Geoorloofde en ongeoorloofde handelingen:

- Een verbod op het slaan, trappen of andere stoten op de tegenstander als deze een hand of knie op het canvas heeft;
- Een verbod op vuistslagen naar het hoofd (een slag met de open hand of een knie naar het hoofd is wel toegestaan);
- Een verbod op ellebogen naar lichaam en/of hoofd;
- Een verbod op het geven van kopstoten;
- Een verbod op vingerklemmen, bijten en in de ogen steken;
- Een verbod op aanvallen op het kruis;
- De mogelijkheid om gebruik te maken van een zogenaamde rope escape. Dit wil zeggen dat vechters zich kan redden door het vastgrijpen van het onderste van de ring. De scheidsrechter onderbreekt dan de wedstrijd en hervat deze weer met beide vechters in staande positie.
- De mogelijkheid voor scheidsrechters om een vechter acht tellen rust te geven (een down). Een vechter die drie downs krijgt, verliest. Ook twee rope escapes worden daarbij als één down geteld.

Einde wedstrijd

- De wedstrijd wordt beëindigd door: een knock out of technisch knock out (op beslissing van de scheidsrechter of dokter), een opgave van een vechter door te roepen of op de mat af te kloppen; een opgave door de trainer door het gooien van de handdoek in de ring; een opgave door interventie van de scheidsrechter of de ringarts; drie downs; of door jurybelissing op grond van het aantal downs en rope escapes.

De toegestane vechttechnieken maken elk afzonderlijk het *free fight* niet bijzonder. De trap- en stoottechnieken zijn ontleend aan onder meer het karate en kickboksen; de beenvegen, worpen, verwurgingen, klemmen en overstrekkingen aan onder andere judo, jiu jitsu en worstelen. Wat het *free fight* uniek maakt, is de combinatie

van deze technieken.

Het *free fight* is niet alleen als wedstrijd-evenement voor toppers bedoeld. Rings Holland streeft ernaar dat het *free fight* in de toekomst ook op lagere niveaus wordt beoefend. Op diverse sportscholen worden inmiddels al trainingen in het *free fight* gegeven. Hierop zijn andere regels van toepassing. Deze ontwikkeling staat nog in de kinderschoenen. Er is slechts in beperkte mate sprake van onderverdelingen naar gewichtsklasse, leeftijdsklasse en vechtniveau. Ook is er geen sprake van een opleiding voor scheidsrechters, juryleden en instructeurs/leraren. Andere gebreken in de regelgeving zijn: onduidelijke sancties op overtredingen; ontbreken van startboekjes voor deelnemers met uitslagen van vroegere partijen; ontbreken van procedures na knock-outs; onvoldoende medische controles voor, tijdens en na wedstrijden; ontbreken van dopingcontrole en aids-testen ("te duur"). Ook zijn de deelnemers niet specifiek verzekerd tegen de kosten van blessures die door deze wedstrijden ontstaan.

De setting

Waar de regels nog niet voldoende zijn ontwikkeld volgens de normen van andere sporten, is de organisatie van de evenementen goed en professioneel te noemen. De gevechten vonden tweemaal plaats in de Sporthallen Zuid te Amsterdam, waar circa 3.500 tot 4.000 toeschouwers aanwezig waren. Nadat een vergunning was verstrekt, werd contact opgenomen met de plaatselijke politie en brandweer. Er werd gebruik gemaakt van circa 70 veiligheidsmensen (vrijwilligers). Ook was er een professionele controle op wapenbezit met behulp van metaaldetectoren. Een groot beeldscherm zorgde ervoor dat iedereen de gevechten goed kon volgen. Bij de match-making (de samenstelling van het programma en de koppeling van vechters aan elkaar) werd vermeden dat twee vertegenwoordigers van hevig concurrerende kampen tegenover elkaar werden gezet. Een toppresentator (Ronald Wustenberg van onder meer Eurosport) zorgde, bij tijd en wijle ingeseind door de organisator, voor de juiste sfeer. Organisator Milco Lambrecht:

"Hij is van onschatbare waarde voor zo'n evenement. Hij is namelijk erg innemend, en hij pakt het publiek goed. Hij zorgt er ook voor dat er ontspanning komt, in de zaal. Dat is heel knap, daar moet je een professional voor zijn en dat is hij. En de muziek is heel belangrijk. Tussen de partijen moet er een hele relaxte sfeer worden gecreëerd met de muziek. Het opjuttende verhaal moet in principe vanuit de wedstrijden komen. Daarnaast moet je, met dit soort publiek, alleen maar voor ontspanning, vrolijkheid zorgen. En als die meisjes met die borden door de ring heenlopen, moet je ook een vrolijk muziekje hebben. Dan wordt er gelijk een andere stemming gebracht."¹⁵²

Al tijdens het eerste *free fight* evenement waren er vele journalisten aanwezig, evenals cameraploegen van Japanse en Europese zenders. Hiertoe behoorde onder meer Eurosport, die de wedstrijden uiteindelijk niet geheel uitzond vanwege de maatschappelijke verontwaardiging die rond deze wedstrijden was ontstaan. Door de vele publiciteit rond het vrije vechten was de aandacht van de media in 1996 nog groter; met circa 30 journalisten rond de ring en televisieploegen van onder meer SBS6, AT5, RTL4 en een aantal Japanse televisiestations. De toeschouwers hadden tijdens het tweede evenement de keuze uit een tribunekaartje (f40,-) en ringseats

(f125,-). Een beperkt aantal mensen had de beschikking over goldseats (f250,-) en VIP-tafels. Naast de inkomsten uit televisierechten en entreegelden werd de organisatie mogelijk gemaakt door diverse sponsors (zie hoofdstuk 5).

De wedstrijden

Tijdens het eerste *free fight* waren er in totaal acht wedstrijden. Hieraan namen negen Nederlanders en vijf buitenlanders (waaronder vier Japanners) deel. Twee wedstrijden eindigden in een knock out of technisch knock out; in twee wedstrijden gaf één van de vechters op (in het ene geval na een armklem; in het andere na een beenklem); de vier overige wedstrijden duurden de volle tien minuten en werden beslist op downs en rope escapes. Eén partij leidde tot zichtbare verwondingen aan het gezicht, namelijk zwellingen rond de ogen en een paar bloedende snedes. Dit werd veroorzaakt doordat in deze partij veel klappen met de hand werden gegeven, terwijl er betrekkelijk weinig grondgevechten waren.

In het gevecht tussen Vrij en Nagai werd de laatste na een down uitgeteld en werd de wedstrijd beëindigd. Na protest van de Japanners besloot scheidsrechter Van Looyen evenwel om de wedstrijd voort te zetten. Vervolgens ging Nagai nog enkele malen down, vooral door technieken met het bovenbeen (of was het de knie?) naar het hoofd, waarbij Vrij onder meer het hoofd van Nagai aan diens haren naar zich toetrok.

Een paar gevechten waren voor het publiek zeer spectaculair, met fraaie vechttechnieken, zoals een achterwaartse worp van Peeters, een reuzenzwaai door Rivano en een ontsnapping aan een armklem door Bernzen. Hans Moll van NRC Handelsblad (20-2-1995) schreef over dit evenement: “de wedstrijden verliepen zonder vechtpartijen buiten de ring, natrappen van de tegenstander of discussies met de scheidsrechter. Het scanderen van obsceniteiten, het werpen van kussentjes of blikjes dan wel het te lijf gaan van supporters van de tegenpartij was geheel afwezig. Toch waren de wedstrijden ongemeen hard.”

Free fight II week niet erg af van *free fight* I. Er waren tien *free fight*-wedstrijden en één thaibokswedstrijd. In totaal namen hieraan veertien Nederlanders deel, vier Japanners en één Amerikaan, Duitser, Bulgaar en Engelsman. Eén van de partijen eindigde in een knock-out. Deze partij werd gevochten volgens thaiboksregels. Kenners in het publiek vonden drie andere gevechten echter mooier en spectaculairder: Peeters tegen Kohsaka (gewonnen door Kohsaka door verwurging), Nijman tegen Harris (gewonnen door Nijman door een klem) en Mannaert tegen Hasdell (onbeslist). Hierin kwamen vele facetten van het *free fight* aan bod, zonder dat deze wedstrijden tot ernstige verwondingen of grof geweld leidden.

Cage fights (kooigevechten)

Het tweede type vrije gevecht dat in Nederland is gehouden, is het *cage fight* of kooigevecht. Het eerste kooigevecht vond plaats op 7 juni 1995 in België (Antwerpen); vier maanden na het eerste *free fight*-evenement in Nederland. Op 21 april 1996 vond er opnieuw een kooigevecht plaats, nu in Emmen. Dit laatste kooigevecht week in verschillende opzichten af van het *free fight*. Er waren andere regels en het vechten was aan minder beperkingen onderhevig. De gevechten vonden niet plaats in een ring, maar in een kooi. Bovendien vonden de wedstrijden in

toernooivorm plaats. De winnaars van de wedstrijden kwamen op dezelfde avond uit in de volgende ronde, totdat twee vechters overbleven om de finale te vechten. De winnaar had uiteindelijk drie wedstrijden binnen drie uur gevochten.

De organisatie

Beide kooigevechten kenden een verschillende organisatie. In Antwerpen lag deze in handen van de International Federation Ultimat Fighting-*Free fight* Belgium, die op 2 mei 1995 officieel in het Belgisch Staatsblad als vereniging was aangekondigd. Drijvende kracht achter deze organisatie was Henri Corbeel. Naast *ultimate fights* beloofde het programma ook komische acts, showworstelen, vechtdemonstraties en kick- en thaibokswedstrijden.

In Emmen werd aan dit eerste kooigevecht in enigszins gewijzigde vorm een vervolg gegeven. De organisatie was nu in handen van de Stichting Super Fight Promotions; de drijvende krachten waren Henk Kuipers en producer Bas Boon. Kuipers had reeds verschillende kickboksgala's in het Noordoosten van Nederland georganiseerd; Boon zorgt, via zijn bedrijf Nikko T. Press Productions, al jarenlang voor de opnames tijdens vechtsportevenementen en de wereldwijde verkoop van video's en televisierechten.

De regels

De kooigevechten kennen grotendeels dezelfde regels als de Amerikaanse *ultimate fights*. De gevechten vinden niet plaats in een ring, maar in een kooiconstructie. Hierdoor kunnen de vechters niet tussen de ringen door vallen. De kooiconstructie bestaat uit stalen buizen, omwikkeld met schuimrubber en dichtgemaakt met stevig gaas. Hierdoor heen kijkend kan het publiek de gevechten volgen. Er zijn twee scheidsrechters in de kooi, elk met plastic handschoenen in verband met eventueel bloedcontact.

Kleding, protectie, wedstrijdduur:

- De wedstrijden duren 25 minuten aan één stuk, zonder opdeling in rondes;
- De grondgevechten zijn gelimiteerd tot negen minuten, waarna de wedstrijd vanuit staande positie verder gaat;
- Gebits- en kruisbescherming zijn verplicht;
- Zwachtels en andere elastische hulpmiddelen moeten aan de scheidsrechter voor goedkeuring worden getoond;
- Windselen en tapes moeten worden aangebracht door de cage-fight-official;
- Eventuele handschoenen en worstel- of boksschoenen zijn toegestaan, maar schoppen met de punt van de schoenen is dan verboden;
- Balsems, zalven, olies en dergelijke zijn verboden. Alleen vaseline op de kaken en boven de ogen is toegestaan.

Geoorloofde en ongeoorloofde handelingen:

- Toegestaan zijn alle stoten met de ellebogen, vuisten en knieën en alle trappen en kopstoten naar het lichaam en hoofd van de tegenstander; ook als deze op de grond ligt.
- Bovendien zijn alle beenvegen, worpen, verwurgingen, klemmen en overstrekkingen toegestaan.
- Verboden is het bewust prikken in de ogen en bijten.

Einde wedstrijd

- Knock out;
- Opgave;
- Interventie door de scheidsrechter(s). Dit kan leiden tot acht tellen rust, maar als de scheidsrechter of de ringarts van mening is dat de vechter te ernstig geblesseerd is of te sterk gedesoriënteerd, wordt deze tot verliezer verklaard en de wedstrijd beëindigd;
- Het gooien van de handdoek in de ring door de trainer of begeleider in de hoek.
- Jurybeslissing, in het geval dat het gevecht na 25 minuten geen winnaar heeft opgeleverd (hierbij is het oordeel van drie juryleden beslissend over de grootste technische vaardigheden, de meest agressieve aanvallende houding en de minste regelovertradingen).

Deze regels wijken vooral af van andere vrije vechtvormen (waaronder het *free fight*) doordat vuistslagen, kopstoten en ellebogen naar het hoofd zijn toegestaan en doordat het is toegestaan om te trappen en te stoten naar tegenstanders die gedeeltelijk of geheel op de grond liggen. Bovendien is ontsnapping (via een rope escape) in het kooigevecht niet mogelijk. Twee scheidsrechters begeleiden het gevecht in de kooi. Buiten de kooi is een arts aanwezig.¹⁵³

Omdat het kooigevecht in Antwerpen direct uit de hand liep (zie onder **wedstrijden**), waren de scheidsrechters in Emmen geïnstrueerd om het gevecht snel te beëindigen als één van de vechters niet meer in staat was zich te verweren. Zodoende vloeide er in Emmen betrekkelijk weinig bloed en eindigde geen enkele partij in een knock-out.

Het *cage fight* is uitsluitend bedoeld als een wedstrijd voor topvechters. Het is niet bedoeld als sportvorm op lager niveau. Er wordt geen rekening gehouden met verschillende gewichtsklassen, leeftijdsklassen of vechtniveaus.¹⁵⁴ Evenmin is er sprake van een opleiding voor scheidsrechters, juryleden en instructeurs/leraren. Er zijn geen startboekjes voor vechters. Procedures na knock-outs ontbreken. Wel zijn er medische controles voor, tijdens en na de wedstrijden, maar deze waren in het kader van dit onderzoek niet controleerbaar.

Volgens producer Boon waren de deelnemers aan een aids-test onderhevig geweest en verzekerd tegen letsel bij een Amerikaanse maatschappij. In het kader van dit onderzoek hebben wij de bepalingen van deze verzekering onvoldoende kunnen nagaan. Uit voorzorg had de organisatie ervoor gezorgd dat er buiten permanent een ambulance en brancard gereed stond. De kosten hiervan had de organisatie voor eigen rekening genomen.

De setting

Het kooigevecht in het Sportpaleis van Antwerpen was aanvankelijk verboden door de burgemeester van Antwerpen, op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken. Na overleg met de organisatie werd echter besloten om het evenement alsnog te laten doorgaan, volgens de politie omdat werd afgesproken dat het zou gaan om 'gemaakte' partijen (waarvan de uitslag bij voorbaat onder de vechters bekend zou zijn). Volgens organisator Corbeel heeft dit aanvankelijke verbod de belangstelling gedrukt. De Volkskrant (7-6-1995) maakt melding van enkele honderden toeschouwers; de Gazet van Antwerpen (6-6-1995) houdt het op 1.400

toeschouwers. Volgens Fighting Spirit *Zendokan* waren het voornamelijk Nederlanders.

De organisatie van dit kooigevecht wordt door betrokkenen een puinhoop genoemd. Voorafgaand aan de wedstrijden waren er vechtpartijtjes in het restaurant. Er heerste een gewelddadige sfeer. Wat precies wel en niet mocht, werd onvoldoende met de trainers, vechters, scheidsrechters en artsen voorbesproken. Ondanks deze problemen noemden de ringarts en de politie deze gevechten achteraf aanvaardbaar: “Buiten het schoonheidsfoutje [sic] uit de openingskamp lijkt dit niet gewelddadiger dan eender welke andere vecht- of ringsport”, noteerde de *Gazet van Antwerpen*.

Een jaar later werd het tweede kooigevecht georganiseerd. Terwijl de meeste gemeenten vanwege de politieke en maatschappelijke verontwaardiging dit soort gevechten niet toelieten, kreeg de organisatie wel toestemming in Drenthe. De sporthal is betrekkelijk klein en was volledig uitverkocht, met naar schatting 2.000 toeschouwers. Het merendeel van de kaartjes kostte f75,-. Ook waren er kaartjes van f100,- en een beperkt aantal VIP-plaatsen van f350,-. Net als bij het judo, boksen, kickboksen en *free fight*, gold op deze kaartjes het lage 6% BTW-tarief voor sportwedstrijden.

Bij de ingang werden de toeschouwers gefouilleerd. Er was bier en fris te koop. Dit werd in plastic bekertjes verkocht, maar via een bar in een aangelegen ruimte kwamen er ook flesjes en glazen in handen van de toeschouwers. Er deed zich echter geen enkel incident onder de toeschouwers voor. De organisatie was dan ook beter dan in Antwerpen, al werd deze achteraf wel op verschillende onderdelen bekritiseerd. Er werden verschillende wijzigingen doorgevoerd in het programma. Ook bestond er onduidelijkheid over het optreden van scheidsrechters tegen passief vechten.

Beide evenementen werden gepresenteerd door Ronald Wustenberg. Tijdens het tweede kooigevecht waren er vijf televisiecamera's aanwezig; twee bij de kooi zelf, één bewegend erboven en twee op afstand. De televisierechten waren verkocht aan diverse televisiestations, waaronder SBS6 en Veronica. De laatste zendgemachtigde zond één wedstrijd bijna volledig uit (in Nieuwslijn). Ook waren er twee Amerikanen aanwezig namens de Peters' Entertainment Group, de organisatie achter de World Combat Championship (WCC), die de beelden van commentaar voorzagen, met de bedoeling deze beelden in de VS te verkopen.

De wedstrijden

Het evenement te Antwerpen kende slechts één *ultimate fight*. Na enkele demonstraties en een full-contact-gevecht tussen twee vrouwen, liep het eerste echte kooigevecht (tussen twee Nederlanders) direct uit de hand. Nadat René Rooze zijn tegenstander en ex-bokser André Oetelaar met een knie in de milt naar de grond had gewerkt, sloeg de eerste op zijn knieën gezeten viermaal met de elleboog tegen het hoofd van zijn vrijwel weerloze tegenstander, vervolgens driemaal met de vuist en daarna in staande positie meerdere keren schoppend met de voet. Dit gebeurde precies voor de ogen van de ringarts en de aanwezige politiemensen. Zij keken vol ontzetting toe, terwijl andere toeschouwers van opwinding, verbazing en verbijstering schreeuwend en soms juichend naar de ring renden. Een aantal gaf één van beide vechters aanwijzingen. Uiteindelijk maakten de scheidsrechters een einde aan de partij.¹⁵⁵ “Het eerste *ultimate fight* in Europa is geschiedenis geworden, en het was erger, sensationeler en afschrikwekkender dan iedereen had kunnen denken”,

becommentarieerde het vechtsportblad *Zendokan* deze wedstrijd.

Het liet direct zien hoe gemakkelijk dergelijke gevechten kunnen mislopen. Afgezien van de vraag of dergelijke gevechten aan ethische, medische en sportieve normen voldoen, kan worden geconstateerd dat er tijdens deze partij vele fouten werden gemaakt. De scheidsrechters en de trainer/coach van Oetelaar grepen te laat in, hoewel direct duidelijk was dat hij zich niet meer kon verdedigen. Oetelaar gaf zelf evenmin op. Eén van de Nederlanders die in de Verenigde Staten aan een *ultimate fighting* deelnam, Freek Hamaker, legt uit waarom niet:

“In die kooi voel je niets, door je adrenaline. Maar wee je gebeente een paar uur later. Dan heb je pijn hier en daar en overal. Oetelaar kreeg een klets op zijn hoofd. Die ging naar een knock-out toe. En als je daarnaar toe gaat, dan zweef je. Ben je wel eens knock out gegaan? Je denkt dan niet: ik moet opstaan of zo. Nee, je vindt alles wel lekker. Het is dus belangrijk dat je een goede coach hebt.”

Een reactie hierop van ex-wereldkampioen kickboksen Rik van de Vathorst geeft een derde reden aan:

“Het is ook respect voor vechters onder elkaar. Als jij bij mij een klem aanzet en je weet dat je mijn arm kunt breken, maar je ziet ook dat ik op moet geven zonder dat je mijn arm breekt, dan doe je het niet. Er is bij de *ultimate fighting* geen respect meer voor elkaar.”

Hanteren de vechters een soort code onder elkaar? Freek Hamaker:

“Nee, dat niet. Als je op iemand ligt en je hebt hem in een armklem. Je zet die armklem aan en hij geeft niet op. Ik zet hem wat verder aan en hij geeft niet op. Ik zet hem nog wat verder aan en ik hoor langzaam een beetje krak, krak. Ik ga heel zachtjes verder tot hij afklopt. Klaar. Daartegenover staat dat iemand een armklem aanzet, merkt dat de ander niet aftikt en whoep....meteen alles kapot scheurt.”

Om die reden is de matchmaking bij dit soort gevechten van grote invloed op het wedstrijdverloop. Een gebrek aan ervaring van één van de deelnemers of een te groot niveaoverschil kan ernstige gevolgen hebben.

Direct na afloop van het eerste gevecht in Antwerpen werd de kooi schoongemaakt en maakte de politie aanstalten om het evenement af te blazen. Hierdoor ontstond er een opstootje, waarbij commentator Wustenberg bijna door de politie werd ingerekend. Wustenberg waarschuwde de politie dat “de hel los zou breken als het evenement zou worden afgeblazen.” Verbied een paar technieken, raadde hij de politie en de ringsarts aan. Die raad werd opgevolgd. Vervolgens riep Wustenberg om dat de politie en ringsarts hadden besloten onder meer elleboogstoten en trappen op de grond niet meer toe te staan. Dit leverde weer zeer heetgebakerde reacties van het publiek ten opzichte van de politie op. De vijf volgende gevechten werden zonder bloedvergieten gewonnen door verwurgingen. De Nederlander Ed de Kruif, pupil van Gerard Gordeau, won uiteindelijk het toernooi.

De organisatoren van het kooigevecht in Emmen hadden van de Antwerpse ervaringen geleerd. Mede onder druk van de politiek en het loerend oog van vele kritische journalisten waren de scheidsrechters geïnstrueerd snel in te grijpen als één

van de vechters niet meer in staat was zich te verweren. Dit wierp duidelijk zijn vruchten af, zodat er geen knock-out vóórkam. Doordat er bewust rode handdoeken in de kooi werden gebruikt, was het moeilijk te constateren in welke gevechten open wonden ontstonden. Veel bloed vloeide er in elk geval niet. Hoewel wij niet in staat waren de medische aspecten van de gevechten te bestuderen, konden wij wel registreren dat er na afloop twee deelnemers naar het ziekenhuis zijn overgebracht: één had een gebroken rib en één liet nagaan of er sprake was van een kaakfractuur. Over andere blessures kunnen wij geen uitspraak doen. Zoals reeds eerder opgemerkt, wilde de ringarts ons hierover niet te woord staan.

Het verschil tussen Antwerpen en Emmen was onder meer het gevolg van de ervaring die de organisatoren hadden opgedaan. In dit opzicht is er een parallel te trekken met de ontwikkeling van het *ultimate fighting* in de Verenigde Staten. Vooral tijdens de eerste drie *ultimate fights* wist men nauwelijks waaraan men begon: de vechters niet, de scheidsrechters en organisatoren niet en het publiek al evenmin. Vóór het eerste ultimate sprak de commentator: "Dit gaat een precedent scheppen. Nu zullen we zien wat een dergelijk gevecht betekent. Want u weet: geen regels; alles mag." Het werd inderdaad snel duidelijk. In het eerste gevecht schopte de Nederlander Gerard Gordeau zijn tegenstander een paar tanden uit.

Door het gebrek aan ervaring werd er bij de eerste ultimates veelvuldig niet of te laat ingegrepen. In een kwartfinale van UFC2 sloeg Smith zijn tegenstander Morris met ellobogen op de oogkassen. "Intense elbows, that's what it is all about", sprak de commentator. Morris kreeg geen kans af te kloppen en was volledig knock out toen de handdoek in de ring werd geworpen. In hetzelfde toernooi kwamen de Nederlanders Pardoel en Wiet tegenover elkaar te staan. Wiet kwam bij Pardoel in de houdgreep te liggen en ging in die positie volledig knock out door elleboogstoten. Dat het ook anders kon, bleek uit twee andere partijen. In de kwartfinale tussen Ettish en Rhodes hield de laatste zich zichtbaar in om zijn tegenstander tot overgave te dwingen. Ettish ging neer, maar gaf niet op, ondanks harde klappen en een bloedend gezicht. Rhodes had alle mogelijkheden om het gevecht schoppend en stotend tot een einde te brengen, maar zag daarvan af en won door verwurging. In de finale ten slotte klopte Smith vrijwel direct af toen hij in een kansloze positie terecht was gekomen en zijn tegenstander, Royce Gracie, alle mogelijkheden had om vol op zijn gezicht te slaan.¹⁵⁶

Tijdens latere *ultimate fights* wisten de scheidsrechters, vechters en organisatoren beter wat ze te wachten stond. De match-making was daarop ook meer afgestemd: er werd beter voor gezorgd dat de vechters qua stijl, ervaring en dergelijke 'bij elkaar pasten'. De vechters bereidden zich intensiever voor en de scheidsrechters grepen wat eerder in. Niettemin tonen video's van *ultimate fights* uit de Verenigde Staten en Rusland dat het regelmatig voorkomt dat er langdurig op het hoofd van één van de deelnemers wordt geslagen of geschopt, hoewel deze in een weerloze positie ligt. Dit stoten op een liggende tegenstander valt bij een *ultimate fight* in principe binnen de regels. Het is aan de scheidsrechter, de trainer, de vechter en zijn tegenstander te bepalen wanneer het gevecht gestopt wordt.

In totaal kwamen in Emmen acht vechters uit; twee Amerikanen en één Nederlander, Duitser, Braziliaan, Zweed, Belg en Rus. De Nederlandse deelnemer, Willy Peeters, won uiteindelijk na drie gevechten. Hij had ook gevochten tijdens de *free fights* van 1995 en 1996. De gevechten eindigden in winst door verwurging (1x), interventie (2x), opgave (2x), handdoek in de ring (1x) en een onbeslist.

Tijdens de tweede partij tussen een Rus en een Braziliaan maakte de Rus meermalen armgebaren tegen de Braziliaan, waaruit bleek dat hij de Braziliaan de gelegenheid gaf om op te staan. Het publiek begreep dit niet en reageerde met gejoel en gefluit. Tweemaal uitten de toeschouwers bovendien tijdens deze partij met langzaam-applaus hun ongenoegen over het gebrek aan spektakel. In reactie hierop seinde de organisator van het kooigevecht de presentator in om een einde te maken aan het gevecht wegens passief vechten. Deze beslissing buiten de scheidsrechters om, leidde vervolgens tot een discussie in en rond de kooi, met als resultaat dat de partij toch werd voortgezet.

De overwinning en harde partijen van de Nederlandse deelnemer, Willy Peeters, brachten de mensen toch nog op de planken. Vooral tijdens de finale raakte het publiek behoorlijk opgewonden. Niettemin was de stemming achteraf dat het kooigevecht wat tegenviel. Er gebeurde kennelijk te weinig opwindends, of in elk geval minder dan men verwachtte. Onder het publiek zitten veel vechtsporters en ex-vechtsporters en zij zijn over het algemeen wel wat gewend. Alleen als er stoten of trappen op het hoofd van de tegenstander worden uitgedeeld op de grond, is het *cage fight* echt harder dan het kickboksen of thaiboksen. Maar dat gebeurde betrekkelijk weinig en betrekkelijk kort.

Het is moeilijk te beoordelen in hoeverre de organisatie onder druk van dergelijke reacties tijdens een volgend kooigevecht meer geweld zal toestaan. Het is niet uitgesloten dat tijdens het kooigevecht te Emmen rekening werd gehouden met de politieke en maatschappelijke druk om het geweld in te tomen en met de aanwezigheid van onderzoekers. Eén van de insiders was van mening:

“Het kooigevecht te Emmen was verneukeratief. Daar is rekening gehouden met het feit dat de overheid het wil verbieden. ‘Nou, jongens, houd je gedeist. Zorg dat er niet te veel bloed komt. Dan regelen we eerst die vergunning.’ Als die vergunning er is, gaat het losbarsten. Dan komt er veel meer bloed in één partij dan je daar in het geheel hebt gezien. Iedereen is bezig de toestemming van de overheid te krijgen.”

Mix fights

Naarmate zich meer vechtsporters aanmeldden voor trainingen in het *free fight*, groeide de behoefte aan wedstrijden voor vechters die (nog) niet tot de absolute top behoren. Uit die behoefte kwam het *mix fight*-gala voort, dat op 2 december 1995 in de Bankrashallen te Amstelveen werd gehouden. Naast twee hoofdpartijen tussen professionele topvechters, onder wie Piet Bernzen die ook aan het eerste *free fight* had deelgenomen, werden er tien wedstrijden gehouden met beginners en gevorderden.

De organisatie

De organisatie van het *mix fight*-gala was in handen van Ab Echteld, Dennis Raven en Hans Nijman, grote namen op het gebied van pencak silat, judo en karate. De laatste had ook deelgenomen aan het eerste *free fight*. Echteld bezit een sport- en gezondheidscentrum in Halfweg. Raven en Nijman zijn daar sportinstructeur; onder meer in *free fight/mix fight*. Voor de term *mix fight* werd om twee redenen gekozen: in

de eerste plaats zou dit gala in hun ogen niet verboden kunnen worden, omdat het als iets nieuws werd gepresenteerd. “Je kunt geen dingen van tevoren verbieden als je niet weet wat het is natuurlijk.” Bovendien zou dit evenement door de nieuwe naam geen bedreiging kunnen gaan vormen voor het tweede *free fight*-evenement, dat twee maanden later op het programma stond.¹⁵⁷ Op 8 april werd er opnieuw een gala volgens de opzet van het *mix fight* georganiseerd; maar nu heette het weer *free fight*. De organisatoren waren Hans Nijman en William Beekwilder, een sportschooleigenaar uit Den Bosch, de plaats waar ook dit gala plaatsvond. Onlangs (26 oktober 1996) vond er nog een derde evenement onder de naam *mix fight* plaats; maar dit keer was er geen sprake van een evenement volgens één bepaalde stijl. Het bestond daarentegen uit diverse vechtsporten (*free fight*, *shootwrestling*, kickboksen, thaiboksen, *free style boxing*, *pancrase*, *vale tudo* en *No Holds Barred*).

De regels

Ondanks de andere naam waren de regels van dit *mix fight* vrijwel identiek aan die van het *free fight*. Eén van de verschillen was een verbod op één van de gevaarlijke technieken: het stoten met de knie naar het hoofd. De reden hiervoor was dat er tijdens dit *mix fight*-gala beoefenaars uitkwamen op een lager niveau. Ook was een regel toegevoegd die bepaalde dat het grondgevecht door de scheidsrechter diende te worden onderbroken als er tijdens het grondgevecht na 30 seconden geen uitzicht meer was op een actief gevecht. De deelnemers waren ingedeeld naar niveau en gewichtsklasse. Beenbeschermers waren verplicht.

De setting

Deze minder prestigieuze gala's vonden plaats in een wat kleinere sporthallen. Ondanks het ontbreken van meerdere grote namen was de sporthal tijdens het eerste *mix fight* tot de laatste plaats gevuld met circa 1.500 belangstellenden, die elk f35,- of f65,- per kaartje neertelden. Het tweede *mix fight* was vooral een aangelegenheid van vrienden en bekenden van de vechters.

Het derde *mix fight* was van een ander kaliber. Het bevatte twee titelgevechten (een Nederlands kickboks-kampioenschap en een Europees thaiboks-kampioenschap) en wedstrijden volgens vechtsporten die nog niet eerder in Nederland waren vertoond. Dit evenement vond plaats in de Sporthallen Zuid. Er waren opnieuw circa 1.500 toeschouwers. Ondanks het feit dat het wedstrijdprogramma drastisch was veranderd, dat één van de partijen moest worden gestaakt vanwege het uitblijven van aanvallende acties, en dat het 'hoogtepunt' van de avond (het *No Holds Barred*-gevecht) al na twee minuten moest worden gestaakt vanwege een voorhoofd-wond, bleef het publiek tamelijk passief en ging het naderhand rustig huiswaarts.

De wedstrijden

Tijdens de wedstrijden van het eerste *mix fight* was duidelijk te merken dat het niet om de absolute top ging. De scheidsrechter haalde de vechters vaker uit elkaar; de ringarts greep sneller in bij blessures en de vechters gaven sneller op. Er viel geen enkele knock-out. Alle vechters liepen na de gevechten op eigen kracht en met opgeheven hoofd naar de kleedkamer. Dat wil niet zeggen dat het er zacht aan toe ging. De 18-jarige Jordy Jonkers moest in de tweede partij uitgeput, enigszins gedesoriënteerd en met een bebloede neus en mond opgeven. In de derde partij

intervenieerde de ringarts vanwege een snee boven de wenkbrouw van Bakker. En in de vijfde en achtste partij werden de verliezers uitgeteld door de scheidsrechter. Eén partij eindigde onbeslist. De overige acht partijen eindigden met verwurgingen of klemmen.

Free style boxing

De koning van het vrije gevecht is het worstelen, zo werd na afloop van het eerste kooigevecht te Antwerpen in *Zendokan* opgemerkt. Zowel de Amerikaanse *ultimate fights* als de Nederlandse *free fights* en *cage fights* bewezen dat veel gevechten werden beslist tijdens het grondgevecht, waarbij jiu jitsu- en worsteltechnieken overwegend de doorslag gaven. Dat gegeven werkte in het nadeel van de beoefenaars van het kickboksen, thaiboksen en full contact-karate.

De publicitaire successen van de diverse vormen van het vrije gevecht waren tevens nadelig voor de promotors en trainers van deze twee oudere niet-erkende sporten. De grote aandacht voor het vrije gevecht drukte de belangstelling voor het thai- en kickboksen en full-contact-karate. Wilden de organisatoren, promotors en trainers van deze sporten publiek trekken, dan dienden zij ook *free fight* op het programma te zetten. Dat gebeurde dan ook, met als gevolg dat er tijdens de gala's in het kickboksen, thaiboksen en full contact-karate, die vrijwel wekelijks ergens in Nederland plaatsvinden, ook *free fight*-wedstrijden worden uitgeschreven. Zo organiseerde sportschool Kamakura van Gerard Gordeau op 14 april 1996 in Den Haag een avond vol wedstrijden full contact-karate ('De hardste vechtsport in de ring'), met tussendoor demonstraties *free fight*. Iets meer dan een maand later werd op dezelfde wijze de aantrekkingskracht van een thaiboks-gala onder auspiciën van de WPKL verhoogd door tevens *free fight*-wedstrijden aan te kondigen.

Deze ontwikkelingen waren voor Thom Harinck (de grote man achter het thaiboksen in Nederland) reden om het *free fight* enigszins aan te passen. Door de introductie van lichte bokshandschoenen met vrije vingers maakte hij het voor de kick- en thaiboksers mogelijk om zowel staand te boksen als op de grond te worstelen. Hiermee hoopte hij twee vliegen in één klap te slaan: de kick/thaiboksers zouden meer kans gaan maken tegen de worstelaars; en de thaiboksgala's zouden kunnen gaan meeprofiteren van de *free fight*-rage. De nieuwe stijl die Harinck zodoende creëerde, werd voor het eerst getoond op 27 april 1996, onder de naam *free style boxing*.

De organisatie

De organisatie van dit evenement was in handen van Gladiators BV (van Thom Harinck, Chakuriki). In tien van de twaalf partijen kwam een vechter van de Chakuriki-school uit.

De regels

Het enige verschil met het *free fight* is dat het stoten met de vuist naar het hoofd in het *free style* is toegestaan, omdat de vechters handschoenen over hun handpalmen dragen. Op de grond mogen de vechters niet slaan, maar wel verwurgingen, klemmen en dergelijke toepassen. De handschoenen met open vingers maken dit ook mogelijk.

De setting

Dit gala vond net als het eerste *mix fight* plaats in de Bankrashal te Amstelveen. Het was met naar schatting 400 á 500 toeschouwers aanzienlijk minder druk dan tijdens het eerste *mix fight*. De meesten van hen waren vermoedelijk familie en vrienden van de vechters. Zij zaten in groepen bij elkaar en moedigden hun favorieten luidkeels aan wanneer die aan de beurt waren om in de ring hun kunnen te tonen. Moeders haalden fris en bier en één van hen liep tijdens het gevecht van haar zoon tot aan de ring: "Jeffrey, doe wat!", riep ze, zwaaiend met haar armen. Veel mocht het niet baten: Jeffrey verloor de partij. Deze toeschouwers wekten de indruk vaker thaiboksgala's bezocht te hebben. De sfeer was minder opgefokt en meer ontspannend dan tijdens het *free fight* of *cage fight* het geval was. Er was meer sprake van een aangename spanning, die hoort bij dit soort gelegenheden. Het publiek bestond zeker niet alleen uit vechtjassen en 'vrije jongens', maar ook uit studentikoze types en relatief veel meisjes en vrouwen, soms met vriend, maar ook wel met z'n tweeën of in kleine vriendinnenclubjes. In de pauze stond het publiek in groepjes te praten. Her en der ging het gesprek over een dubieuze beslissing in één van de gevechten. Velen waren het erover eens dat de verkeerde vechter tot winnaar was uitgeroepen. Er werd wat morrend over gesproken, maar de sfeer bleef goedmoedig.

De gevechten

Het gala liet zien dat het thaiboksen in hardheid niet onder doet voor het *free fight*, *mix fight* en ook *free style*. Er waren tijdens de eerste zeven thaibokswedstrijden vóór de pauze twee knock outs en één technisch knock-out. De drie *free style*-wedstrijden en het ene *free fight* gevecht na de pauze eindigden daarentegen door klemmen en verwurgingen.

Shootwrestling, pancrase, vale tudo, No Holds Barred

Het derde *mix fight*, dat op 26 oktober 1996 te Amsterdam werd gehouden, bevatte een aantal primeurs. Voor het eerst werden er in Nederland wedstrijden gehouden in *shootwrestling*, *pancrase* en *vale tudo*. Ook een *No Holds Barred*-gevecht in de ring was in ons land niet eerder vertoond.

De organisatie

Voor het *shootwrestling*, *vale tudo* en *pancrase* bestaan nog geen Nederlandse organisaties. Wel staan Nederlanders onder contract bij Japanse organisaties die deze vechtstijlen vertegenwoordigen. De bekendste hiervan is Bas Rutten, de 'King of Pancrase'.

De regels

Shootwrestling en *vale tudo* lijken sterk op elkaar. Het verschil zit met name in het bestaan van gewichtsklassen en breaks. *Shootwrestling* kent deze wel, *vale tudo* niet. In beide stijlen is vechten zowel in staande positie als in grondpositie toegestaan. De deelnemers dragen open-vinger-handschoenen, waarmee men ook mag stoten naar het hoofd. *Pancrase* is strakker gereguleerd. In deze stijl zijn

knie-, scheen- en voetbeschermers verplicht. In staande positie is slaan en stoten met de open hand, knieën, elleboog en *backfist* naar het hoofd toegestaan; in grondpositie mogen naast worsteltechnieken ook stoten en knieën naar het lichaam, evenals open-hand-technieken naar het hoofd. *No Holds Barred* is de overkoepelende term voor onder meer het kooigevecht en *ultimate fighting*. De regels zijn hieraan gelijk.

De setting

Zie het derde *mix fight*.

De gevechten

Net als in Emmen werd er tijdens alle gevechten tijdig ingegrepen door de trainer, ringarts of scheidsrechters, zodat er geen sprake was van excessief geweld. Ondanks het geringe aantal regels bleven zodoende de risico's op ernstig letsel gering. Het *shootwrestling*-duel werd beëindigd vanwege 'no contest' (aanvallende acties bleven uit); het *vale tudo*-gevecht eindigde door ingrijpen van de scheidsrechter, nadat Leon van Dijk tijdens een grondgevecht vrij spel kreeg voor het geven van vuiststoten op zijn liggende tegenstander; het *pancrase*-gevecht eindigde in een technisch knock-out, waarbij de scheidsrechter tijdig ingreep om erger te voorkomen. Het *No Holds Barred* ten slotte werd door de scheidsrechters gestaakt op indicatie van de ringarts, wegens een bloedende hoofdwond. In alle gevallen werd het adequate ingrijpen van de scheidsrechters en ringarts zowel door publiek als deelnemers en trainers probleemloos geaccepteerd.

4.5 De maatschappelijke discussie

De vrije gevechten die tussen 1981 en 1991 werden gehouden, hadden niet of nauwelijks aandacht buiten de vechtsportwereld gekregen. Sinds het eerste *free fight* in februari 1995 is er echter aanhoudende media-aandacht naar dit soort vrije gevechten uitgegaan. Dit was niet zozeer het gevolg van feitelijke veranderingen in het vrije gevecht, maar vooral van twee specifieke gebeurtenissen.

In de eerste plaats publiceerde De Volkskrant op maandag 20 februari 1995 een close up van het dichtgeslagen en bebloede gezicht van Ruud Ewoldt, na afloop van diens partij tegen de Japanner Yoshishu Yamamoto. De foto was opvallend groot, over vijf kolommen en ongeveer een kwart pagina, afgedrukt. Daarin week De Volkskrant af van onder meer NRC Handelsblad, dat een veel soberder verslag van het gala gaf, met een veel kleinere foto van Chris Dolman in vechthouding. Het plaatsen van de bewuste foto in De Volkskrant had alles te maken met de vraag hoe de redactie zich ten aanzien van deze gevechten wilde opstellen. Hierbij was de redactie verdeeld over de vraag in hoeverre hierover met terughoudendheid, danwel helemaal niet of in veroordelende termen geschreven diende te worden. Daarbij speelden oude kwesties een rol, zoals de vraag in hoeverre de redactie een oordelende danwel een registrerende taak heeft en of zij aandacht moet besteden aan bijvoorbeeld boksen en autoracen. Uiteindelijk kwam als compromis naar voren dat de tamelijk afstandelijke registratie van het evenement begeleid zou worden door een foto die de hardheid en problematische aspecten ervan duidelijk zou maken. Een alternatieve en minder shockerende foto, van Dick Vrij in overwinningshouding,

werd zeer klein op de voorpagina afgedrukt.

In de tweede plaats was er op de dag van de publicatie van de bewuste foto in De Volkskrant met een verkiezingsbijeenkomst van de VVD in het Limburgse Stein. Hier sprak staatssecretaris Erica Terpstra, die dit *free fight* tijdens haar toespraak “walgelijk” noemde en zich afvroeg “of we dit moeten tolereren. Als we deze uitwas toestaan, riskeren we de ontwikkeling dat mensen het in de toekomst normaal vinden anderen volledig in elkaar te slaan.”

Deze uitspraken van de staatssecretaris gaven dit *free fight* een politieke actualiteit, waardoor vele media aandacht aan dit onderwerp gingen besteden. Daarbij werd de toon vooral gezet door de in de Volkskrant gepubliceerde foto van Ruud Ewoldt. Deze werd in de dagen die volgden verscheidene keren in beeld gebracht van televisiekijkend Nederland; onder meer tijdens een uitzending van Nova en in een gesprek tussen Sonja Barend en Wim Kok. De reacties bleven niet uit. Zowel diverse journalisten als diverse sportbonden toonden zich betrokken bij dit onderwerp en ontwikkelden hun standpunt in deze kwestie.

De discussie die volgde, was vanaf het begin verwarrend. Deze verwarring kende verschillende oorzaken. In de eerste plaats waren weinigen die zich hierover uitlieten aanwezig geweest bij het bewuste *free fight*. Velen gingen louter af op wat hierover in de media naar voren werd gebracht. En daar lag een tweede oorzaak van de verwarring. Terwijl men discussieerde over *free fight*, liet men beelden zien van het eerste Amerikaanse *ultimate fight* (met de Nederlander Gerard Gordeau). Een jaar later verwarde men *free fight* tijdens sommige uitzendingen met *cage fight* en zelfs met thaiboksen. Een duidelijke uitleg van de verschillen bleef aanvankelijk achterwege. Ook werd de hardheid van het *free fight* onvoldoende vergeleken met die van de verschillende reeds bestaande full contact-sporten, waaronder boksen, kickboksen, thaiboksen en full contact-karate. Het kwam dan ook niet tot een fundamentele discussie over de toelaatbaarheid van het *free fight* in verhouding tot dergelijke niet-geproblematiseerde sporten.

Wel was al snel duidelijk dat drie meningen naast en tegenover elkaar stonden. In de eerste plaats had de staatssecretaris een verbod bepleit. Haar afschuw van het extreem harde wedstrijdvechten werd gedeeld door een aantal kranten, vooral met een sociaal-democratische en confessionele achtergrond. Ook spraken verscheidene mensen hun steun uit voor dit standpunt via ingezonden brieven in onder meer De Volkskrant en NRC Handelsblad. Tegenover dit pleidooi voor een verbod stond de mening van de woordvoerders van de harde vechtsport zelf. Vele toeschouwers en deelnemers vonden de *free fight*-wedstrijden juist een sensatie. *Zendokan* schreef: “De sporthal Zuid zat bom en bomvol. Het publiek ging uit zijn dak en de wedstrijden waren ongelooflijk spectaculair.”¹⁵⁸ Een derde benadering was een meer afstandelijke, vrijblijvende en enigszins laconieke. Deze houding werd onder meer vertolkt door Hans Moll, redacteur van NRC Handelsblad, in een opiniërend stuk met de titel *'t is niet erg als er wat bloed vloeit* en door Sander Pley, in een hoofdcommentaar van De Groene Amsterdammer met als welluidende titel *Laat ze maar lekker ravotten in hun kooi*.¹⁵⁹

De bestaande vechtsportbonden werden door de ontstane commotie gedwongen om hun visie te geven. Een eerste reactie kwam vrijwel onmiddellijk van de Nederlandse Kickboksbond. Deze bond verklaarde niet enthousiast te zijn over het *free fight*, maar niet voor een verbod te voelen. Wel was deze bond van mening dat toezicht en begeleiding ten aanzien van het *free fight* verscherpt zouden moeten

worden.¹⁶⁰ Een tweede reactie kwam van de *Free fight* Federatie van Charles Dumerniët. In verschillende interviews en ingezonden brieven maakte hij duidelijk dat hij in een strakker gereguleerde vorm al meer dan twintig jaar een *all style martial art* propageert en beoefent onder de naam *free fight*. Deze heeft, zo verklaarde hij, niets uitstaande met het *free fight* waarover zoveel opschudding is ontstaan. Daarmee veroordeelde hij deze wedstrijden niet. “Daar zijn andere organisaties eventueel voor.”¹⁶¹

Eind maart kwamen op initiatief van de voorzitter van de Judo Bond Nederland alle voorzitters van de erkende vechtsportbonden bijeen om een standpunt over het *free fight* te bepalen. De uitkomst hiervan was dat deze organisaties zich op het standpunt stelden dat zij op geen enkele wijze verantwoordelijkheid dragen voor het *free fight* evenement. Zij wilden meewerken aan een verdere discussie over deze sport. Een verbod achtten zij voorsnog geen goede oplossing, omdat het *free fight* dan naar achterafzaaltjes zou verdwijnen.

Een pikant detail hierbij was dat juist in dezelfde tijd in Engeland de discussie over een boksvetod weer oplaaide. Dit leverde ook in ons land artikelen op waarin openlijk het bestaansrecht van boksen ter discussie werd gesteld. In De Volkskrant bracht Hans van Wissen ook openlijk de vraag naar het bestaansrecht van boksen en het vrije vechten met elkaar in verband. Ook de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Krachtsportbond deed dit.¹⁶²

Nadat het eerste *cage fight* te Antwerpen uitgebreid was beschreven in De Volkskrant, kreeg deze discussie een nieuwe impuls. Voor VVD-kamerlid Jan Rijkstra was deze berichtgeving aanleiding om op 20 juni 1995 een aantal Kamervragen te versturen naar de minister van Justitie en de staatssecretaris van VWS. Hij vroeg onder meer: “Deelt u de mening, dat de beoefening van deze ‘vechtsport’, kan leiden tot onaanvaardbare gevolgen voor de volksgezondheid? Deelt u de mening, dat de beoefening van deze ‘vechtsport’ in strijd is met de goede smaak en daarmee een negatieve invloed heeft op het besef van normen en waarden van burgers ten opzichte van elkaar? Zo ja, overweegt u maatregelen te nemen om de beoefening van deze ‘sport’ in ons land te voorkomen? Zo ja, welke?”

Het antwoord hierop luidde dat de bewindsvrouwen grote bedenkingen hadden tegen dit soort gevechten, die verder gaan dan het belang van de volksgezondheid. “Onze grootste bedenking is dat het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel als de gewoonste zaak van de wereld en zelfs als bron van vermaak wordt gepresenteerd. In een tijd waarin er in toenemende mate aandacht is voor het tegengaan van geweld in de samenleving op allerlei gebieden, vinden wij een tolerante houding ten opzichte van dit soort geweldsevenementen misplaatst. Daarbij denken wij ook aan negatieve effecten op met name de jeugd die aanwezig is bij dit soort bijeenkomsten, dan wel er via video-opnames kennis van neemt.”¹⁶³

Ten aanzien van eventuele maatregelen stelden zij voorts vast dat deze gevechten zich niet in Nederland voordeden. “Mocht dit anders worden, dan mag een actieve opstelling van de overheid worden verwacht. Eventuele maatregelen kunnen op lokaal niveau worden getroffen indien nodig ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid, alsmede in het kader van de handhaving van de openbare orde. Overleg over eventuele maatregelen in het plaatselijke driehoeksoverleg tussen de burgemeester en het Openbaar Ministerie en de politie liggen in de rede. Wij zullen de VNG en het Openbaar Ministerie dan ook op deze aangelegenheid attenderen.”

Over de mogelijkheid van een juridische aanpak concludeerden de bewindsvrouwen tenslotte: “Het nemen van maatregelen ingevolge de Gemeentewet en eventuele plaatselijke verordeningen is in de eerste plaats een zaak van de burgemeester van de betrokken gemeente. Naast de genoemde bestuurlijke maatregelen kan het strafrecht mogelijk een rol spelen. Bij dit soort gevechten kan wellicht sprake zijn van het in art WvS 300 WvS strafbaar gestelde mishandeling, dan wel het opzettelijk toebrengen van zwaar lichamelijk letsel (art 302 WvS). Inzet van het strafrecht vindt echter per definitie achteraf plaats, als het letsel is toegebracht.”

Hieraan werd toegevoegd dat de staatssecretaris van VWS de erkende organisaties op het gebied van de vechtsporten zal verzoeken zich duidelijk van dit soort evenementen te distantiëren en maatregelen te nemen tegen leden die zich hiermee bezighouden. Dit laatste geschiedde ook. Op 18 oktober 1995 vond er een overleg plaats tussen Terpstra en de voorzitters van de erkende vechtsportorganisaties. Dit leidde ertoe dat deze organisaties zich openlijk van elke vorm van *free fight*, *ultimate fight* en vergelijkbare evenementen distantiëerden. Zij steunden de staatssecretaris in haar streven deze vorm van gevechtsevenementen tegen te gaan. Ook spraken zij de intentie uit te onderzoeken of sancties mogelijk zijn tegen hun leden die door deelname aan die evenementen de eigen sport in diskrediet zouden brengen.

In een verklaring voor de leden onderbouwde de Judo Bond Nederland dit standpunt. De door NOC*NSF erkende vechtsportorganisaties streven volgens de JBN naar een veilige beoefening van de vechtsporten waarbij het welzijn van de tegenstander het uitgangspunt is. Letselbeperkende reglementen en speciaal beschermingsmateriaal voorkomen ernstige blessures zonder dat de vechtsporten van hun wezenlijke kenmerken worden ontdaan. Het bestuur was van mening dat er geen sprake kan zijn van een sportief vrij gevecht: “Bij een maximale getraindheid, zowel in fysiek als in technisch opzicht, leidt een vrij gevecht tot ernstige blessures en moeten dodelijke slachtoffers zeker niet worden uitgesloten.” Dat onder vechtsporters uit verschillende disciplines de discussie bestaat wie bij een open gevecht als winnaar uit de strijd zal komen, achtte de JBN begrijpelijk. “Op zich is het daarom ook logisch dat de eeuwige vraag wie de beste is heeft geleid tot de huidige ontwikkelingen. In breed maatschappelijk verband vindt het bestuur van de JBN het echter onverantwoord en ongewenst dat dergelijke vrije gevechten in Nederland worden georganiseerd.” Ook de voorzitter van de Taekwondo Bond Nederland richtte zich tot de leden: “jarenlang is gewerkt om het publiek te overtuigen van de waarden en normen van het beoefenen van vechtsporten, waarbij veiligheid en sportieve beleving voorop staan. (...) Na overleg met de districtsvoorzitters op 5 november is het bondsbestuur van mening dat wanneer leden van de TBN aan de zogenaamde *free fights* en *ultimate fights* deelnemen, dit tot consequenties zal leiden voor hun lidmaatschap van de TBN.”¹⁶⁴

De betrokkenen bij het *cage fight* gaven zelf ook een reactie. Zo schreef producer Boon van Nikko T. Press Productions aan de bewindsvrouwen dat hij zich realiseerde dat de uitgezonden beelden van *ultimate fights* schokkend kunnen overkomen, omdat de meeste kijkers hiermee niet vertrouwd zijn. Hij toonde zich vooral verontwaardigd over de manier waarop de media met het harde wedstrijdvechten omging. De media lieten in zijn ogen een compilatie zien van de ergste momenten. Volgens Boon kunnen op die manier vele sporten in diskrediet gebracht worden: “Je maakt een leuke 2 minuten durende compilatie video met

Verstappen die in de fik vliegt, Senna die doodbloedt op de racebaan (de races gaan natuurlijk door!), nog wat verschrikkelijke crashes, een leuk heavy muziekje erbij en een geweldig commentaar. Je bent dan verzekerd van een gigantisch stukje negatieve journalistiek. (...) Dat is wat er nu gebeurt met de *free, cage* en *ultimate fights*.”¹⁶⁵

De maatschappelijke discussie bereikte haar hoogtepunt rond het kooigevecht te Emmen. Enige dagen voordat dit kooigevecht plaatsvond, riep Tweede-Kamerlid Rijpstra (VVD) op tot een verbod: “Het mag niet zo zijn dat het toebrengen van zwaar lichamen letsel als vermaak aan het publiek wordt getoond,”¹⁶⁶ zo stelde hij. “Deze kooigevechten hebben niets met sport te maken. Het is een vorm van amusement, waarbij mensen volledig in elkaar geslagen worden. Het is terug naar de Romeinse tijd, met gladiatoren.”¹⁶⁷ In een reactie zei minister Sorgdrager echter geen juridische mogelijkheden te zien om het kooigevecht bij voorbaat te verbieden. Na spoedoverleg met staatssecretaris Terpstra concludeerde ook burgemeester Van der Velden dat het kooigevecht niet kon worden tegengehouden. Hij was zojuist aangetreden en de vergunning was door zijn voorganger verstrekt. In een hoofdcommentaar betreurde De Volkskrant dat de overheid geen grenzen trok: “De overheid moet een vuist maken tegen de verloedering. (...) kooigevechten en de commerciële exploitatie van steeds harder geweld, passen niet in een beschaafde samenleving. Het is een goede zaak als de overheid aangeeft op welk punt de individuele vrijheid in botsing komt met maatschappelijke normen.”¹⁶⁸

Deze voorgeschiedenis deed de spanning stijgen. Wat zou het kooigevecht brengen? Die spanning was naderhand in de verslagen en commentaren terug te lezen. Opnieuw kwamen de drie eerder uiteengezette standpunten terug. De vechtsportbladen en publieksbladen accentueerden vooral het weinig schokkende verloop van de kooigevechten. Fred Roijers in *Zendokan*: “Ik zat daar in Emmen ongeveer met mijn neus tegen het ‘gaas’ van de kooi aan en afgezien van een paar fikse porren in iemands gezicht, een incidentele kopstoot, blauwe ogen, een enkele bloederige snee en wat venijnige verwurgingen heb ik niets schokkends kunnen ontwaren.” En Bart Cop schreef in het Belgische blad *De Nieuwe Panorama*: “*Ultimate fighting* is niet de gruwelijke slachtpartij waarvoor het wordt afgedaan, maar gewoon een interdisciplinaire vechtsport die op het scherp van de snee wordt uitgevochten.”¹⁶⁹

Ook de afstandelijke en enigszins laconieke houding kon worden teruggevonden. “Kooigevecht met een hoog knuffelgehalte”, kopte *Het Parool*.¹⁷⁰ “De *Ultimate fights* zouden wel eens beschavender kunnen werken dan men denkt”, schreef *De Groene Amsterdammer*, “Het geweld moet immers van straat gehaald. Toeschouwers en deelnemers aan het georganiseerde gevecht krijgen de kans hun driften in en rond de kooi te sublimeren. Net porno. Een maatschappij die niet in staat is om het bestaan van geweld onder ogen te zien omdat haar idee van menselijke waardigheid dat niet toestaat, zou wel eens ernstig onder de druk van de frustraties kunnen komen te staan die verbod en onderdrukking onvermijdelijk met zich meebrengen. Geweld bestaat. (...) De overheid late de *Ultimate fighter* met rust.”¹⁷¹ *NRC Handelsblad* kwam eveneens met een relativerende slotsom: “Kooigevechten verbieden of niet, dat is de vraag. De tegenstanders geven elkaar na afloop van elk gevecht netjes de hand, er vloeide minder bloed dan bij een willekeurige wielervedstrijd en het publiek ging na afloop van een vermakelijk avondje uit keurig zijns weegs. Volgens de politie bleef het na het eerste kooigevecht in Nederland nog

lang rustig in Emmen.”¹⁷²

Andere media dachten hier anders over. Zij spitsten hun commentaren toe op de bloeddorst van het publiek, die als uiting werd gezien van een algemene verloedering. De Volkskrant concludeerde dat hersenletsel weliswaar uitbleef, maar dat toch “ernstig letsel verwacht [mag] worden, gezien de toegestane technieken bij kooigevechten. De vechters schrijven het uitblijven van zware verwondingen toe aan hun ervaring (op tijd opgeven) en hun getraindheid. Tot teleurstelling van het publiek: de schreeuw om bloed vulde iedere vierkante centimeter van de zaal.”¹⁷³ Het dagblad Trouw richtte zijn pijlen eveneens op het publiek (“daar zit de agressie, de nauwelijks te beteugelen drang om erop los te rammen”) en besloot met een verwijzing naar de Romeinse gladiatoren: “Gebeurde dat niet vlak voordat de gehele Romeinse beschaving ineens stortte en ten onder ging aan decadentie, normloosheid en spilzucht?” Ook Het Parool zag in de kooigevechten “een aanduiding van de stand van de verloedering van de samenleving.” Maar welke consequenties daaraan moesten worden verbonden, bleef de vraag: “Het vaststellen van die verloedering is gemakkelijker dan verbieden. Een verbod heeft ook nauwelijks zin: wansmaak en plat plezier in een bloedige knokpartij zijn nu eenmaal niet met wetgeving uit te roeien.”¹⁷⁴

De gezagsdragers in Emmen dachten hier anders over. Een paar dagen na het kooigevecht besloot het driehoeksoverleg van burgemeester, politie en justitie om kooigevechten in de toekomst niet meer toe te staan. Zij vreesden dat dergelijke evenementen kunnen ontaarden in mensonwaardige gebeurtenissen. De organisatoren van het kooigevecht kondigden in een reactie hierop juridische stappen tegen de gemeente aan, maar zeggen met deze procedure te wachten totdat zij meer duidelijkheid hebben over de bevindingen van het onderzoek waarvan dit rapport het resultaat is.

5. Aanbieders en afnemers

Vrije gevechten zijn tot dusverre voornamelijk te zien geweest tijdens grootschalig opgezette evenementen. De jongste ontwikkelingen wijzen erop dat zich ook een amateurafdeling van het *free fight* ontwikkelt, maar vooralsnog gaat het om wedstrijd gala's met een kleine groep van geoefende, semi-professionele vechters die niet zijn georganiseerd in een bond met een duidelijk reglement en met plannen voor bijvoorbeeld de opleiding van trainers en scheidsrechters. De organisatie is in handen van promotors en producers, die met de hulp van sponsors een kostbaar evenement tot stand weten te brengen. Volgens insiders vergt een dergelijk evenement ongeveer een halfjaar intensieve voorbereiding en minimaal f100.000,- aan investeringen en toezeggingen vooraf.

Een dergelijk financieel risico durven de aanbieders van deze evenementen alleen aan omdat zij kunnen uitgaan van een omvangrijke groep afnemers voor hun producten: toeschouwers die bereid zijn bijna f100,- voor een avondje vechten neer te leggen; kopers van video's die het beeldverslag hiervan in bezit willen hebben voor een prijs die varieert van f30,- tot f90,-; televisiemaatschappijen die het beeldmateriaal willen opkopen; en (in de Verenigde Staten) individuele kijkers die via *pay-per-view* live willen meekijken en daarvoor \$15 per keer overhebben. De verkoop van entreebewijzen en de verkoop van video's tonen aan dat de totale inkomsten van deze evenementen de investeringen ruim kunnen overtreffen. Bij 2.000 betalende toeschouwers á f75,- en de verkoop van 3.000 video's á f30,- winstdeel liggen de inkomsten op f240.000,-. Hierin zijn de inkomsten van de verkoop van beeldmateriaal aan televisiemaatschappijen nog buiten beschouwing gelaten.

Dit hoofdstuk gaat nader in op deze markt voor het harde wedstrijdvechten. Eerst wordt een beeld gegeven van de aanbieders, daarna van de afnemers.

5.1 De aanbieders

Vechters

Om een beter beeld te krijgen van de groep beoefenaars van het *free fight* werden gesprekken gevoerd met de Nederlandse deelnemers aan de twee grote *free fight* gala's van 1995 en 1996. Deze groep bestond uit zeventien vechters, waarvan er veertien werden geïnterviewd. Van de resterende drie personen kwam er één niet opdagen bij het gesprek, de tweede kon niet op tijd worden bereikt, de derde was gedetineerd.¹⁷⁵

Deze vechters vormen ondanks enkele belangrijke onderlinge verschillen een herkenbare groep. Ze hebben een overwegend lage opleiding genoten, beoefenen al langere tijd meerdere vechtsporten en zijn dikwijls werkzaam als portier (negen van de veertien). De sportbeoefening is voor de meeste van hen nauw verbonden met hun beroepsleven, dat zich afspeelt rond sportscholen, gala's en uitgaansgelegenheden. Ten minste een deel van hun inkomsten hangt direct af van hun prestaties in de vechtsport, en de (bij-)baantjes als portier worden ook dikwijls

vergeven via contacten die zijn gelegd op de sportschool of in het wedstrijdscircuit.

De verschillen binnen de groep hebben vooral te maken met hun uiteenlopende ervaring en succes. Er is een kleine, succesvolle top, bestaande uit Hans Nijman, Dick Vrij en Willy Peeters. Zij vechten niet alleen in Nederland maar ook regelmatig in Japan voor de Japanse *free fight* organisatie Rings. Voor een wedstrijdvechter valt daar het meest te verdienen. In Nederland krijgen ze alleen een 'onkostenvergoeding' van onbekende omvang; in Japan kan bij Rings of *Pancrase* tussen de vier- en de achtduizend dollar per gevecht worden verdiend. Daarnaast werken velen als portier (bij "goede deuren") en geven velen training in vechtsporten.

Onder de top bevindt zich een middengroep van vijf mannen. Ook deze laag bestaat uit ervaren vechtsporters: zij hebben hun sporen vooral verdiend in andere vechtsporten (kickboksen, karate, judo) of zijn over het hoogtepunt van hun sportieve carrière heen. In de rangorde bevindt zich daaronder nog een derde laag. Deze zes zijn gemiddeld jonger. In het *free fight* zijn zij minder ervaren: zij vechten vooralsnog alleen in Nederland en ook in andere vechtsporten hebben zij minder vaak kampioenstitels behaald dan de meer ervaren *free fighters*.

Ruim tweederde van de groep als geheel heeft een lagere opleiding genoten (drie hebben alleen lagere school, vijf hebben een Lagere Beroeps Opleiding, drie hebben MAVO). Van de resterende drie deden er twee een middelbare opleiding tot sportleraar (CIOS) en doorliep één de bouwtechnische HBO-opleiding. De lager opgeleiden, die stratenmaker, tuinman of kok zouden zijn geworden, wisten via de sport meer te bereiken. Dankzij de sport bezocht de helft van de groep Japan, werkt ongeveer tweederde als portier en eenderde als sportinstructeur. Daarnaast zijn er twee werkzaam in de vrije autohandel; de overigen zijn aannemer, onderhoudsmonteur of administratief medewerker.

Vrijwel alle *free fighters* beoefenen al vele jaren één, en vaak meerdere vechtsporten. Dat het om ervaren vechtsporters gaat, blijkt uit de gemiddelde leeftijd van de groep: 31 jaar. In doorsnee begonnen zij met een vechtsport toen ze 11 jaar waren. Voor de meesten was dat judo. Daarna stapten velen over op kickboksen: voor een meerderheid (acht van de veertien) is kick- en thaiboksen de meest intensief beoefende sport. Door de overigen werden vier vechtsportdisciplines genoemd als de meest intensief beoefende: judo (2), karate (2), worstelen (1) en boksen (1).

De meerderheid van de vechters kwam met het *free fight* in aanraking via Chris Dolman. Dolman treedt niet alleen op als leraar, maar - samen met Milco Lambrecht - ook als promotor. Zij organiseerden de twee *free fight* gala's; Dolman is bovendien de Nederlandse contactpersoon voor Rings Japan. Veel *free fighters* hebben bij Dolman getraind en werden zo gevraagd voor deelname aan wedstrijden. Voor een aantal andere *free fighters* (meestal de minder ervaren vechters) verliep het contact met Dolman indirect, via de eigen trainer.

Het oordeel van de vechters over het reglement van het *free fight* is positief. Zij beschouwen het als de 'meest complete vechtsport' zonder een groot risico te lopen op blessures. Volgens velen is de kans op blessures bij kick- en thaiboksen groter dan bij het *free fight*.

Promotors

De promotors van vechtsportevenementen zijn in Nederland bijna altijd zelf nauw betrokken bij de vechtsportwereld. Er zijn wat dat betreft nauwelijks buitenstaanders

actief en ook maar weinig nieuwkomers. De groep blijft feitelijk beperkt tot degenen die al lange tijd bekend zijn in en met het kickboks-circuit. De promotors van kleinere, plaatselijke wedstrijd-gala's zijn doorgaans lokale sportschoolhouders. Bij de grote gala's zijn het enkele bekende trainers en sportschoolhouders die tevens als promotor optreden. Zij hebben een centrale positie, drukken hun stempel op de matchmaking en dragen zorg voor de financiering en de organisatie. Voor het kickboksen waren de afgelopen jaren Johan Vos, Jan Plas en Thom Harinck de voornaamste promotors.

Voor de *free fight* en *mix fight* gala's geldt hetzelfde. Ook daar zijn de promotors direct betrokkenen: naast Chris Dolman en Milco Lambrecht traden zowel bekende vechters als sportschoolhouders als promotor op. Allen zijn insiders, is het niet als vechter en leraar (Hans Nijman, Dennis Raven) dan wel als sportschoolhouder en trainer (Ino Alberga, William Beekwilder, Ab Echteld, Thom Harinck).

Als nadeel van deze situatie wordt genoemd dat buitenstaanders er niet tussen komen. Promotors zijn vooral afhankelijk van de trainers. Die moeten hun pupillen opgeven voor de wedstrijden, de affiches ophangen en eventueel kaartjes verkopen. Nieuwe promotors krijgen daar onvoldoende medewerking voor en hebben soms te maken met regelrechte tegenwerking. Het promotie-circuit functioneert dus op basis van een klein aantal gevestigde entrepreneurs die hun activiteiten op elkaar afstemmen. In economische zin komt de structuur overeen met een kartel.

'De grote promotors schermen de markt helemaal af. Probeer maar eens een gala in Amsterdam te organiseren, dat lukt je gewoon niet. Ze zeggen: wij hebben het opgebouwd, wij schermen het af. Maar we weten dat naarmate de prijzen hoger zijn ook de belangen groter worden en dat men ook verder geneigd is om hun belangen veilig te stellen.' (kickbokstrainer)

Sponsors

Net als bij de andere vechtsporten biedt sponsoring ook in het kickboks- en *free fight* circuit maar beperkte mogelijkheden. Er zijn weinig bedrijven die met vechtsport willen worden geassocieerd, en dat geldt in nog sterkere mate voor de harde, niet-erkende ringsporten. Volgens Milco Lambrecht, de promotor van de beide *free fight* gala's, is de bijdrage van sponsors aan zulke gala's klein:

'Sponsoring doet gewoon heel weinig. Kijk, je hebt dingetjes die je direct kunt laten sponsoren. Dat videoscherm bijvoorbeeld, dat is direct gesponsord door die sexclub. Zo had ik ook een sponsor voor de bekercups. Maar voor dit soort evenementen dienen zich gewoon niet veel sponsors aan.'¹⁷⁶

De bedrijven die adverteren in de programmaboekjes spreken dikwijls over 'vriendendiensten'. Daar zijn veel horeca- en uitgaansgelegenheden bij (bars, disco's, coffeeshops), en ook wel bedrijven waar de vechters zelf werkzaam zijn. De minder legitieme sponsors (bordelen, sexclubs, coffeeshops) vormen voor de promotors en voor bestuurders van de kickboksbonden een probleem. Bij gebrek aan alternatieven hebben sommigen van hen zich erbij neergelegd. Anderen daarentegen trachten problematische sponsors te weren:

'Kijk als ik hier een kickboks-gala organiseer dan zijn de sponsors mensen die ik

toevallig goed ken. Voor de rest is het coffeeshop zus, sexshop dit, club Diana dat... Ik kan ze wel krijgen, maar dat wil ik niet en neem het dus ook niet.' (een promotor)

De problematiek rond de sponsors speelt ook een rol bij de erkenning van deze vechtsportorganisaties. De erkenningsaanvraag van de Muay Thai Bond Nederland (MTBN) werd onlangs door de Federatie Oosterse Gevechtkunsten (FOG) afgewezen. Dat was mede op grond van het feit dat de MTBN sponsoring had geaccepteerd van organisaties die zich bezighouden met 'exploitatie van drugs en/of prostitutie'.¹⁷⁷

Voor een bestuurder van een van de kickboksbonden zijn de desbetreffende organisaties daarmee in een vicieuze cirkel beland:

'Omdat we geen normale sponsors krijgen moeten we wel in zee gaan met coffeeshops en dergelijke. Als wij zouden zeggen 'hier stoppen we mee', dan moeten we andere sponsors zoeken, en dat lukt niet. We zitten in de verdorven hoek en komen er, denk ik, nooit meer uit.' (bestuurder kickboksbond)

Producers

De producer is in het vechtsportwezen een nieuw verschijnsel. De term slaat op de 'productie' van een evenement dat in de eerste plaats is georganiseerd om te worden opgenomen voor video en televisie. Zoals de promotor zich bekommert om de wedstrijden, de zaal, de bezoekers, zo is het de taak van de producer om zorg te dragen voor de opname en de verspreiding van beeldmateriaal.

In het vorige hoofdstuk werd beschreven hoe in de Verenigde Staten produktiemaatschappijen als de Semaphore Entertainment Group (SEG) de overheersende partij zijn geworden bij de nieuwe vormen van wedstrijdvechten. Alle andere groepen zijn afhankelijk van en ondergeschikt aan de producent. De vechters zijn niet georganiseerd, bonden bestaan er niet, terwijl bezoekersaantallen, sponsoring en het promotorschap bij deze evenementen van ondergeschikt belang zijn. Bepalend voor het gebeuren zijn de aantallen kijkers die via de betaaltelevisie en de markt voor videobanden kunnen worden bereikt.

De uitzending van het eerste *Ultimate Fighting Championship* in november 1993 werd in de Verenigde Staten door 80.000 huishoudens aangekocht à raison van \$15. Inmiddels is het uitgegroeid tot een van de meest populaire *pay-per-view*-programma's. Bij de achtste aflevering van het toernooi betaalden al meer dan 400.000 aansluitingen een bedrag van \$25 voor de uitzending.¹⁷⁸ Daarmee liggen de inkomsten per evenement momenteel op minimaal tien miljoen dollar, ongeacht de inkomsten uit de verkoop van televisierechten buiten de VS en de verkoop van videobanden. De opname- en organisatiekosten die daar tegenover staan, zijn betrekkelijk gering, en ook de vechters krijgen maar een klein deel van de recette. Voor de winnaar is \$150.000 weggelegd.

Door de commerciële mogelijkheden die er met de betaaltelevisie zijn ontstaan, vond het voorbeeld van de SEG snel navolging. In Nederland is de productie en distributie van beeldmateriaal van het wedstrijdvechten in handen van Nikko Toshogu Press Productions te Eindhoven, die tevens nauw betrokken was bij het kooigevecht te Emmen. In tegenstelling tot de Amerikaanse SEG verkrijgt dit Nederlandse bedrijf zijn inkomsten meer uit de verkoop van video's dan uit de

verkoop van televisierechten. Volgens producer Boon ligt de verkoop van de video van het kooigevecht te Antwerpen op ongeveer 5.000 stuks (onder meer via Free Record Shop, waar zij voor f29,95 te koop zijn). Ook de eerste drie *ultimate fights* werden via Nikko T. Press Productions in Nederland gedistribueerd. Hiervan gingen er tussen de 1.000 en 1.500 van de hand voor f75,- per stuk. In totaal zou dit betekenen dat de omzet aan videobanden voor vier *No Holds Barred*-evenementen ligt op omstreeks f250.000,-. Het commerciële belang van een regelmatig terugkerend kooigevecht wordt daarmee overduidelijk.

De inkomsten hieruit kunnen verder stijgen als commerciële televisiemaatschappijen meer interesse zullen tonen en bovenal als zij het pay-per-view-systeem in Europa zullen invoeren. Momenteel levert de verkoop van wedstrijdbeelden aan *Canal Plus* de hoogste inkomsten op. Maar ook de Nederlandse commerciële televisiezenders tonen de laatste tijd meer belangstelling.

5.2 De afnemers

De toeschouwers

Om inzicht te krijgen in de achtergronden en motieven van de toeschouwers die voor een avond wedstrijdvechten tussen de f40,- en f300,- willen betalen, hielden wij op 18 februari 1996 een enquête gedurende het *free fight*-evenement te Amsterdam. Gezien de context waarin deze enquête werd gehouden, stelden wij een korte, gestructureerde vragenlijst op. Elf enquêteurs legden deze aan zoveel mogelijk toeschouwers voor, aan de hand van instructies die zoveel mogelijk een aselechte steekproef garandeerden. Het totaal aantal respondenten was 259. Daarnaast lieten wij, onafhankelijk van deze enquête, tellingen uitvoeren naar verschillende kenmerken van het publiek. Deze tellingen werden tijdens meerdere evenementen verricht.

Sexe en etniciteit

Van de respondenten van de enquête was 13% vrouw. De onafhankelijke tellingen onder het publiek kwamen uit op 15% vrouwen. Naar de etnische herkomst van de toeschouwers is niet gevraagd in de enquête. Wel bleek uit de onafhankelijke tellingen dat 90% van de toeschouwers blank was. (Gelijksoortige tellingen tijdens het kooigevecht resulteerden in een schatting van 10% vrouwen en 90% blanken.)

Leeftijd

De jongste respondent was 14 jaar oud. De overgrote meerderheid (92%) was tussen de 18 en 44 jaar. De aanwezige vrouwen waren gemiddeld jonger dan de mannen; onder de respondenten waren alle vrouwen tussen de 15 en 35 jaar. Ook tijdens het kooigevecht waren volgens onze observaties geen kinderen onder de veertien jaar aanwezig.

Woonplaats

Het *free fight* was, mede door de locatie (Amsterdam), een randstedelijk evenement. Eenderde van de toeschouwers was afkomstig uit Amsterdam en omstreken; 13% van de toeschouwers kwam van buiten de provincies Utrecht en Noord- en Zuid Holland. Onder de respondenten bevonden zich 2 buitenlanders.

Opleiding en beroep

50% van de respondenten had als hoogste onderwijsniveau voorbereidend beroepsonderwijs (in het bijzonder LTS: 16%) of middelbaar beroepsonderwijs (vooral MTS: 13%). Vergeleken met de Nederlandse bevolking als geheel had een groter percentage alleen voortgezet onderwijs en een geringer deel hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs.

Van de respondenten was 11% scholier of huisvrouw en 7% werkloos of arbeidsongeschikt. 7% was ondernemer. Bijna de helft (46%) vervulde een lagere functie (met name technisch en dienstverlenend); 25% bezat een middelbare functie (vooral technisch en administratief-commercieel); terwijl 3% een hogere leidinggevende functie vervulde (commercieel of beleidsmatig).

Sportgedrag

De enquête bevestigt de algemene indruk dat vele toeschouwers tot de *incrowd* van de vechtsportwereld behoren. Dit kwam niet alleen naar voren uit het feit dat 31% van de respondenten meer dan drie keer per jaar een vechtsportgala bezoekt. Ook bleek uit de enquête dat 51% van de respondenten zelf een vechtsport beoefent, terwijl dit voor de gehele Nederlandse bevolking op ongeveer 2,5% ligt. Onder de respondenten deden mannen vaker aan een vechtsport dan vrouwen. Vooral kick- en thaiboksen (24%) en judo/karate/taekwondo (17%) bleken populair. Maar gezien het geringe aantal bokscers en worstelaars in ons land was ook het percentage beoefenaars van deze sporten onder de respondenten met 4,6% opvallend. 3,1% vermeldde *free fight* als sport.

54% van de respondenten beoefende een andere sport, waarbij vooral kracht- en fitnessstraining (23,2%), (zaal)voetbal (13,5%) en bodybuilding (4,6%) populair waren. Duursporten als hardlopen, wandelen en wielrennen, en ook rackets-sports als tennis en badminton, bleken juist weinig populair.

Motieven

De respondenten gaven uiteenlopende antwoorden op de vraag 'Wat vindt u het meest aantrekkelijke aan de free fight-wedstrijden van vanavond?'. Niettemin geeft een clustering van antwoorden een goed beeld van de motieven van de toeschouwers om naar dit wedstrijdvechten te gaan kijken (zie tabel 5).

Mannen en vrouwen stemden wat hun motivaties betreft in grote mate overeen. Vrouwen gingen wat meer vanwege een *specifiek gevecht* (bijvoorbeeld de deelname van een vriend, kennis of familielid) of de spanning en sensatie naar het free fight, terwijl mannen vaker het *straatvechten* als motief opgaven.

Grotere verschillen bestonden er tussen mensen die wel en niet zelf een vechtsport beoefenen. De beoefenaars van een vechtsport gingen voornamelijk vanwege *technische waardering* en *specifiek gevecht* (45% vechtsporters tegenover 24% niet-vechtsporters), en minder vaak vanwege *agressie*, *entourage* en *nieuwsgierigheid* (18% vechtsporters; 34% niet-vechtsporters).

Tussen beoefenaars van andere sporten bestonden eveneens verschillen: personen die krachtsport, fitness en bodybuilding beoefenen, kwamen vaker vanwege *spanning en sensatie* en *specifiek gevecht*, terwijl (zaal)voetballers vaker op de *agressie* en het *straatvechten* waren afgekomen. Deze verschillen zijn vermoedelijk te verklaren vanuit het gegeven dat de beoefening van krachtsport, fitness en bodybuilding nauw verweven is met de sportschool. Hun motieven lijken

meer op die van de toeschouwers die zelf een vechtsport beoefenen, terwijl de (zaal)voetballers vaker tot de nieuwkomers gerekend kunnen worden.

Tabel 5: Motieven van toeschouwers om bij het *free fight* aanwezig te zijn

Motieven	Percentage
Technische waardering Om de sport, diverse technieken, all round, alle disciplines, hoog niveau	23,1
Straatvechten Knokken, alles mag, geen bescherming, realisme	19,8
Spanning en sensatie Spektakel, spanning, sensatie, excitement	16,5
Entourage Sfeer, show, muziek, dagje uit, amusement, entourage	11,2
Specifiek gevecht Specifiek gevecht, betrokkenheid familie of bekenden, zelf <i>free fighter</i>	10,3
Agressie Gewonden, bloed, agressiviteit, gewelddadigheid, in elkaar slaan, doorrammen, knock out, slopen, hoe harder hoe beter	6,6
Nieuwsgierigheid Nieuwsgierig, een keer meemaken, leuk om een keer te zien, kennismaking, commotie eromheen	6,2

Dit onderscheid tussen 'routiniers' en 'nieuwkomers' is vooral van belang om de categorie toeschouwers te plaatsen die de *agressie* (bloed, gewonden, gewelddadigheid, doorrammen, slopen, et cetera) en het *straatvechten* (knokken, alles mag, geen bescherming, realisme) als het aantrekkelijkste van het wedstrijdvechten beschouwt. *Agressie* werd opgegeven door 6,6% van de respondenten, wat overeenkomt met circa 250 personen op het totaal van 3.750 toeschouwers. Voor het *straatvechten* kwam 19,8% (overeenkomstig ongeveer 740 personen op het totaal).

- *Agressie* en *straatvechten* komen als motief wat vaker voor bij personen die voor het eerst een dergelijk evenement bijwonen (34,3%) dan bij personen die meer dan drie keer per jaar bij een dergelijk evenement aanwezig zijn (26,7%). De laatsten gaan wat vaker vanwege de *technische waardering*, *specifiek gevecht* en de *entourage* (58,7%) dan toeschouwers die voor het eerst komen kijken (39,1%).
- *Agressie* en *straatvechten* komen als motief iets vaker voor bij mensen die zelf geen vechtsport beoefenen (34,3%) dan bij regelmatige bezoekers (23,2%). Personen die wel zelf een vechtsport beoefenen, gaan vaker vanwege *technische waardering* of *specifiek gevecht* (44,8%) dan nieuwelingen (24,5%).
- *Agressie* en *straatvechten* nemen als motief af naarmate toeschouwers ouder zijn: dit motief werd opgegeven door 34% van de respondenten tussen de 15 en 24 jaar, 27% van degenen tussen de 25 en 34 jaar en 18% van de respondenten ouder dan 34 jaar. Toeschouwers ouder dan 34 jaar gaven vaker de *technische waardering* en een *specifiek gevecht* als het aantrekkelijkste van het wedstrijdvechten op.

Routiniers versus nieuwkomers

Het onderscheid tussen 'routiniers' en 'nieuwkomers' vormt ook in meer algemene zin een scheidslijn die de categorie afnemers in tweeën verdeelt.

In meerdere opzichten wordt de harde kern van de afnemers gevormd door de 'routiniers'. Deze personen bezoeken meerdere keren per jaar evenementen in het wedstrijdvechten, beoefenen zelf een vechtsport of hebben dit gedaan en kennen de wereld van het wedstrijdvechten via hun sportschool. Veelal kennen zij één of meerdere deelnemers persoonlijk, dan wel via-via. Ook zijn zij op de hoogte van de verschillen tussen de diverse stijlen en hebben zij een eigen *sportieve competentie*¹⁷⁹ ontwikkeld, zodat zij de gevechten beter op hun technische merites kunnen beoordelen dan buitenstaanders. Zij zijn ook de voornaamste lezers van de gespecialiseerde vechtsportbladen en de belangrijkste afnemers van de video's met beelden van dit wedstrijdvechten.

Deze groep 'routiniers' bestaat naar schatting uit enkele duizenden personen. Daarbij gaan wij af op het aantal wedstrijdvechters in het kick- en thaiboksen (circa 550) en hun vriendenkring; het totaal aantal kick- en thaiboksers (geschat op 10.000); de vaste lezers van de gespecialiseerde vechtsportbladen (*Fighting Spirit Zendokan*: 8.000, waarvan 1.750 abonnees); de verkoop van vechtsportvideo's (naar schatting 1.000 tot 5.000 per band); de toeschouwersaantallen tijdens kleine vechtsportgala's (tussen de 100 en 500); en het aantal toeschouwers dat meerdere keren per jaar naar de grote evenementen van het wedstrijdvechten gaat kijken (onder de toeschouwers bij het tweede *free fight*-evenement waren dit er ongeveer 1.160, ofwel 31% van het totaal; 860 van hen beoefende ook zelf een vechtsport).

De 'nieuwkomers' vormen een ander type geïnteresseerden. Zij bezoeken het wedstrijdvechten voor het eerst en wellicht eenmalig, en hebben zich daarbij meer dan de routiniers laten leiden door nieuwsgierigheid ten aanzien van het verwachte gewelddadige en bloederige karakter van de wedstrijden. Zij zijn overwegend jonger, kennen de vechtsportwereld minder goed en beoefenen vaak zelf geen vechtsport.

De omvang van deze groep is moeilijker te schatten, omdat zij per 'produkt' varieert. Op televisie zijn de *free fights* en kooigevechten nog niet uitgebreid te zien geweest. Maar overeenkomstig de toeschouwersaantallen mag worden verwacht dat deze gevechten meer televisiekijkers zullen trekken dan thai- en kickbokswedstrijden. Deze laatste wedstrijden zijn in Nederland vooral via Eurosport te zien geweest. Volgens de kijkcijfers trokken zij de laatste jaren gemiddeld 35.000 à 40.000 kijkers, met een maximum van 149.000.¹⁸⁰ Bij de gevechten zelf zijn maximaal 4.000 toeschouwers aanwezig geweest. Tijdens het tweede *free fight*-evenement, waaraan een enorme *free publicity* vooraf ging, hadden circa 1.150 toeschouwers (31% van het totaal) nooit eerder een vechtsportgala bezocht. Ongeveer 850 toeschouwers (23%) hadden dit een paar keer eerder gedaan.

Op de 'routiniers' kunnen de aanbieders van een evenement in het wedstrijdvechten (en de verkopers van de videobeelden ervan) altijd rekenen. Er zit veel overlap in het publiek bij verschillende evenementen; uit de enquête bleek dat 36% van de toeschouwers (ongeveer 1350 personen) het jaar ervoor aanwezig was geweest bij het *free fight* te Amsterdam, het kooigevecht te Antwerpen of het *mix*

fight te Amstelveen. De omvang van deze groep is stabiel, zodat de inkomsten uit deze groep redelijk precies vooraf te berekenen zijn. Dat geldt ook voor de video-verkoop. Producer Boon spreekt in dit verband van een “steady market”. De marketing door de organisatoren is vooral op deze groep ‘routiniers’ gericht. De verkoop van kaartjes wordt geregeld via vechtsportscholen die over heel Nederland zijn verspreid, zo kwam ook uit de enquête naar voren: de toeschouwers waren nauwelijks van het gala op de hoogte gekomen door tijdschriften, affiches of de media. Hun belangrijkste informatiebron vormden vrienden en kennissen, in het bijzonder degenen die zij van de sportschool kenden.

Minder goed te voorspellen is de omvang van de groep ‘nieuwkomers’ die op een evenement in het wedstrijdvechten afkomt. Momenteel is deze groep ongeveer 1.000 á 2.000 personen groot. Niet uitgesloten moet worden dat de promotors, organisatoren en producers erin slagen om deze groep met nog enkele duizenden toeschouwers te laten groeien. In de eerste plaats werken zij aan *hero-building*. De bekendheid van Nederlandse vechters kan toenemen wanneer deze vechters een paar keer achtereenvolgende grote toernooien op hun naam schrijven. Dat kan nieuw publiek trekken, des te meer als deze vechters uitkomen tegen één van de buitenlandse toppers op dit gebied, zoals Royce Gracie of Dan Severn. In de tweede plaats spelen de promotors, organisatoren en producers in op de motieven van de nieuwkomers door veel nadruk te leggen op het schokkende en bloedige verloop van dergelijke wedstrijden.

6 Samenvatting, conclusies en beleidsaanbevelingen

6.1 Samenvatting

Vechten als sport: kan dat?

De regels, waarden en opvattingen die in de diverse takken van sport opgeld doen, zijn niet te begrijpen als deze activiteiten louter van 'buiten' de sport worden beoordeeld. Wie zich niet inleeft in de sport en sporter ziet slechts inefficiënte, ongerijmde en risicovolle activiteiten. Wie rent er nu 42 kilometer hard als hij of zij ook met bus of auto kan gaan? Wie gaat er voor de lol vechten met het risico te worden neergeslagen? Vanuit de sport gezien ligt dit anders. In de sport worden regels opgesteld die beperkingen opleggen (bijvoorbeeld niet slaan bij judo) en/of obstakels opwerpen (een alp in een wielrenparcours niet met de auto bestijgen). Deze beperkingen en obstakels worden door de sporters bewust aanvaard, omdat hun activiteit juist hierdoor een spelelement krijgt en een plezierige spanning die typerend is voor sport.

Op deze wijze kan ook aan vechten een spelelement worden toegevoegd, zodat er een activiteit ontstaat die niet op dezelfde wijze kan worden beoordeeld als een gevecht dat ontstaat door ruzie, conflict of oorlog. Vechten en sporten zijn dan ook geen elkaar uitsluitende begrippen. Het wedstrijdvechten heeft in sportvorm (georganiseerd, gereguleerd en gestandaardiseerd) bestaansrecht, zowel vanuit sportief als vanuit maatschappelijk oogpunt. Ze kunnen ook maatschappelijk belang hebben, omdat ze wellicht — met name voor laag opgeleide jongeren — een manier kunnen zijn om agressie te leren hanteren en beheersen. Bovendien kunnen vechters in hun familie- en vriendenkring prestige ontlenen aan hun prestaties in deze sporten, waardoor hun zelfwaardering toeneemt. Dit geldt vooral in milieus waar in de dagelijkse praktijk lichamelijke prestaties hoger worden gewaardeerd dan intellectuele.

De sportificering van het vechten

De ontwikkeling van gereguleerde activiteiten met een spelelement, waaronder allerlei vechtvormen, werd pas enkele eeuwen geleden ingezet. Vanaf ongeveer de achttiende eeuw zijn er organisaties opgericht die regels gingen opstellen voor de meest uiteenlopende vermaken en activiteiten. Deze regels werden bovendien gestandaardiseerd, zodat uiteindelijk mensen over de hele wereld in eenzelfde activiteit met en tegen elkaar konden uitkomen. Dat maakte het mogelijk om kampioenschappen uit te schrijven en na te gaan wie de beste was.

Op deze wijze ontstonden de sporten zoals wij die tegenwoordig kennen. Hieronder waren ook vele westerse en later oosterse krijgskunsten. Overal ter wereld hadden deze vechtvormen bestaan: worstelen, vuistvechten, stokvechten, zwaardvechten, et cetera. Net als ten aanzien van andere activiteiten gebeurde, werden ook voor deze vechtvormen organisaties in het leven geroepen die regels formuleerden en standaardiseerden. Die regels hadden onder meer tot doel om het spelelement in het gevecht vast te leggen, zodat de vechtsport van het werkelijke

gevecht werd gescheiden. Dat impliceerde dat allerlei beperkingen werden gesteld, - die in het werkelijke gevecht ontbreken. Vuistvechters kregen handschoenen aan en mochten na een val op de grond van de tegenstander niet meer doorvechten; worstelaars mochten niet meer slaan; judoka's dienden zich te beperken tot een groot aantal omschreven technieken, enzovoort. Het gevolg hiervan was dat een groot aantal vechtkunsten en hun beoefenaars een plaats kregen in de sportwereld.

Deze *sportificering* is geen proces dat ergens in het verleden tot een einde is gekomen. Nog altijd worden er op dezelfde wijze nieuwe sporten gecreëerd. Opmerkelijk is dat er sinds de Tweede Wereldoorlog vooral veel vechtsporten zijn bijgekomen.

Omvang van de vechtsportbeoefening in Nederland

In Nederland worden momenteel enige tientallen vechtsporten beoefend. Daarvan worden schermen, worstelen, boksen, judo, jiu jitsu, taekwondo, karate, aikido, kempo, pencak silat, wushu, nunchaku, kendo en kyudo beoefend in organisaties die zijn aangesloten bij NOC*NSF (vanwege deze aansluiting spreken wij in het navolgende van 'erkende vechtsporten').

Het totaal aantal beoefenaars van deze erkende vechtsporten is in absolute aantallen sterk gegroeid, maar in relatieve zin niet of nauwelijks. Ze maken sinds 1963 ongeveer 2% van de georganiseerde sporters uit. In totaal hebben deze erkende vechtsportorganisaties tegenwoordig ongeveer 85.000 leden. Daarnaast is er nog een aantal betrekkelijk grote, niet-erkende vechtsportorganisaties, met gezamenlijk zeker zo'n 10.000 leden. Te zamen komt dit neer op circa 95.000 georganiseerde sportbeoefenaars, waarmee de vechtsportorganisaties in een gezamenlijk verband de twaalfde sportorganisatie van Nederland zouden zijn; achter bijvoorbeeld voetbal, tennis, volleybal en hockey, maar vóór atletiek, badminton en golf, om maar enkele te noemen.

Als niet de leden van sportorganisaties als uitgangspunt worden genomen, maar in het algemeen wordt nagegaan hoeveel mensen in het afgelopen jaar wel eens een vechtsport hebben beoefend, blijkt het te gaan om 350.000 mensen, oftewel 2,5% van de Nederlandse bevolking. In de periode van 1978 tot 1991 heeft dit percentage steeds rond de 2% geschommeld. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het onjuist is te spreken van een sterk toenemende populariteit van vechtsporten. Wel blijkt het in totaal om een betrekkelijk omvangrijke groep beoefenaars te gaan.

Deze totale groep vechtsporters is dan wel niet gegroeid, wel is zij de afgelopen decennia steeds meer verspreid over verschillende vechtsporten en vechtsporten. Er is sprake geweest van een enorme differentiatie in het aanbod. De dominantie van judo, traditioneel in Nederland veruit de grootste vechtsport, neemt af. De grootste sporten, na judo, zijn momenteel taekwondo en karate. Daarna kennen vermoedelijk kickboksen en thaiboksen de meeste beoefenaars, gevolgd door jiu jitsu, boksen, schermen en worstelen. Alle andere vechtsporten zijn met maximaal 1.000 beoefenaars beduidend kleiner.

Verharding van de vechtsporten

Gedurende dit differentiatieproces zijn er steeds hardere varianten met steeds effectievere technieken bijgekomen. Deze verharding had in de eerste plaats te maken met het streven naar prestatieverbetering en grensverlegging, hetgeen kenmerkend is voor alle wedstrijd sport. Die verlegging van grenzen geeft de sport

een aantrekkelijk karakter, maar heeft ook problematische kanten. Het voortdurende streven naar grensverlegging blijkt immers ook te leiden tot ontwikkelingen die om verschillende redenen als onwenselijk worden beschouwd, zoals dopinggebruik en spelverruwing. De overheid stimuleert de sportorganisaties om door middel van verscherping van de reglementering dergelijke ongewenste neveneffecten tegen te gaan.

De problematiek die is verbonden met het streven naar grensverlegging doet zich ook voor in de full-contact vechtsporten. Voor zover de grensverlegging voortkomt uit de competitie om de beste bokser, taekwondoka of full-contact-karateka te zijn, is deze problematiek niet anders dan bij de andere sporten. Maar omdat deze grensverlegging in de vechtsport ook gaat om de vraag wie de sterkste vechter is in het algemeen, en mede wordt versterkt door commerciële belangen, worden er in de vechtsport steeds weer nieuwe wedstrijdvormen geïntroduceerd en beoefend die steeds harder en effectiever zijn.

De verharding van vechtsporten heeft zich tot op zekere hoogte ook binnen de erkende sportorganisaties voorgedaan. Momenteel zijn er, naast het boksen, drie 'full-contact'-vechtstijlen bij de overkoepelende sportorganisatie NOC*NSF aangesloten: het taekwondo, dat tevens een Olympische sport is, het wushu en het kyokushin karate. Buiten de erkende sportorganisaties werd deze ontwikkeling echter eerder ingezet en is de verharding veel verder gegaan.

Sinds halverwege de jaren zeventig is een wijdvertakt en internationaal wedstrijd-circuit ontstaan van met name kickboksers en thaiboksers. Aan de basis van dit circuit staan commercieel opererende (vecht)sportscholen; de top wordt gevormd door internationale wedstrijd-gala's die tussen de 500 en 3.000 mensen trekken. De bonden die op dit terrein bestaan, zijn niet aangesloten bij NOC*NSF. Doordat er meerdere bonden bestaan, opereren deze als concurrenten van elkaar. De achterliggende oorzaken hiervan zijn naast zakelijke belangen ook persoonlijke controverses en prestige-kwesties.

Naarmate er meer vechtsporten naast elkaar ontstonden, nam een aloude discussie in de vechtsport in hevigheid toe: wie zou bij een open gevecht als winnaar uit de strijd komen? Zou de worstelaar het winnen van de kickbokser? Zou een kyokushin karateka het afleggen tegen een judoka? Die eeuwige vraag wie nu de beste is onder de vechtsporters, was in de periode tussen 1972 en 1991 aanleiding voor diverse pogingen om een formule op te stellen voor 'gemengde' of 'vrije' gevechten. Hiermee worden wedstrijdvormen bedoeld die niet meer gebonden zijn aan één stijl of discipline, maar die ofwel een combinatie beogen van verschillende vechtsporten, ofwel streven naar gevechten waarbij beduidend meer is toegestaan dan bij alle erkende vechtsporten.

Het eerste initiatief in deze zin was de ontwikkeling van het *free fight* door Charles Dumerniët begin jaren zeventig. Al liet deze variant hard vechten toe, in de tweede helft van de jaren zeventig werd zij overvleugeld door het kickboksen, dat in zekere zin ook begon als een gemengd gevecht. Deze full-contact-ringsport introduceerde een combinatie van hardere en effectievere technieken, die weer nieuwe uitdagingen stelden aan een vrij gevecht met bijvoorbeeld worstelaars. Begin jaren tachtig werd een dergelijk 'vrij gevecht' georganiseerd in Paradiso te Amsterdam, onder de aankondiging: *free fight* en pancration. De regels tijdens dit eenmalige wedstrijdvechten waren vergelijkbaar met die van het hedendaagse *free fight*. Paradiso vond de gevechten schokkend en hield het bij een eenmalige

gebeurtenis. De politie liet blijken een volgend 'vrij gevecht' te verbieden. Enkele jaren later werd opnieuw geprobeerd om regels op te stellen die een combinatie van vechtsporten mogelijk maakte: het barokai. Maar ook deze combinatiesport kwam niet echt van de grond. Vervolgens doken tussen 1988 en 1991 wederom drie vrije gevechten op; nu als bijzondere attractie tijdens kickboks-gala's. Deze gevechten liepen uit de hand en leverden ook in de vechtsportwereld veel kritiek op. Daarbuiten trokken deze gevechten echter nauwelijks aandacht.

Dat was wel het geval toen begin 1995 een vechtcompetitie werd georganiseerd, waarin het *free fight* de hoofdmoot vormde. Zoals in dit rapport beschreven zette een vijfkoloms *close up* van één van de vechters een publieke discussie in gang over de toelaatbaarheid van dit soort vrije gevechten. Daarbij ontstond de indruk dat het om een geheel nieuw verschijnsel ging, dat in de media veelvuldig werd verward met andere vrije wedstrijdvormen. Kenmerkend was echter dat dit *free fight* in verschillende opzichten beter was georganiseerd en gereguleerd dan de vrije gevechten die tussen 1981 en 1991 waren gehouden. Die eerdere vrije gevechten hadden geen reglement en geen organisatie opgeleverd. In 1995 bestonden die door Japanse invloed wel.

In Japan waren eveneens verschillende typen vrije gevechten ontstaan, waarvan het Rings, *shootwrestling* en *pancrase* de belangrijkste zijn. Hiervoor waren bovendien organisaties in het leven geroepen, die meer lijn in de reglementen brachten. Deze vrije gevechten trokken veel publiek en werden op televisie uitgezonden. Mede door de successen van Geesink en Ruska en de prestaties van latere karateka's en kickboksers trok men ook Nederlandse vechters aan. Die contacten leidden in 1993 tot de oprichting van Rings Holland en het was deze organisatie die verantwoordelijk was voor het *free fight* van 19 februari 1995.

Mede door dit organisatorische kader verliepen de *free fights* van 1995 en 1996 zonder opstootjes of ongeregelheden. Dit betekent niet dat de commotie die naar aanleiding van dit evenement ontstond, op niets was gebaseerd. Integendeel, ook mensen met een jarenlange ervaring in het kickboksen vonden de gevechten in eerste instantie ongemeen hard. Tegelijkertijd werden ze ook gekarakteriseerd als sportief, in de zin dat verlies op waardige wijze werd geaccepteerd de beslissingen van de scheidsrechters werden gerespecteerd. Bovendien bleek na verloop van tijd dat de *free fight*-wedstrijden over het algemeen meer op de grond dan staand worden uitgevochten en overwegend via grondgevechten worden beslist. In het kickboksen en thaiboksen daarentegen komen veel meer knock outs voor.

Net als in Japan waren er inmiddels ook in de Verenigde Staten vrije gevechten ontstaan. Deze waren niet door sportbonden ontwikkeld, maar door bedrijven die zich richten op entertainment en media-producties. De belangrijkste hiervan zijn de *Ultimate Fighting Championships* die sinds 1993 elf keer zijn gehouden. Deze ultieme vechtwedstrijden zijn afgeleid van het Braziliaanse *vale tudo*; er zijn vrijwel geen regels, en er zijn geen ronden en geen gewichtsklassen. Kenmerkend voor de *ultimate fights* is de speciaal ontworpen achthoekige kooi waarin de gevechten plaatsvinden.

Deze brute gevechten zijn in drie jaar in de Verenigde Staten uitgegroeid tot even omstreden als lucratieve evenementen. Dit commerciële succes is ook buiten de Verenigde Staten een stimulans geweest om dergelijke toernooien te organiseren. In Europa vond de eerste hiervan plaats in juni 1995 te Antwerpen. Dit verscherpte het nog prille debat over de toelaatbaarheid van het *free fight*. Er werden

kamervragen gesteld, de kranten volstonden niet langer met verslagen maar kwamen ook met (hoofd)commentaren en vele zendgemachtigden maakten opnames van de wedstrijden. Nadien is er in Rusland nog een onbekend aantal van deze evenementen gehouden, terwijl er ook één in Nederland heeft plaatsgevonden, namelijk te Emmen. Dit werd aangekondigd als een 'kooigevecht'. In internationaal verband wordt deze vorm van wedstrijdvechten zonder regels aangeduid met de verzamelnaam *No Holds Barred*.

De organisatie van deze evenementen en de beperkingen die daarbij door reglementering aan de vechters zijn opgelegd, worden vanuit commerciële belangen bepaald. Voor beelden van extreem harde gevechten blijkt publieke belangstelling te bestaan. Zowel in de Verenigde Staten als Nederland spelen de organisatoren hierop in door de verkoop van video-opnames of via betaaltelevisie. In de Verenigde Staten heeft de opkomst van *pay-per-view* een belangrijke impuls gegeven aan het organiseren van *No Holds Barred*-evenementen. In Canada en verschillende Amerikaanse staten en steden is dit wedstrijdvechten verboden, maar via de multimediale ontwikkelingen hebben ze toch een groot bereik.

In Nederland hebben de organisatoren hun inkomsten nog grotendeels verkregen uit de verkoop van toegangsbewijzen, video's en uitzendrechten. Wanneer deze organisatoren er in slagen om de Nederlandse beelden in de Verenigde Staten via *pay-per-view* uit te zenden, of wanneer betaaltelevisie ook in Europa tot ontwikkeling komt, zal dit leiden tot een aanzienlijke inkomsttoename. Daarmee zal de commerciële druk om dergelijke evenementen te organiseren verder toenemen.

Het lijkt er sterk op dat er in de nabije toekomst nog meer *No Holds Barred*-evenementen georganiseerd worden; is het niet in de Verenigde Staten of Nederland (door dreigende verboden), dan wel in Rusland of Brazilië. Bovendien is er geen reden te veronderstellen dat met de introductie van het *No Holds Barred* het proces van verharding tot een einde is gekomen. Steeds weer zijn insiders van mening dat nu toch echt de grens van verharding is bereikt. De intrede van het kickboksen midden jaren zeventig deed een schok door de vechtsportwereld gaan. Zulke harde gevechten had men nog niet eerder gezien. Een paar jaar later werden de toppers van de Amsterdamse sportschool Chakuriki vernederd door thaiboksers. Er waren dus toch nog hardere en effectievere technieken! Daarna kwam het vrije gevecht van Paradiso; en opnieuw bleek dat de grenzen verder konden worden verlegd. Sinds 1993 heeft de introductie van het *ultimate fighting* aangetoond dat het weer harder kon.

De naam van dit type vechten, ultiem vechten, suggereert dat nu toch echt het eindpunt is bereikt. Maar waarom zou dat het geval zijn? De laatste decennia zijn de grenzen steeds weer verlegd. Het publiek blijkt betrekkelijk snel te wennen aan een bepaald geweldsniveau, zodat er ook een continue commerciële druk bestaat om met vernieuwingen te komen die ervoor zorgen dat de gevechten schokkend blijven. Uit Japan is onlangs bericht van een gevecht waarin prikkeldraad rond de ring was gehangen. De vechters dienden elkaar zoveel mogelijk met behulp van dat prikkeldraad te verwonden. Nu kent Japan een sterke traditie van showworstelen en 'gemaakte' partijen. Het is dus niet onwaarschijnlijk dat het hierbij gaat om een schijnwedstrijd. Niettemin geeft het wel aan dat men nog altijd verder op zoek gaat naar vernieuwing en dus verharding. Waarom geen stokken of ijzeren staven gebruikt? Of een gladiatorenstrijd vanuit het principe 'choose your own weapon?'

Tegen deze tendens van brutalisering is tot dusverre door de organisatoren van vrije gevechten niet opgetreden door een aanscherping van regels. Integendeel, de organisatoren en promotors achter dergelijke gevechten stimuleren juist een voortdurende grensverlegging. In het verlengde hiervan kan worden betoogd dat deze evenementen steeds minder met sport te maken hebben en steeds meer met geweldsamusement. Hierdoor dreigen de deelnemers steeds vaker aan onverantwoord grote risico's te worden blootgesteld.

Ontsporting

Terwijl de hedendaagse sporten het produkt zijn van sportificering, doet zich bij de hiervoor geschetste ontwikkeling het omgekeerde voor. Men ontwikkelt het wedstrijdvechten niet tot sport, maar maakt van vechtsporten juist minder sport. Wij hebben dat in dit rapport *ontsporting* of *de-sportificering* genoemd, als tegenhanger van de dominante trend van sportificering. In verband met de exploitatie van het potentiële geweld in de *No Holds Barred*-evenementen doet deze ontsporting zich voor op vier manieren:

- Waar iedere sportorganisatie het aantal regels in de loop der tijd uitbreidt en bewust beperkingen inbouwt om de sport haar onderscheidende kenmerken te geven, is hier sprake van het steeds verder verminderen van regels en beperkingen om de activiteit levensecht te maken. Het onderscheid tussen vechtsport en werkelijk gevecht wordt bewust vervaagd.
- Waar iedere sportorganisatie streeft naar standaardisering van de regels, is hier sprake van een bewuste poging om de regels een zekere flexibiliteit te geven. Ze worden eventueel aangepast per gevecht of evenement, om voortdurend te kunnen reageren op wensen/eisen van deelnemers, en (vermoede) behoeften van toeschouwers en kijkers.
- Waar iedere sportorganisatie streeft naar een evenwicht tussen enerzijds een hoge wedstrijdspanning en anderzijds bescherming en risicobeperking, is hier sprake van een verhoging van de wedstrijdspanning door juist de beschermende en risicobeperkende maatregelen weg te nemen.
- Waar iedere sportorganisatie via formele regels en informele codes een sportethiek tracht te ontwikkelen en te bevorderen, stimuleert de praktijk van de meest extreme varianten van het wedstrijdvechten dat sommige deelnemers zich niets meer gelegen laten liggen aan *sportsmanship* en respect voor de tegenstander.

Deze ontsporting komt niet zozeer voort uit de wensen van de sportbeoefenaars zelf, alswel van bedrijven die zich richten op media-producties in het geweldsamusement. Het *ultimate fighting* wordt georganiseerd door Semaphore Entertainment Group uit New York, die volgens onze informatie met de verkoop van de beelden via *pay-per-view* een omzet heeft van minimaal \$10 miljoen per evenement. Een variant hierop, het *extreme fighting*, is een produkt van Battlecade Inc., een onderneming waaronder ook het blad *Penthouse* valt; achter een volgende variant, het *World Combat Championship* (WCC), staat Peters Entertainment, het bedrijf van de

miljardairsfamilie Peters die onder meer de film Money Train produceerde. Volgens onze informatie ligt de zogenaamde *pre-selling* van televisierechten voor dit WCC op circa \$1 miljoen. In Nederland is deze dominantie van produktiebedrijven, in kleiner formaat, eveneens aanwezig; Nikko T. Productions is de belangrijkste financier en producent van het kooigevecht.

De belevingswereld van de insiders

Deze ontwikkeling duidt op een verschuiving van de machtsbalans in het nadeel van de sportbeoefenaars en hun organisaties in de richting van de amusements-media-industrie (video-producenten, produktiemaatschappijen voor betaaltelevisie, en dergelijke). Deze machtsverschuiving maakt het ook begrijpelijk dat veel van de betrokken vechters de hardste vormen van het wedstrijdvechten (het *ultimate fighting* en *cage fighting*) niet als sport beschouwen, hoewel sommigen er wel aan hebben deelgenomen.¹⁸¹

“Het is geen sport meer. Het wordt alleen wel door sportlieden beoefend.” (Rudy de Loos, finalist van het kooigevecht in Antwerpen, in: De Volkskrant, 7-6-1995)

“Het is geen sport. Ik vind het, dat is mijn visie, gewoon straatvechten onder vechtsporters. Het enige dat niet mag is bijten en je vingers in de ogen steken. Als je bijt krijg je \$1500 bekeuring. Als je maar een klein beetje econoom bent en je weet dat je \$3000 per ronde krijgt en de overwinning ligt in het feit dat je een duim in iemands oog moet steken, ja, dan maar een duim in iemands oog. Dan ben ik in ieder geval een ronde verder en ik heb \$1500 over. (...) Ik heb het meegemaakt. Ik heb meegedaan in die kooi. Ik had het niet willen missen. Dat is waar. Maar ik zeg je: er sterft er vandaag of morgen eentje. Die blijft gewoon dood in de ring liggen. Ik zeg het je; het gebeurt nog een keer. Dat het niet is gebeurd, is gewoon een godswonder. Als sportman is het bijna heerlijk om het een keer mee te maken. Want je wilt toch weten waar je staat. Je wilt toch zien... er komen zoveel vechters van over de hele wereld, daar wil je aan meedoen. Het geeft je een kick, en voldoening, dat je weet: ik heb er toch een keer in gestaan. Maar ik zeg als mens, als je verder denkt als mens en sportman, dan zeg ik: *ultimate fight* is een beetje te cru. Ik vind dat als je op de grond ligt, dat je dan niet iemand in zijn gezicht moet trappen. Want dan kun je gewoon gaan zeggen, jongens, we gaan straatvechten, klaar.” (Freek Hamaker, interview 5 juni 1996)

“Dit is gewoon geweld, geen sport” (Peter Aerts, internationaal kampioen thaiboksen in het zwaargewicht, in De Volkskrant 22-4-1996).

“Ik mag dan de enige Europeaan zijn die daar eerste van de wereld is geworden, voor mij is *Ultimate fight* geen sport, maar een slachtritueel uit de oertijd.” (Gerard Gordeau in De Posthoorn, 21 februari 1995)

Ondanks deze visie zijn vele bij de harde vechtsporten betrokken sporters, sportschoolhouders, promotors en trainers niet voor een verbod. Al vindt Gerard Gordeau het *ultimate fight* bijvoorbeeld geen sport, wel is hij bereid tegen iedereen de kooi in te gaan, als hiervoor maar genoeg wordt betaald. Anderen houden er een

soortgelijke mening op na. Het gaat weliswaar niet om sport, maar dergelijke gereguleerde vechtpartijen moeten wel mogelijk zijn:

“Dit is een barbaars volksvermaak. Het is geen sport, want de bedoeling is zoveel mogelijk letstel toe te brengen. Maar tegen ben ik niet. Ieder zijn vrije wil.” (Thom Harinck van Chakuriki, in: De Volkskrant, 7-6-1995)

“Primitief en uiterst menselijk. Misschien is het niet slim je af te laten maken ter vermaak van anderen. Maar het moet kunnen en mogen. We leven in een vrij land. Burgers tegen zichzelf beschermen, Oké. Maar dan niet ook drank, tabak en hasj toestaan.” (André Mannaart van Mejiro Gym, in: De Volkskrant, 7-6-1995).

De promotors en producenten hebben zakelijk inzicht en weten hoe zij het grote publiek moeten bereiken. Met teksten als ‘schokkend!!’ op video’s, of ‘De nacht van de wraak’ als titel voor een evenement, spelen zij handig in op de gevoeligheid van de meeste mensen voor geweld en de nieuwsgierigheid die daaruit voortvloeit. Zij beseffen dat hun gevechten door veel mensen als extreem hard worden ervaren. Maar voor hen is dat eerder een compliment dan een probleem. De vechters zijn stuk voor stuk zeer ervaren en goed getrainde sporters, die aan deze gevechten status in eigen kring ontleen en in sommige gevallen er ook financieel wijzer van worden.

In de leefsituatie van deze vechters komt geweld meer voor dan in het dagelijks leven van de gemiddelde burger, die wel in de media met allerlei vormen van geweld wordt geconfronteerd, maar betrekkelijk weinig dicht bij huis of aan den lijve. Geweld is iets dat buiten de directe leefwereld van de meeste burgers staat; iets dat angstaanjagend en schokkend is; des te meer omdat de media-berichtgeving, televisieseries en videofilms de indruk geven dat het steeds dichterbij komt. De vechters daarentegen zijn veel meer vertrouwd met kleinere en grotere vormen van alledaags geweld. In hun dagelijkse leven is lichaamskracht en vechtervermogen van direct belang. De meesten hebben diverse ervaringen met knokpartijen op straat, met name in het nachtleven; negen van de veertien Nederlandse vechters die deelnamen aan de eerste twee *free fights* zijn portier bij een discotheek of andere uitgaansgelegenheid en profiteren dus ook beroepshalve van hun status als topvechter.

Onder de deelnemers van de hardste vormen van het wedstrijdvechten is ook een aantal pure straatvechters te vinden. Zij houden van vechten en zoeken dit soms ook in het dagelijks leven op. Vooral ten aanzien van hen is wel beweerd dat de kooigevechten en andere *No Holds Barred*-gevechten een sublimerende functie kunnen hebben.¹⁸² De kooi biedt een enclave waar geweld openlijk mag worden gebotvierd tussen personen die vrijwillig een onderling gevecht aangaan. Dit biedt de echte vechters een evenement om naar toe te leven en om hun vechtlust te uiten. Het geweld wordt zodoende van de straat gehaald en blijft tot de kooi beperkt, waardoor er minder onschuldige slachtoffers van geweldsdelicten vallen. Een dergelijk standpunt is te verdedigen, maar tegelijkertijd tot dusverre onvoldoende aangetoond. Er is geen onderzoek voorhanden dat inzicht geeft in de effecten van het zeer agressieve, ongereguleerde wedstrijdvechten op de psychologie en het gedrag van deelnemers en toeschouwers.

Profiel van de toeschouwers

Van de mensen die tussen de f50,- en f300,- betalen om de wedstrijden van deze topvechters te kunnen bijwonen, is de overgrote meerderheid tussen de 18 en 44 jaar oud. Tijdens het tweede *free fight* gala was naar schatting 0,8% jonger dan 15 jaar; 13% was vrouw. Van de respondenten van onze publieksenquête had 50% voorbereidend of middelbaar beroepsonderwijs genoten; 18,5% was werkloos of zat in de WAO; 46% had een lagere functie; 3,2% had een hogere functie. Iets meer dan de helft van de toeschouwers beoefende zelf een vechtsport; de meesten kick- en thaiboksen. Ook deed iets meer dan de helft aan een andere sport; 76% van hen beoefende bodybuilding, krachtsport, fitness of voetbal.

De meest genoemde motieven om naar het evenement te gaan, vielen onder de categorieën 'om de sport/mooie technieken/all round/complete vechtsport' (23,1%), 'knokken/alles mag/geen bescherming/realisme' (19,8%), en 'spektakel, spanning, sensatie' (16,5%). Een minderheid (6,6%) kwam voor gewonden, bloed, agressiviteit, doorrammen, slopen en knock out. Degenen die voor het eerst een vechtsportevenement bijwoonden, hadden vaker bloed, agressie, knokken, alles mag en dergelijke als motief, terwijl de harde kern onder de toeschouwers (degenen die meer dan drie keer per jaar een vechtsportevenement bijwonen) meer voor een specifiek gevecht, voor de sfeer, show en entourage en vanwege de combinatie van technieken op het *free fight* was afgekomen. Toeschouwers die zelf geen vechtsport beoefenden, gaven ook wat vaker bloed, agressie, gewelddadigheid e.d. op, terwijl de actieve vechtsporters onder hen juist meer voor de sport, de combinatie van technieken en de competitie afkwamen. Eenzelfde verschil deed zich voor tussen leeftijdsgroepen. In het algemeen gesteld: des te jonger men was, des te hoger de kans dat men bloed/agressie/gewelddadigheid/hard vechten/doorrammen/knock out als motief opgaf, of nieuwsgierigheid. Ouderen kwamen juist vaker voor de sport, mix van stijlen, een specifiek gevecht of de sfeer, show en entourage.

6.2 Hoofdproblemen

De voornaamste problemen die zich in en rond het harde wedstrijdvechten voordoen, zijn niet zozeer het bestaan van *full contact*-varianten, en evenmin het vrije gevecht als zodanig. Het hoofdprobleem betreft het voortdurende proces van verharding, dat ontstaat door een verschuiving in de machtsbalans van vechters naar organisatoren en produktiemaatschappijen en in de daarmee samenhangende tendens van vechtsport naar geweldsamusement.

Onzes inziens kan aan het gemengde of vrije gevecht in principe bestaansrecht worden toegekend. Trainingen in het *free fight*, zoals die inmiddels op diverse sportscholen worden gegeven, zijn in sportief opzicht interessant en - zo bleek uit onze bezoeken, interviews en deelname - voor de beoefenaars een uitdaging om te doen. Ze houden vooral in dat leerlingen zich niet in één vechtstijl bekwamen, maar in meerdere. Zij krijgen lessen in zowel staande gevechten als grondgevechten en leren zodoende de basisprincipes van onder meer karate, judo, worstelen en kickboksen. Dergelijke trainingen vinden niet alleen plaats in het kader van oefeningen om de sport, maar ook als middel tot zelfverdediging. Zo doceert de Utrechtse politiemans Wouter Kist het *free fight* (gebaseerd op de stijl van Dumerniët) als zelfverdedigingslessen voor politiemensen en burgers. Een dergelijke combinatie

van technieken die afzonderlijk in erkende sporten (zoals het worstelen, boksen, judo, jiu jitsu en kyokushin-karate) worden geaccepteerd, kan alleen ter discussie worden gesteld als dat ook bij de bestaande sporten het geval is. Wij stellen vast dat dat niet aan de orde is.

Gezien echter de bijzondere aard van full-contact-sporten, waaronder het vrije gevecht, is het *juist* van het grootste belang om bij deze sporten extra zorg te besteden aan een begrenzing van de verharding door middel van een betere organisatie en reglementering. *Daar liggen dan ook de twee voornaamste problemen.* Het ene betreft de organisatie en begrenzing van de gemengde of vrije gevechten. Het andere doet zich voor ten aanzien van de organisatie en reglementering in het kickboks-circuit.

Eerste hoofdprobleem

Het eerste hoofdprobleem komt voort uit de verbreiding en verharding van gemengde of vrije gevechten sinds 1993. Het probleem ligt niet zozeer bij het veelbesproken *free fight*. Dat is slechts één van de wedstrijdvormen en bovendien één van de beter gereguleerde vormen van het vrije gevecht. Het probleem is veeleer dat er geen grens is gesteld aan de verharding en dat deze verharding een extra impuls heeft gekregen doordat de sportieve dimensie steeds meer wordt verdrongen door een - commerciële dynamiek. De ontwikkeling van het vrije gevecht wordt minder bepaald door de sportbeoefenaars en sportorganisaties dan door veelal internationaal opererende produktiemaatschappijen voor commercieel vermaak. Deze bedrijven spelen in op de vraag naar geweldsamusement en verspreiden hun produkten via video en commerciële televisie. Het gaat hen bovenal om het genoegen van de toeschouwers. Vechtsporters en vechtsportbonden hebben geen noemenswaardige invloed meer op deze vormen van wedstrijdvechten; nationale overheden evenmin.

Tweede hoofdprobleem

Het tweede hoofdprobleem vloeit voort uit de gebrekkige organisatie van het kickboksen. Deze sport kent in zijn verschillende varianten in Nederland (waartoe wij hier gemakshalve ook het thaiboksen rekenen) geen organisatie die is aangesloten bij NOC*NSF of door de overheid als de landelijke organisatie voor het kickboksen wordt beschouwd. Mede door deze gebrekkige organisatie doen zich rond deze ringsport problemen voor die ook uit de geschiedenis van het boksen bekend zijn. Hoewel de bestaande kickboks-organisaties on-getwijfeld het nodige hebben bijgedragen aan een verantwoorde sportbeoefening en over veel kennis beschikken op dit terrein, is gebleken dat zij niet over voldoende mogelijkheden en middelen beschikken om dit ook daadwerkelijk te realiseren. Juist door de aanhoudende concurrentie tussen de verschillende bonden is het niet mogelijk om algemene regels en standaarden te waarborgen. Dit gebrek aan algemeen geldende regels betreft zowel medische, sporttechnische als maatschappelijke facetten van het kickboksen:

- De medische controle laat duidelijk te wensen over. Er zijn geen doping-controles, er is geen algemene (bondsoverkoepelende) administratie van knock outs en ander letsel, en geen duidelijke controle van wedstrijdboekjes.
- Op de sporttechnische begeleiding bestaat ook binnen de eigen organisaties kritiek. Betrokkenen maken gewag van onverantwoorde trainingsmethoden, onnodig hard sparren, verouderde oefeningen en onbekwaamheid van sommige

- kickboks-leraren.
- In maatschappelijk opzicht laat het functioneren van dit circuit eveneens te wensen over. Bij de bestaande organisaties is te weinig toezicht en er zijn te weinig sanctiemogelijkheden om malafide en criminele praktijken tegen te gaan.

Samenhang tussen beide hoofdproblemen

Hoewel beide hoofdproblemen een eigen dynamiek kennen, zijn ze onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In de eerste plaats zijn de producenten, promotors, vechters, scheidsrechters, juryleden en ringartsen die bij de vrije gevechten betrokken zijn, overwegend afkomstig uit het kickboks-circuit. Het gaat om een betrekkelijk klein wereldje van mensen die men zowel bij het kickboksen als bij het *free fight* en *cage fight* tegenkomt. Zo hadden negen van de Nederlandse deelnemers aan het eerste *free fight*-evenement een verleden in het kick- of thaiboksen. Beelden van de wedstrijden worden bij het kick- en thaiboksen en bij het *free fight* en *cage fight* door één en hetzelfde bedrijf geproduceerd; de ring-announcer is meestal dezelfde persoon; de promotors en scheidsrechters idem dito.

In de tweede plaats nemen steeds meer organisatoren van wedstrijden in het full-contact-karate, kickboksen en thaiboksen tijdens hun gala's *free fight*-wedstrijden of verwante vormen van het vrije gevecht op. Dit blijkt een slimme methode te zijn om extra publiek te trekken. Dat is nodig, want de publiciteit rond het *free fight* heeft de publieke belangstelling voor het kick- en thaiboksen wat naar achteren gedrukt.

In de derde plaats zijn vele problemen van de vrije gevechten identiek aan die van het kickboks-circuit. Te denken valt aan het gebrek aan gedragscodes en regels met betrekking tot medische begeleiding en toezicht, sporttechnische begeleiding, bescherming en risicobeperking, trainingsmethoden, dopingcontroles en de organisatorische structuur en maatschappelijke inbedding.

Om deze redenen hangt de oplossing van het ene probleem direct samen met een oplossing voor het andere probleem.

6.3 Beleidsopties

Uitgaande van de hedendaagse beleidspraktijk in Europa bestaan er twee modellen voor het overheidsbeleid ten aanzien van de genoemde problemen. De Verenigde Staten en de Aziatische landen blijven buiten beschouwing omdat de organisatie van de sport en het sportbeleid daar te veel verschilt van die in Europa.

Het Zweedse model

Het eerste model dat in Europa bestaat, betreft strenge wetgeving die de 'full-contact-sporten' zonet verbiedt, dan toch in sterke mate inperkt. Dit is het beleid in Zweden, Noorwegen en IJsland. In 1970 steunde de Zweedse sociaal-democratische regering een initiatief van de sociaal-liberale partij om professioneel boksen te verbieden. Dat betekent dat professioneel boksen sindsdien in Zweden niet meer beoefend mag worden. Er mogen geen wedstrijden worden georganiseerd. En de publieke omroepen mogen dergelijke bokswedstrijden niet meer verslaan. Noorwegen en IJsland volgden dit voorbeeld enige jaren later. In IJsland ging men

nog een stap verder: daar werd ook het amateurboksen verboden.

In Zweden werden drie redenen opgevoerd voor het verbod: ten eerste zou profboksen schadelijk zijn voor de toeschouwers, ten tweede zou het verbonden zijn met illegale activiteiten, zoals gokken en criminaliteit, en ten derde zou het de gezondheid van de beoefenaars bedreigen. Toen echter in Zweden, net als in andere westerse landen, andere full-contact-sporten opkwamen, zoals het kyokushin karate, kickboksen en thaiboksen, werden deze niet bij wet verboden. Wel werden zij uitgesloten van subsidiemogelijkheden. De beoefening van deze full-contact-sporten is alleen op commerciële basis mogelijk. Dat gebeurt dan ook, zij het op kleine schaal. Het gevolg hiervan is een contradictie in het Zweedse beleid: de stoten die een professioneel bokser uitdeelt, worden niet toegestaan, maar de combinatie van stoten en trappen van de kickbokser wel. Mede hierdoor staat dit beleidsmodel in Zweden zelf inmiddels ter discussie. Hoewel er brede steun is voor een strenge reglementering, is het waarschijnlijk dat de wetgeving op korte termijn zal worden herzien.

Voor de Nederlandse situatie is het Zweedse model nauwelijks uitvoerbaar. Als het consequent zou worden uitgevoerd, zou dit aanleiding zijn om alle full-contact-sporten te verbieden. Dit zou in de eerste plaats het einde betekenen van een aantal erkende sporten, waaronder boksen. Voor een dergelijk beleid bestaat onvoldoende draagvlak. Bovendien zou voor een dergelijk beleid een omvangrijk controle-apparaat in werking moeten worden gesteld, wil men hiermee niet een nieuw gedoogbeleid in het leven roepen. De praktijk is immers dat er in Nederland zo'n 1500 sportscholen zijn die vechtsporten aanbieden. Deze sportscholen hebben 312.000 leden. In vele van deze sportscholen behoren ook full-contact-sporten tot het aanbod. Ten slotte zou een verbod op full-contact-sporten een aantal belangrijke functies van deze sportscholen ondermijnen. Vechtsporten verschaffen aan vele tienduizenden jongeren plezier, eigenwaarde en prestige. Het betreft daarbij met name jongeren in de grote steden en uit allochtone bevolkingsgroepen. Bovendien biedt de beoefening van deze sporten hun een mogelijkheid om hun agressie af te reageren op tamelijk onschuldige wijze en in een afgesloten ruimte. Het gaat daarbij niet om de gemakkelijkste jongeren. Ze wonen niet zelden in achterstandswijken, met alle problemen vandien: thuis, op school, op straat en met de politie. Juist voor deze jongeren kunnen sportscholen voor een structurering van de dagindeling zorgen, voor een zekere mate van discipline en een bijdrage leveren aan hun integratie. In geval van een verbod op full-contact-sporten zal de attractiviteit van de sportschool voor deze jongeren verdwijnen. In plaats daarvan zullen zij vermoedelijk nieuwe gelegenheden zoeken om de agressie af te reageren en nieuwe 'illegale' voorzieningen treffen om wedstrijdvechten voort te zetten.

Laissez faire

Het tweede en meest gangbare beleidsmodel is dat van het laissez faire. Deze houding is de beleidspraktijk in bijna alle overige Europese landen. Vrijwel overal heeft het kickboksen zich ontwikkeld buiten de erkende sportorganisaties en onafhankelijk van enige overheidsinvloed en -sturing. Diezelfde situatie heeft zich tot dusverre voorgedaan ten aanzien van de opkomst van het gemengde of vrije gevecht. De richting waarin het wedstrijdvechten zich ontwikkelt, wordt bepaald door een combinatie van sportieve en commerciële krachten, zonder dat de Europese overheden in enige zin sturend of remmend optreden.

Ook deze laissez faire-politiek is ons inziens als beleidsmodel onwenselijk. Het gevolg hiervan is dat niemand de verantwoordelijkheid neemt om onverantwoorde en onwenselijke situaties en ontwikkelingen tegen te gaan. De verharding van de vechtsporten is een proces dat zich al minimaal 20 jaar voordoet. Dit heeft alleen incidenteel geleid tot wat correcties, zoals na het eerste kickboks-gala in 1976 en na het pancration in 1981 (zie de hoofdstukken 2 en 3). Maar nadat een aantal vrije gevechten tussen 1988 en 1991 uit de hand liep en in kringen van de harde vechtsporters werd bekritiseerd, zwegen de overheden, net als de erkende sportorganisaties en de media.

Duidelijkheid over de grenzen van deze verharding is nooit geschapen. Sterker nog, zelfs een discussie hierover is nooit gevoerd. Zeker in het licht van deze passiviteit is het aanzwengelen van deze discussie een opmerkelijke politieke daad van de huidige staatssecretaris van VWS en het kamerlid Jan Rijpstra. Door een gebrek aan informatie over de ontwikkelingen die zich op dit gebied voordeden en de verwarring die aanvankelijk bestond over de diverse nieuwe varianten die opgeld deden, was het niet direct mogelijk om in detail aan te geven welke vormen van wedstrijdvechten wel en niet konden worden toegestaan. Dit onderzoek, waartoe de staatssecretaris opdracht heeft gegeven, dient in die lacune te voorzien.

Wij adviseren de overheid op grond van dit onderzoek actie te ondernemen ten aanzien van de genoemde twee hoofdproblemen. Dit is des te meer aanbevelenswaardig omdat ook de betrokkenen tot dusverre hun verantwoordelijkheid slechts zeer ten dele hebben genomen. Zij hebben kooigevechten en andere *No Holds Barred*-varianten in Nederland geïntroduceerd. Op vragen naar de grenzen van toelaatbaar geweld daarbij stellen zij dat zij hun gang gaan zolang de overheid niets doet. Dit werd onlangs nog eens geëxpliciteerd in een persbericht voor het *mix fight*-gala van 26 oktober 1996. Hierin was te lezen:

“Op het moment dat er een politieke discussie ontstaat over wat wel en niet toelaatbaar is binnen de grenzen van de maatschappelijke normen, is het de taak van de overheid om limieten te stellen. Het is niet de taak van de promotors om te stellen waar de grens getrokken moet worden. Dit is de taak van politiek Den Haag.”

Ondanks deze opstelling hebben zij de scheidsrechters dusdanig geïnstrueerd dat excessief geweld, zoals tijdens de *ultimate fights* in de Verenigde Staten of het kooigevecht in Antwerpen, is uitgebleven. De ervaren wedstrijdscheidsrechters Nick Bloemberg, Henk Verschuur en Jan Lomulder hebben alle Nederlandse *No Holds Barred*-gevechten die tot dusverre zijn gehouden, direct beëindigd op het moment dat één van de vechters zich niet meer voldoende kon verdedigen.

Het is niet denkbeeldig dat de organisatoren zich bij het geven van deze richtlijn voor de scheidsrechters hebben laten beïnvloeden door de aanwezigheid van de onderzoekers. Verschillende betrokkenen spraken ook vermoedens in deze richting uit. Zij stelden dat er tijdens het kooigevecht rekening is gehouden met het feit dat de overheid dit soort gevechten kan gaan verbieden.

“Zorg dat er niet te veel bloed komt. Dan regelen we eerst die vergunning. Dan is die vergunning er en dan gaat het losbarsten. (...) Iedereen is bezig de toestemming van de overheid te krijgen.”

De kans blijft dan ook aanwezig dat de richtlijnen aan de scheidsrechters in de toekomst verruimd worden. Uit het geciteerde persbericht kan immers worden afgeleid dat er maar weinig remmingen bestaan om de grens weer wat te verleggen als bijvoorbeeld de toeschouwersaantallen en verkoopcijfers van de video's teruglopen.

Een dergelijke houding wordt ingegeven door commerciële belangen, maar biedt onvoldoende gelegenheid tot een dialoog en lokt zodoende een repressief beleid uit. Vanuit een langere termijn beleid geredeneerd, zouden de betrokken organisatoren, promotors, producers, trainers en vechters er beter aan doen om zich open te stellen voor discussie en zich bereid te tonen verantwoordelijkheid te erkennen in deze kwestie. Dan is de kans groter dat hun stem in het beleid wordt meegenomen, dat hun autonomie in sterkere mate wordt behouden en dat hun lust en hun leven, het wedstrijdvechten, onder bepaalde voorwaarden maatschappelijk geaccepteerd wordt.

Wenselijkheid van een nieuw beleidsmodel

Aangezien de huidige beleidsmodellen geen geschikt middel vormen om de twee eerder geschetste hoofdproblemen op te lossen, dient er een nieuw beleidsmodel te worden ontwikkeld. In onze beleidsaanbevelingen doen wij, in het verlengde van onze analyses in dit rapport, een voorstel voor een dergelijke nieuwe aanpak.

Uitgangspunten hierin zijn:

- begrenzing van de verharding van het wedstrijdvechten;
- organisatievorming en zelfregulering door betrokkenen bij dit wedstrijdvechten;
- het tegengaan van het gebruik van het vrije gevecht als geweldsvermaak;
- het streven naar Europees overleg en Europese regelgeving.

6.4 Beleidsaanbevelingen

1. Een combinatie van normstelling door de overheid en reglementering op basis van zelfregulering door organisaties van betrokkenen, leidt ons inziens in beginsel tot de beste oplossing voor de twee onderscheiden hoofdproblemen. De betrokkenheid van vechters, trainers en promotors zelf is van het grootste belang, omdat de deelname aan alle varianten van het wedstrijdvechten berust op vrijwilligheid.
2. Eén van de kenmerken van de vechtsportgeschiedenis is de introductie van steeds hardere vechtvormen met minder regels en effectievere technieken. Aan deze verharding ligt zowel een sportieve als een commerciële dynamiek ten grondslag. Dit heeft in de Verenigde Staten geleid tot het ontstaan van verschillende *No Holds Barred*-competities, waaraan ook Nederlanders hebben deelgenomen. Deze competities hebben laten zien dat wedstrijdvechten met een minimum aan regels gemakkelijk kan ontaarden in een vorm van geweld die niets meer met sport te maken heeft. Regelgeving om beperkingen in te bouwen en de sporters te beschermen is weloverwogen achterwege gelaten om de werkelijkheid van een straatgevecht zoveel mogelijk te benaderen. Ook in Europa zijn dergelijke *No Holds Barred*-gevechten geëscaleerd in ontoelaatbaar

geweld, zoals blijkt uit videobanden van wedstrijden te Moskou en Antwerpen. Bij dit laatste evenement vond een bloedig gevecht plaats tussen René Rooze en André Oetelaar. Beeldopnames hiervan zijn gebruikt in de publiciteit voor latere evenementen in Nederland (Emmen, 1996). Omdat er van zelfregulering momenteel onvoldoende sprake is en er ook geen tekenen zijn dat de betrokkenen zelf op korte termijn hun verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van deze voortgaande verharding van het wedstrijdvechten, zou de overheid het initiatief moeten nemen om deze ontwikkeling te begrenzen.

3. Tot dusverre heeft het wedstrijdvechten in Nederland nog niet hetzelfde gewelddadige verloop gehad als in de genoemde steden. Dat is vooral te danken geweest aan tijdig ingrijpen door scheidsrechters of ringartsen, volgens richtlijnen die vooraf door de organisatie waren opgesteld. Ook een goede *matchmaking* heeft hieraan bijgedragen. Niettemin zou de overheid naar onze mening in Nederland grenzen en voorwaarden aan dit wedstrijdvechten moeten stellen. Er is geen reden om aan te nemen dat de verharding die zich in de afgelopen decennia heeft voorgedaan nu haar eindpunt heeft bereikt. De buitenlandse voorbeelden hebben laten zien dat de kans op excessief geweld aanzienlijk is, zonder dat de organisaties van het desbetreffende wedstrijdvechten hebben getracht om de kans op letsel via regelgeving te verkleinen. Gezien de commerciële dynamiek die mede aan de verharding ten grondslag ligt, zijn er ook in Nederland maar weinig remmingen om de grenzen verder op te schuiven, met name als de publieke belangstelling terugloopt en de politieke aandacht voor dergelijke gevechten afneemt. Bovendien blijft de kans bestaan dat de gevechten met een minimum aan regels georganiseerd gaan worden door personen met onvoldoende kennis van de eisen waaraan een dergelijke organisatie moet voldoen, en tussen personen die onvoldoende vechtervaring hebben om aan de ermee verbonden risico's te mogen worden blootgesteld.
4. Bij het trekken van grenzen en het stellen van voorwaarden verdient het aanbeveling uit te gaan van technieken en niet van stijlen. Het maken van een onderscheid tussen bestaande stijlen die wel en niet toelaatbaar zijn, is zinloos. Door een kleine regel-verandering en een nieuwe naam kunnen de organisatoren probleemloos een nieuwe stijl in het leven roepen en daarmee een dergelijke aanpak ondermijnen.
5. Uitgangspunt bij het opstellen van publieke regelgeving in de vorm van gemeentelijke richtlijnen of nationale wetgeving zou moeten zijn dat wedstrijdvechten niet mag worden toegelaten indien:
 - (1) het wordt toegestaan om: te bijten, in de ogen te prikken, kopstoten te geven, en aanvallen uit te voeren naar de geslachtsdelen; en/of
 - (2) wapens, stokken, staven of soortgelijke hulpmiddelen worden gebruikt in een onbeschermd full-contact gevecht; en/of
 - (3) de regel ontbreekt dat een wedstrijd onmiddellijk moet worden gestaakt als één der vechters zich niet meer kan verdedigen of een open wond heeft.Voorts zou deze publieke regelgeving als uitgangspunt moeten hebben dat het wedstrijdvechten niet tot de sport kan worden gerekend als hierbij stoten met

onbeschermde vuist, onbeschermde elleboog en onbeschermde knieën naar hoofd, keel en nek van een tegenstander, alsmede trap- en stoottechnieken naar een gevloerde tegenstander zijn toegestaan. Dergelijk wedstrijdvechten zou moeten worden benaderd en behandeld als een evenement dat in het teken staat van geweldsamusement. Hiervoor hebben wij niet alleen theoretische argumenten aangedragen. Ook vele betrokkenen (inclusief deelnemers) vinden dat er bij zulk vechten geen sprake meer is van sport.

6. Gezien het feit dat *No Holds Barred*-evenementen tot dusverre in Nederland nog niet hebben geleid tot excessief geweld, kan niet worden geconcludeerd dat er een absoluut verbod moet worden gesteld op het wedstrijdvechten dat om voornoemde redenen niet tot de sport kan worden gerekend. Wel is het duidelijk dat de kans op excessief geweld reëel is. Deze kans is des te groter naarmate de organisatie van dit evenement niet aan een aantal voorwaarden voldoet. Daarom zou de organisatie van een dergelijk evenement moeten worden verboden, *tenzij* de desbetreffende organisatie een vergunning kan worden gegeven omdat zij aan de gestelde voorwaarden heeft voldaan.
7. Ter verkrijging van deze vergunning zouden aan de organisatie van een dergelijk evenement de volgende voorwaarden moeten worden opgelegd:
 - a. Scheidsrechters en ringartsen moeten de bevoegdheid hebben om een gevecht onmiddellijk te staken als één der vechters zich onvoldoende kan verdedigen of een open wond heeft;
 - b. De matchmaking moet voorzien in tegenstanders van gelijkwaardig niveau;
 - c. De achtergrond van de vechters dient gecontroleerd te kunnen worden door in te voeren licenties en wedstrijdboekjes;
 - d. De leiding van het wedstrijdvechten moet in handen zijn van scheidsrechters en eventueel juryleden en wedstrijdofficials van wie de achtergrond door in te voeren licenties kan worden gecontroleerd;
 - e. Er dient vooraf een onafhankelijke medische keuring (inclusief dopingcontrole) te worden verricht door bevoegde artsen;
 - f. Er dient medische controle te zijn door bevoegde artsen na afloop van het wedstrijdvechten;
 - g. Er moet sprake zijn van een deugdelijke registratie van wedstrijduitslagen, blessures en knock outs;
 - h. Er moet een collectieve verzekering zijn geregeld voor de wedstrijdvechters;
 - i. Er dient sprake te zijn van getrainde medische opvang aan de ring;
 - j. Er moet sprake zijn van een weloverwogen plan voor eventueel spoedvervoer naar ziekenhuizen;
 - k. Er moet sprake zijn van een afdoende veiligheidsplan (wapendetectiesystemen, veiligheidspersoneel, verdere eisen van politie en brandweer).
 - l. Deelname aan en bijwonen van dergelijke evenementen dient te worden beperkt tot personen van 16 jaar en ouder, in overeenstemming met bepalingen die gelden voor de verhuur van geweldsvideo's.Het oordeel ten aanzien van deze voorwaarden dient van geval tot geval te worden bepaald, binnen een gestelde termijn. Dat kan aan de gemeenten of de Vereniging van Nederlandse Gemeenten worden overgelaten, daartoe eventueel

geadviseerd door een landelijk functionerende commissie. Deze commissie zou ook toezicht kunnen gaan houden op de naleving van deze condities en de registratie van verstrekte gemeentelijke vergunningen. Tevens zou deze commissie de introductie van nieuw ontwikkelde technieken op haar toelaatbaarheid kunnen beoordelen.

Houdt een organisatie met vergunning zich in de praktijk niet aan deze regels, dan zou hierop een sanctie moeten staan. Te denken valt daarbij aan het weigeren van toekomstige vergunningen of het aansprakelijk stellen voor mogelijke schade of eventueel letsel.

8. Momenteel zijn de juridische mogelijkheden om de verharding van het wedstrijdvechten te begrenzen beperkt. De sporters gaan vrijwillig de ring in en kennen en aanvaarden de risico's daarvan. In een dergelijk geval wordt niet snel een onrechtmatige daad of een overtreding van het Wetboek van Strafrecht aangenomen. Wie zich aan de spelregels houdt (hoe ruim ook gesteld), zal naar de heersende rechtspraak niet snel onrechtmatig handelen, tenzij er sprake is van abnormaal gedrag dat niet door de spelregels wordt gerechtvaardigd en niet als een algemeen (vrijwillig) aanvaard risico is te beschouwen.¹⁸³ Daaraan kan worden toegevoegd dat - voor zover ons bekend - zich tot op heden onder de toeschouwers in Nederland geen onlusten hebben voorgedaan tijdens evenementen met *No Holds Barred*-wedstrijden.

Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat niet alle handelingen van mensen worden getolereerd, waarbij sprake is van vrijwilligheid en risico-aanvaarding. Het duel en het Russisch roulette zijn bijvoorbeeld verboden. Dit was echter aanzienlijk gemakkelijker, omdat de wapenwet daartoe al voldoende mogelijkheden bood. Een voorbeeld waarvoor dit niet geldt, is het dwergwerpen. De organisatie van deze activiteit is enige jaren geleden door de toenmalige burgemeester Ed Nijpels van Breda verboden. Daarvoor deed hij een beroep op twee artikelen uit de plaatselijke Algemene Politie Verordening (APV). Eén had betrekking op de aantasting van de openbare zedelijkheid, een ander op de openbare orde. Het is nog onduidelijk in hoeverre op deze wijze ongewenste vormen van wedstrijdvechten kunnen worden verboden. In ieder geval is het gebruik van de APV hiervoor een gemeentelijke kwestie. De gemeenteraad van Emmen heeft naar aanleiding van het aldaar georganiseerde kooigevecht goedkeuring verleend om de APV zodanig aan te passen dat het houden van dergelijke kooigevechten in deze plaats niet meer mogelijk is, vanwege de veiligheid van personen, de gezondheid en de zedelijkheid. De vraag is echter of deze weg bij de huidige wetgeving juridisch beaanbaar is. De organisator en producer van het desbetreffende kooigevecht hebben reeds juridische stappen tegen de gemeente Emmen aangekondigd. Verschillende gemeenten hebben inmiddels gevraagd om landelijke richtlijnen.

Het verdient dan ook aanbeveling om in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten te bepalen of de onder punt 5, 6 en 7 aanbevolen verbodsbepalingen en uitzonderingen hierop via landelijke richtlijnen kunnen worden geëffectueerd. Worden hiermee onvoldoende grenzen gesteld aan de verharding van het wedstrijdvechten, dan zou op landelijk niveau een wetgevingstraject in gang gezet kunnen worden.

9. Gezien het internationale karakter van de verharding van de vechtsporten, zullen ook overheden in andere staten met dit probleem worden geconfronteerd. Voor een deel is dit al het geval. Het is daarom aanbevelenswaardig tegelijkertijd met het initiëren van een landelijk overleg over deze kwestie ook te streven naar een politiek en ambtelijk overleg op Europees niveau. Nagegaan zou moeten worden of een gezamenlijke beleidsontwikkeling binnen de Europese Unie mogelijk en wenselijk is. Het initiatief hiertoe zou van Nederland moeten uitgaan; ten eerste omdat Nederland een voorloper blijkt te zijn in de organisatie van het steeds hardere wedstrijdvechten; ten tweede omdat het Ministerie van VWS inmiddels een kennisniveau over deze ontwikkelingen heeft opgebouwd, waaraan het over het algemeen elders nog ontbreekt.
10. De bovengenoemde beleidsaanpak via publieke regelgeving stelt geen absoluut verbod op vrije gevechten met een minimum aan regels, maar verschaft wel een waarborg dat deze gevechten niet ontaarden in onverantwoorde geweldsuitoefening. Deze waarborg is echter nog geen afdoende aanpak van de twee hoofdproblemen. Die is tevens afhankelijk van organisatievorming en zelfreglementering door de betrokkenen zelf. Het is in dit opzicht aanbevelenswaardig om aan te sluiten bij recente ontwikkelingen in Frankrijk. De aldaar bestaande federatie voor full-contact-sporten is momenteel met het Ministerie voor Jeugd- en Sportzaken in overleg over erkenning. Voorts is er in Frankrijk een Union Française de Combat Libre actief die tracht te komen tot een verantwoorde beoefening van vrije of gemengde vechtstijlen. Ook in Nederland zou gestreefd moeten worden naar een federatie voor de full-contact-sporten en een federatie van gemengde en vrije vechtstijlen.
 - a. Tot de *federatie van full-contact-sporten* zouden alle varianten van het full-contact-karate en kickboksen kunnen toetreden (Amerikaans full-contact karate, kyokushin 'knock-down' karate, savate, kickboksen, thaiboksen) die binnen de gestelde begrenzing vallen.
 - b. Tot de *federatie van gemengde vechtstijlen* zouden vertegenwoordigende organisaties kunnen toetreden die binnen de gestelde begrenzing vallen (bijvoorbeeld barokai en het *free fight* van Charles Dumerniët/Wouter Kist en Rings-Holland).
11. Bevorderd zou moeten worden dat dergelijke organisaties de volgende taken op zich nemen:
 - a. Het opstellen en implementeren van algemeen geldende regels en standaarden; gespecificeerd naar leeftijdscategorie en wedstrijdniveau; - medische begeleiding, controle en toezicht; sporttechnische begeleiding; bescherming en risicobeperking; trainingsmethoden; dopingcontroles en de organisatorische structuur en maatschappelijke inbedding.
 - b. Opleiding, kadervorming en de toekenning van licenties voor vechters, trainers, managers, promotors, bestuurders, wedstrijdofficials en scheidsrechters.
 - c. Een 'scheiding der machten', zodat de functies van trainer, promotor, bestuurder, scheidsrechter en dergelijke door verschillende personen

worden uitgeoefend.

- d. Centrale registratie van alle wedstrijduitslagen en blessures
- e. Zorgdragen voor een collectieve verzekering van de deelnemers.
- f. Zorgdragen voor getrainde opvang aan de ring en een weloverwogen vervoerplan van sporters met ernstig letsel naar een ziekenhuis.
- g. Sancties op betrokkenheid bij malafide en criminele praktijken van leden. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan de regels die de Federatie Oosterse Gevechtssporten in dit opzicht heeft opgesteld.

Als dergelijke federaties naar bevrediging tot stand zouden komen, zou een discussie op gang moeten komen over hun plaats binnen de sportwereld. Het lijkt ons een goede zaak als dergelijke federaties opgenomen zouden worden binnen een verband zoals NOC*NSF. Gezien de mislukte eerdere pogingen om tot een federatie voor ringsporten te komen, verdient het aanbeveling de totstandkoming van deze federaties gescheiden te houden van de Judo Bond Nederland, de Karate Do Bond Nederland, de Taekwondo Bond Nederland, de Nederlandse Boks Bond en de Federatie Oosterse Gevechtkunsten.

- 12. Wij adviseren om de direct en indirect betrokkenen intensiever tekst en uitleg te geven over het toekomstig beleid ten aanzien van de onderscheiden hoofdproblemen dan in het verleden het geval is geweest. Het is van belang om de kloof tussen de overheid en de organisaties van het wedstrijdvechten te verkleinen.

Noten

- ¹ De Volkskrant, 20 februari 1995.
- ² Trouw, 19 februari 1996.
- ³ Volgens Nikko T. Press Productions.
- ⁴ *Les Nouveaux Gladiateurs* nr.5, 1995.
- ⁵ Zie J.W.I. Tamboer, 'Sport en spel', in: *Wijzgerig perspectief*, 31, 4, 1990/1991, p. 113-114.
- ⁶ Norbert Elias, 'The Genesis of Sport as a Sociological Problem', in: Eric Dunning, *The Sociology of Sport. A Selection of Readings*, 1971, p. 92; Norbert Elias en Eric Dunning, *The Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process*, Oxford: Basil Blackwell, 1986; Ruud Stokvis, *Strijd over sport. Organisatorische en ideologische ontwikkelingen*, Deventer: Van Loghum Slaterus, 1979.
- ⁷ Zie bijv. Richard D. Mandell, *Sport. A Cultural History*, New York: Columbia UP, 1984, pp. 21-36.
- ⁸ Michael B. Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, pp.11-18.
- ⁹ Poliakoff, *op. cit.*, p. 18.
- ¹⁰ Ilias, XXIII, vertaald door M.A. Schwarz, Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep, 1982.
- ¹¹ Odysseus, boek 18, vertaald door M.A. Schwarz, Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep, 1982.
- ¹² Michael B. Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, p. 20.
- ¹³ Poliakoff, *op.cit.*, p.23, 54, 80.
- ¹⁴ M.I. Finley en H.W. Pleket, *The Olympic Games, The first 1000 years*, New York, 1976; A.W.H. Adkins, Merit and Responsibility. A study in Greek values, Oxford: Clarendon Press, 1960; Norbert Elias, 'The Genesis of Sport as a Sociological Problem', in Elias en Dunning, *The Quest for Excitement in Sport and Leisure*, Oxford: Basil Blackwell, 1986.
- ¹⁵ Michael B. Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, p. 89, 115. Zie over de sociale herkomst pp. 117-133.
- ¹⁶ Poliakoff, *op.cit.*, p. 54.
- ¹⁷ Poliakoff, *op.cit.*, p. 68; Richard D. Mandell, *Sport. A Cultural History*, New York: Columbia UP, 1984, p. 58.
- ¹⁸ Michael B. Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, p. 85-88; D.Vanhove (ed), *Sport in Hellas. Van spel tot competitie*, Brussel, 1992, p.104.
- ¹⁹ Poliakoff, *op.cit.*, p. 85.
- ²⁰ Philostratos, *Over gymnastiek*, vertaald en geciteerd in D.Vanhove (ed), *op. cit.*, p. 102.
- ²¹ Richard D. Mandell, *Sport. A Cultural History*, New York: Columbia UP, 1984, p. 70; Michael B.

Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, p. 108.

²² Mandell, *op.cit.*, p. 81-87.

²³ Wel kwamen aan de hoven de riddertoernooien op die verscheidene gewapende gevechten met een spelelement bevatten, en die eveneens tot zware, niet zelden dodelijke verwondingen leidden. Ook deze toernooien ontwikkelden zich tussen de twaalfde en de zeventiende eeuw tot een publiek spektakel. Maar in tegenstelling tot de Grieks-Romeinse tijd werd het geweld tijdens de riddertoernooien in de loop van haar ontwikkeling juist in toenemende mate ingeperkt, zoals in deze periode tevens gold voor het ridderleven in het algemeen (Allen Guttmann, 'Chariot Races, Tournaments and the Civilizing Process', in: Eric Dunning en Chris Rojek, *Sport and Leisure in the Civilizing Process. Critique and Counter-Critique*, Londen: MacMillan, 1992, pp. 137-160).

²⁴ Vgl. Richard D. Mandell, *Sport. A Cultural History*, New York: Columbia UP, 1984, pp. 120-122.

²⁵ Kl. C. Wildt, *Daten zur Sportgeschichte*, dl.4, Schondorf bei Stuttgart, 1980.

²⁶ Maria Kloeren, *Sport und Rekord. Kultursoziologische Untersuchungen zum England des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts*, Leipzig: Von Bernhard Tauchnitz, 1935, p. 5.

²⁷ A.Th. van Deursen, *Mensen van klein vermogen. Het kopergeld van de Gouden Eeuw*, Amsterdam: Bert Bakker, 1992, pp. 131-136.

²⁸ Zie bijvoorbeeld Maria Kloeren, *Sport und Rekord. Kultursoziologische Untersuchungen zum England des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts*, Leipzig: Von Bernhard Tauchnitz, 1935, p. 28.

²⁹ Herbert Schöffler, *England dat Land des Sportes. Eine kultursoziologische Erklärung*, Münster: Lit Verlag 1986 (1937), p. 20; Richard Holt, *Sport and the British. A modern history*, Oxford: Clarendon Press, pp. 18-20.

³⁰ Ken Sheard, 'Aspects of Boxing in the Western 'Civilizing Process'', in: *International Review of Sport Sociology*, 1996 (ter perse).

³¹ Norbert Elias, *Het civilisatieproces. Sociogenetische en psychogenetische onderzoeken*, Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1982 (1939).

³² De eerste schriftelijke regels ontstonden voor het schermen in de zeventiende eeuw en voor het boksen in de achttiende eeuw.

³³ Zie hierover Maria Kloeren, *Sport und Rekord. Kultursoziologische Untersuchungen zum England des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts*, Leipzig: Von Bernhard Tauchnitz, 1935; en Herbert Schöffler, *England dat Land des Sportes. Eine kultursoziologische Erklärung*, Münster: Lit Verlag 1986 (1937), pp. 45-47.

³⁴ Schöffler, *op.cit.*, p. 48.

³⁵ Schöffler *op.cit.*, pp. 28-29 en 41; en Maria Kloeren, *Sport und Rekord. Kultursoziologische Untersuchungen zum England des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts*, Leipzig: Von Bernhard Tauchnitz, 1935, p. 99.

³⁶ De reden van de invoering van handschoenen voor de adellijke bokkers was duidelijk: "That persons of quality and distinction may not be debarred from entering into a course of these lectures, they will be given the utmost tenderness and regard to the delicacy of the frame and constitution of the pupil, for which reason muffers will be provided that will effectively secure them from the inconveniency of black eyes, broken jaws, and bloody noses" (Daily Advertiser, februari 1747, geciteerd in Kloeren, *op.cit.*, p.108).

³⁷ Ken Sheard, 'Aspects of Boxing in the Western 'Civilizing Process'', in: *International Review of Sport Sociology*, 1996 (ter perse).

³⁸ Ruud Stokvis, *De sportwereld. Een sociologische inleiding*, Samsom: Alphen a/d Rijn/Brussel, 1989.

³⁹ Daarbij dient te worden aangetekend dat ook deze beschermingsmaatregel mogelijk een onvoorzien negatief gezondheidseffect kan hebben (Ken Sheard, 'Aspects of Boxing in the Western 'Civilizing Process'', in: *International Review of Sport Sociology*, 1996 (ter perse), Ministerie van WVC, *Veiligheid boksen. Rapport van de commissie Veiligheid boksen*, Rijswijk: WVC, 1987, p.18).

⁴⁰ Sheard *op.cit.*

⁴¹ Een voorbeeld is de lijst van best betaalde sporters die *Forbes* jaarlijks samenstelt. In 1990 werden de eerste drie plaatsen op deze lijst ingenomen door bokscers (Tyson, Douglas en Sugar Ray Leonard). Zij staan nog boven de autocoureurs Senna en Prost, de golfers Nicklaus en Norman en de basketballer Jordan (*Forbes*, 20 augustus 1990).

⁴² Maria Kloeren, *Sport und Rekord. Kulturoziologische Untersuchungen zum England des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts*, Leipzig: Von Bernhard Tauchnitz, 1935, p. 6; zie ook pp. 12-13; 31-39.

⁴³ M.J. Adriani Engels, *Honderd jaar sport*, Amsterdam: Strengholt, 1960, p. 166.

⁴⁴ Ruud Stokvis, *De sportwereld. Een sociologische inleiding*, Alphen a.d. Rijn/Brussel: Samsom, p. 123.

⁴⁵ Thomas Leefflang, *Budo*, Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1977 (tweede gewijzigde druk), p. 34.

⁴⁶ Zie Maarten van Bottenburg, *Verborgene competitie. Over de uiteenlopende populariteit van sporten*, Amsterdam: Bert Bakker, 1994, pp. 202-203.

⁴⁷ Taiko sept. 1995, jrg. 15, nr. 52, p.3.

⁴⁸ Thomas Leefflang, *Budo*, Antwerpen/Utrecht: Het Spectrum, 1973, p. 101.

⁴⁹ Maarten van Bottenburg, *Verborgene competitie. Over de uiteenlopende populariteit van sporten*, Amsterdam: Bert Bakker, 1994, pp. 136, 203.

⁵⁰ Vgl. Ruud Stokvis, 'Voetbalvandalisme in Nederland', in: Herman Franke, Nico Wilterdink en Christien Brinkgreve, *Alledaags en gewoon geweld*, Groningen: Amsterdams Sociologisch Tijdschrift/Wolters-Noordhoff, 1991, pp. 165-188.

⁵¹ Norbert Elias en Eric Dunning, *The Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process*, Oxford: Basil Blackwell, 1986, p. 168.

⁵² Bas van Hout en Rob Houweling, die hun voornamen combineerden met het Japanse woord voor organisatie: kai. Barokai werd gepresenteerd als bij uitstek een all-round discipline. Zie "Barokai, gevechtssport voor de praktijk", *Zendokan*, 4 (1) 1985, pp. 20-22; "Barokai, een ruwe diamant die nu gesplepen wordt", *Zendokan*, 6 (2) 1987, p. 35.

⁵³ De drie citaten zijn afkomstig uit *Zendokan*, 1 (4) 1985.

⁵⁴ Deze term werd eerder gebruikt door Bart Crum, zij het met een heel andere betekenis, namelijk als uitdrukking voor nieuwe "bewegingsculturele vormen, die bij al hun verscheidenheid gemeen hebben dat zij afstand nemen van 'objectieve prestatie', 'wedijver', 'winst-verlies-schema', 'disciplineren van het lichaam en uitgestelde lustbevrediging'" (Bart Crum, *Over de versporting van de samenleving*, Haarlem: De Vrieseborch, 1992, pp. 8-9).

⁵⁵ Vgl. Michael B. Poliakoff, *Combat Sports in the Ancient World. Competition, violence and culture*, New Haven/London: Yale University Press, 1987, p. 7.

⁵⁶ Zie hoofdstuk 4. Vgl. Ook Ruud Stokvis, 'Voetbalvandalisme in Nederland', in: Herman Franke, Nico Wilterdink en Christien Brinkgreve, *Alledaags en gewoon geweld*, Groningen: Amsterdams Sociologisch Tijdschrift/Wolters-Noordhoff, 1991, pp. 165-188.

⁵⁷ Zo stelde Bas Boon, producer van de kooigevechten, in De Volkskrant (7-6-1995): "Publiciteit en tegenwerking is alleen maar goed voor ons."

⁵⁸ Ruud Stokvis, 'De topsport triomfeert in alle huiskamers', in: *NRC Handelsblad*, 22 juni 1996.

⁵⁹ Onder de deelnemers aan de eerste twee *free fights* bevonden zich: Hans Nijman (vijftienvoudig Nederlands kampioen en tweevoudig Europees kampioen-team karate); Willie Peeters (twaalfvoudig Nederlands kampioen worstelen); Ronnie Rivano (vijftienvoudig Nederlands kampioen en tweevoudig Europees kampioen team karate); Ruud Ewoldt (Nederlands kampioen judo); Edwin Gertenbach (vijfvoudig Nederlands kampioen nunchaku).

⁶⁰ Blijkens een publieksenquête tijdens het tweede *free fight*-gala op 18 februari 1996 beoefende 51,4% van de toeschouwers zelf een vechtsport (zie hoofdstuk 5).

⁶¹ M.J. Adriani Engels, *Honderd jaar sport*, Amsterdam: Strengolt, 1960, pp. 216-217.

⁶² Th. Huizenaar, *De waarheid over de bokssport, 75 jaar Nederlandse bokssport*, Amsterdam: Sijthoff, 1988.

⁶³ M.J. Adriani Engels, *Honderd jaar sport*, Amsterdam: Strengolt, 1960, pp. 165-167.

⁶⁴ NOC★NSF hanteert de richtlijn dat bonden slechts dan voor lidmaatschap en financiële ondersteuning in aanmerking komen als zij meer dan 2.500 leden tellen. Deze richtlijn heeft bonden aangezet tot een actief en inventief wervingsbeleid. De krachtsportbond heeft daarbij gebruik gemaakt van de introductie van zogenaamde 'tientjesleden'; nieuwe leden, niet zelden verwanten van bestaande leden, die de sport niet actief beoefenen, maar wel een warm hart toedragen.

⁶⁵ Alle cijfers in dit rapport over de ledentallen van de georganiseerde sportorganisaties zijn ontleend aan: E.P. van Maanen en G.J. Venekamp, *Sporters in cijfers. Ledentalontwikkeling van NSF-lidorganisaties 1963-1989*, Arnhem: NSF, 1991; en G.J. Venekamp en M. Wolters, *Sporters in cijfers 1978-1994. Ledentalontwikkeling van NOC★NSF-lidorganisaties*, Arnhem: NOC★NSF, 1996.

⁶⁶ Maarten van Bottenburg, *Verborgene competitie. Over de uiteenlopende populariteit van sporten*, Amsterdam: Bert Bakker, 1994.

⁶⁷ Th. Huizenaar, *De waarheid over de bokssport, 75 jaar Nederlandse bokssport*, Amsterdam: Sijthoff, 1988; M.J. Adriani Engels, *Honderd jaar sport*, Amsterdam: Strengolt, 1960; Ministerie van WVC, *Veiligheid boksen. Rapport van de commissie Veiligheid boksen*, Rijswijk: WVC, 1987.

⁶⁸ In het algemeen uiten medici (individueel en namens medische beroepsverenigingen) met regelmaat hun bezwaren tegen de bokssport. Als één van de vele voorbeeld hiervan kan worden gewezen op de stelling die P.A. Kager, als hoogleraar verbonden aan het Amsterdams Medisch Centrum, aan zijn proefschrift in 1983 toevoegde: "Boksen behoort niet te worden getolereerd in een beschaafde gemeenschap. Publiciteit betreffende boksen dient door alle media te worden gemeden." Zie bijv. ook het interview van Hans van Wissen met Alf Tysvar in *De Volkskrant*, 23 december 1995.

⁶⁹ Na twee doden in het Engelse profboksen schreef John Rodda (50-jaar boksverslagger bij The Guardian): "Het is niet langer uitzondering meer: dood in de ring of invaliditeit komt te vaak voor. Het drup, drup, drup op mijn geweten heeft mij bijna zover dat ik geloof dat boksen verboden moet worden." (*De Volkskrant*, 17 oktober

1995). Zijn Nederlandse college Loet van Schellebeek schreef daarop in het Rotterdams Dagblad (21 oktober 1995): “Zover is het met mij nog niet. Maar na een kwart eeuw, mijn halve leven, schrijven over boksen, merk ik aan mezelf het steeds moeilijker te vinden die sport - althans, de professionele tak ervan - te blijven verdedigen. (...) Boksen is en blijft een gevaarlijke sport. Wil je absolute zekerheid dat er (...) geen nieuwe slachtoffers meer vallen, dan is er maar één oplossing: afschaffen. Ik bid dat het zover niet komt.”

⁷⁰ Een hard Europese titelgevecht van Eddy Smulders was voorjaar 1996 aanleiding voor twee leden van de Eindhovense gemeenteraad om het college van Burgemeester en Wethouders op te roepen tot een verbod op wedstrijden in gemeentelijke accommodaties. Het gemeentebestuur ging hierop overigens niet in.

⁷¹ R.J. McCunney en P.K. Russo, ‘Brain injuries in boxers’, in: *Physician and Sports Medicin*, 12, 5, 1984, pp. 53-67, geciteerd in Ministerie van WVC, *Veiligheid boksen*. Rapport van de commissie Veiligheid boksen, Rijswijk: WVC, 1987, p. 14.

⁷² Vgl. A. Buisman e.a., *Fair play in de sport. Een vakoverschrijdend programma voor het voortgezet onderwijs*, proefuitgave, Rijksuniversiteit Utrecht, 1995.

⁷³ P.M.C. Toepoel, *Weerbaar. Handleiding voor zelfverdediging*, Amsterdam: Kosmos, 1943; Thomas Leefflang, *Budo*, Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1973 (en herziene druk uit 1977).

⁷⁴ Het is zeer wel mogelijk dat zij hiermee reageerden op de aankondiging dat judo deel zou uitmaken van de geplande Olympische Spelen te Tokio in 1940. Voor uitzending naar de Spelen dient er immers een nationale ploeg te worden geformeerd, bestaande uit de beste beoefenaars van het land. Dat is één van de taken waarvoor een nationale overkoepelende bond nodig is.

⁷⁵ Leefflang, *Budo*, Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1977, pp. 26-27.

⁷⁶ Naast de NJJB en de NAJA werden in de loop der tijd ook de Judokwai Nederland en de Nederlandse Jiu jitsu en Judo Associatie (opnieuw) opgericht, maar deze bleven betrekkelijk klein en regionaal van karakter.

⁷⁷ Jan Snijders haalde als eerste Nederlander een zwarte band in Parijs. Anton Geesink werd in 1948 lid van een judoclub na een demonstratie van een Franse topjudoka in Utrecht. De Fransman Robert Godet adviseerde de NAJA bij het opstellen van de statuten, die in de Franse taal waren geschreven.

⁷⁸ *NAJA 1950-1963*, Jubileumuitgave van de NAJA, z.p., 1963.

⁷⁹ Thomas Leefflang, *Zen in actie*, Amsterdam: De Arbeiderspers, 1975: 48.

⁸⁰ Kallenbach in *Zendokan*, jrg.4, nr.2, feb/mrt, 1985.

⁸¹ Kallenbach in *Zendokan* jrg.4, nr.2, feb/mrt 1985.

⁸² Zie de vervolgsérie over het leven van Bluming als vechtsporter in *Zendokan* (vanaf eind jaren tachtig).

⁸³ *Zendokan*, jrg.5, nr.8, oktober 1986, p.14.

⁸⁴ *Zendokan*, jrg.6, nr.8, oktober 1987, p.32.

⁸⁵ *40 jaar Budo Nederland*. Speciale uitgave van Budo Echo t.g.v. 40 jaar georganiseerd budo in Nederland, 1939-1979, BBN: Den Haag, 1979. Jan Woudenberg en Christiaan Zandt, ‘De geschiedenis van aikido in Nederland’, *Budo no Kokoro*, nr. 14, juni 1996.

⁸⁶ Het advies van de commissie van wijze mannen, de zogenaamde Adviesraad voor de gevechtssporten, aan het bestuur van de Nederlandse Sport Federatie, interne publikatie, NSF, 1980.

-
- ⁸⁷ FOG, *Oosterse Gevechtssportengids*, 1982.
- ⁸⁸ CBS, *Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 1991. Een overzicht van de uitkomsten*, Den Haag: SDU, 1993.
- ⁸⁹ NIPO, *Sport in Nederland 1994*, Amsterdam: NIPO, 1995; CBS, *Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek 1991. Een overzicht van de uitkomsten*, Den Haag: SDU, 1993. Deze bronnen zijn tevens gebruikt voor het maken van afbeelding 6. Voor 1979, 1983 en 1987 zijn daarbij cijfers gebruikt uit vroegere Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoeken.
- ⁹⁰ NIPO, *op.cit.* Het ontbreken van de dominantie van judo kan slechts zeer ten dele worden verklaard door het feit dat de judobond de meeste jeugdleden (overwegend jonger dan 16 jaar) telt.
- ⁹¹ Brassé 1985; Hooft 1987:23; Hervormd Nederland, 29 januari 1994; zie over het *free fight* hoofdstuk 5.
- ⁹² Zie Eric Lagendijk, "Sportscholen in Nederland" (ongepubliceerd onderzoeksvoorstel). Over bodybuilding zie Willem Koert, "De bodybuilders", *Vrijetijd en samenleving*, 10 (1) 1992, pp. 27-39.
- ⁹³ CBS, *Sociaal-culturele Berichten: Sportclubs en sportscholen 1993*, 1995, p. 6.
- ⁹⁴ Dit cijfer is afkomstig van de branche-organisatie Fit!vak, zie *NRC Handelsblad*, 23 mei 1996.
- ⁹⁵ Over de plaats van bodybuilding in de wereld van sportscholen zie het lopende onderzoek van Willem Koert, o.m. zijn "De bodybuilders", *Vrijetijd en samenleving*, 10 (1) 1992, pp. 27-39.
- ⁹⁶ Zie b.v. de veelvuldige kritiek in *De Samurai* en *Interfight*, en het interview met Walter de Mooij in *Zendokan*, 1 (2) 1982, pp. 8-9.
- ⁹⁷ "Jon Bluming bij Kanemitsu-sensi", *Zendokan*, 8 (4) 1989, p. 11.
- ⁹⁸ Zie Thom Harinck, *De ontleende kracht: Chakuriki*, Amsterdam: Dojo Chakuriki, 1980. Over Chakuriki zie ook artikelen in *Samurai*, 6 (6) 1977, pp. 21-24 en *Fighting Spirit/Zendokan* 3 (9/10) 1992, pp. 14-17.
- ⁹⁹ William McNeill, *Keeping Together in Time: Dance and Drill in Human History*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995, p. 2.
- ¹⁰⁰ Dat het mechanisme van *muscular bonding* ook werkzaam is bij onvrijwillige oefeningen zoals de militaire drill is overigens twijfelachtig. Voor een iets afwijkende verklaring van groepsloyaliteit in het leger zie Randall Collins, "Gewelddadig conflict en sociale organisatie", in *Hoofdstukken uit de sociologie*, onder redactie van J. Goudsblom, B. van Heerikhuizen en J. Heilbron, Amsterdam: Amsterdam University Press, 1995, pp. 185-202.
- ¹⁰¹ De volgende passages zijn afkomstig uit het verslag van het free style boxing-gala van Annet Mooij.
- ¹⁰² Arthur de Boer, 'Een eenling die via het boksen wil overleven', *Het Parool*, 21 december 1995.
- ¹⁰³ *Ibid.*
- ¹⁰⁴ Zie hierover Loïc Wacquant, "The Social Logic of Boxing in Black Chicago", *Sociology of Sport Journal*, 9 (2) 1992, pp. 45-62; id., "Pugs at Work", *Body and Society*, 1 (1) 1995, pp. 65-93.
- ¹⁰⁵ S. Kirson Weinberg & Henry Arond, "The Occupational Culture of the Boxer", *American Journal of Sociology*, 57 (5) 1952, pp. 460-469; Eric Lagendijk, "De zwarte band van etnische minderheden: over kleur, macht en kracht van lichaamscultuur", *Vrijetijd en samenleving* 9 (2) 1991, pp. 45-62.

-
- ¹⁰⁶ Iride Balrak, Maureen Vos, 'Kickboksen, ontwikkeling van een niet-erkende sport', Amsterdam 1996 (ongepubliceerde scriptie).
- ¹⁰⁷ Over dit mannelijkheidscomplex in relatie tot sport en geweld zie Eric Dunning, 'Sport as a Male Preserve' in Norbert Elias & Eric Dunning, *The Quest for Excitement*, Oxford: Basil Blackwell, 1986, pp. 267-283; M.A. Messner, "When Bodies are Weapons: Masculinity and Violence in Sport", *International Review for the Sociology of Sport*, 25 (3) 1990, pp. 203-219.
- ¹⁰⁸ *De samurai*, datum onbekend (omstreeks 1974).
- ¹⁰⁹ Zie "Joe Lewis terug in de ring", *Zendokan* 2 (4) 1983, pp. p. 37.
- ¹¹⁰ Interview met Jhoon Rhee in *Karate Illustrated*, 7 (6) 1976, 27.
- ¹¹¹ Over Jhoon Rhee zie een portret in *Karate Illustrated*, 7 (6) 1976.
- ¹¹² Zie "Bob Wall, an Insiders's View on Full Contact", *Official Karate*, vol. 8, no. 56, 1976; Jean Yves Theriault, *Full-Contact Karate*, Chicago: Contemporary Books, 1983.
- ¹¹³ Vgl. Hardy Stockman, *Thai Boxing, Muay Thai: The Art of Siamese Unarmed Combat*, Bangkok: Editions Duang Kamol, 1979; Catherine Choron-Baix, *Le choc des mondes. Les amateurs de boxe thaïlandaise en France*, Paris: Editions Kimé, 1995.
- ¹¹⁴ Deze cijfers zijn afkomstig uit Catherine Choron-Baix, *Le choc des mondes*, Paris: Editions Kimé, 1995, p. 24.
- ¹¹⁵ Zie "De geschiedenis van het kickboksen in Japan", *Zendokan*, 2 (1) 1983, pp. 33-35.
- ¹¹⁶ Zie "Het kickboksen in Nederland", *Zendokan*, 1 (1) 1981, pp. 17-18.
- ¹¹⁷ "Terug in de tijd: 1976, het eerste kickboksgala", *Zendokan*, nr. 4, 1987, pp. 20-21.
- ¹¹⁸ Interview met Jan Plas, 17 juni 1996.
- ¹¹⁹ "Rob Kaman: de legende uit de lage landen", *Zendokan*, 5 (5) 1994, pp. 34-35.
- ¹²⁰ "Europeanen heer en meester in de kickbokswereld", *Zendokan*, 7 (1) 1988, pp. 20-21.
- ¹²¹ Zie *Zendokan*, 6 (5) 1987, p. 23.
- ¹²² Zie *De Telegraaf*, 30 oktober 1985.
- ¹²³ Zie berichten in *NRC Handelsblad* (13-4-1996) en *Het Parool* (13-7-1996).
- ¹²⁴ Zie met name 'Bijlage XI, Deelonderzoek 4' van het Eindrapport van de Enquêtecommissie Van Traa.
- ¹²⁵ Over deze en andere medische problemen bij boksen en kickboksen zie het gesprek met de verantwoordelijke ringartsen van drie bonden "Forum: artsen over boksen en kickboksen", *Zendokan* 3 (1) 1992, pp. 38-41.
- ¹²⁶ Fred Royers, "Ultimate fight en de Martial arts", *Zendokan*, 6 (5) 1995, p. 3.
- ¹²⁷ Mitchell R. Yount, "Evolution of the Fighting Arts", *Karate/Kung Fu Illustrated*, August 1996, p. 74.
- ¹²⁸ Fred Royers, "Kickboksen in Tokyo", *Fighting Spirit/Zendokan*, 1 (6) 1990, p. 30.

-
- ¹²⁹ Fred Royers, “De beste vechtmethode: bestaat er zoiets?”, *Zendokan*, 2 (1) 1983.
- ¹³⁰ *Het Parool*, 24 augustus 1996.
- ¹³¹ Hans Moll, “Ik raak totaal over de rooie”, *NRC Handelsblad*, 12-10-1996.
- ¹³² Ko Boos, ‘Freefighter Peter Hoopman onthult schokkende praktijken uit het grimmige vechtcircuit: ‘Ze laten illegalen elkaar afmaken’, *Actueel*, nr. 29, 11-18 juli 1996, pp. 10-13.
- ¹³³ Interview met Chris Dolman, 14 maart 1996.
- ¹³⁴ Zie bijvoorbeeld het artikel in de *Samurai*, nr. 3, oktober 1976.
- ¹³⁵ Thom Harinck, *De ontleende kracht: Chakuriki*, Amsterdam: Dojo Chakuriki, 1980. p. 123.
- ¹³⁶ Interview met Huib Schreurs, 12 mei 1996.
- ¹³⁷ Mondelinge informatie van Chris Dolman.
- ¹³⁸ *Zendokan*, 7 (10) 1988, p. 11.
- ¹³⁹ *Zendokan*, 7 (10) 1988, p. 13.
- ¹⁴⁰ Voor verslagen zie *Zendokan* 8 (2) 1989, pp. 46-47, en *Karate en andere oosterse vechtsporten*, nr. 1, jrg.1, 1989, pp. 11-14 en nr. 23, jrg.3, 1991, pp. 19-21.
- ¹⁴¹ “Muay Thai gala onderhevig aan kritiek”, *Zendoka*, 8 (2) 1989, pp. 46-47.
- ¹⁴² Zie de uitlatingen van Dolman in *Zendokan* 8 (2) 1989, p. 46.
- ¹⁴³ Toshio Saeki, “Sport in Japan”, in *Sport in Asia and Africa. A comparative Handbook*, Edited by Eric A. Wagner, New York: Greenwood Press, 1989, pp. 51-82.
- ¹⁴⁴ Jean Paul Maillet, “Seido Kan, het Knock Out Karate van morgen”, *Fighting Spirit/Zendokan*, 2 (2) 1991, pp. 12-15.
- ¹⁴⁵ Deze historische schets berust op informatie uit verschillende interviews en op een beknopt artikel van Paul Herzog, “The History of Shootfighting” (ongepubliceerd).
- ¹⁴⁶ “Die neuen Brutalos im Lande Nippon: Japans Kampfsportszene im Blutrausch?”, *Karate - Budo Journal*, nr 10, 1996, pp. 62-68.
- ¹⁴⁷ Pat Jordan, “Rorion Gracie interview”, *Playboy*, 36 (9) 1989.
- ¹⁴⁸ Royce Gracie’s the ultimate fighter column, *Black Belt Magazine*, November 1995.
- ¹⁴⁹ Persbericht AMA, ‘Opposition to Ultimate fighting Contests and Support for Detroit’s efforts to ban upcoming contest’, Chicago - April 17.
- ¹⁵⁰ Carl Lupinacci, ‘Censorship and the UFC’, *Karate/Kung Fu Illustrated*, August 1996, p. 73.
- ¹⁵¹ Een term die voor het eerst door Charles Dumerniët is gebruikt als naam voor een vechtstijl waarin, op een geheel andere wijze dan Rings Holland, technieken van verschillende martial arts combineert (zie hoofdstuk 3).
- ¹⁵² Interview Milco Lambrecht. Tijdens eerdere gala’s had Wustenberg al eens laten zien welke invloed de

ring-announcer kan hebben. Toen een vrouwenkickboksvedstrijd uit de hand liep door een discutabele scheidsrechterlijke beslissing en de aanhang van beide partijen zich agressief naar de ring opdrong, wist hij de gemoederen te kalmeren. Eerst riep hij dat er sprake was geweest van een schitterende partij van hoog niveau die eigenlijk twee winnaars had opgeleverd; vervolgens gaf hij de microfoon aan de verliezer met de mededeling: "je hebt fantastisch gevochten en daarbij steun gehad van enthousiaste supporters; je wilt vast wel je fans bedanken..." Na haar dankzegging riep Wustenberg de toeschouwers op om beide vrouwen een geweldig applaus te geven.

¹⁵³ Er waren in totaal drie scheidsrechters aanwezig (Henk Verschuur, Nico Gordeau en Jan Lomulder), één tijdswaarnemer (Jeroen Winkels) en één ringarts. Met deze ringarts hebben wij in het kader van dit onderzoek drie maal contact gehad met de bedoeling om een afspraak te maken voor een interview. Dit werd uiteindelijk om onduidelijke redenen geweigerd.

¹⁵⁴ Vier van de acht deelnemers waren tussen de 1.70 en 1.80 m. lang; één was tussen de 1.80 m. en 1.90; twee waren er langer dan 1.90 m. en één was er langer dan 2.00 m. Twee deelnemers wogen minder dan 90 kilo; vier wogen tussen de 90 en 100 kilo; twee wogen meer dan 100 kg. Vier deelnemers waren tussen de 20 en 25 jaar oud; twee tussen de 25 en 35; twee waren ouder dan 35 jaar.

¹⁵⁵ Zie de video en het verslag van Marc van den Eerenbeemd in *De Volkskrant*, 7-6-1995.

¹⁵⁶ Overigens werden beide eerste *ultimate fights* gewonnen door Royce Gracie, die het merendeel van zijn partijen won door worpen, verwurgingen en klemmen, zonder een klap uit te delen.

¹⁵⁷ Scriptie L. Pennings en J.D. de Jong, *Free fight, de meest complete vechtsport?*, Universiteit van Amsterdam: Sociologisch Instituut, 1996 (ongepubliceerd).

¹⁵⁸ *Zendokan*, 2 (6) 1995.

¹⁵⁹ *NRC Handelsblad*, 22-2-1995; *De Groene Amsterdammer*, 24-4-1996.

¹⁶⁰ *De Volkskrant*, 22-2-1995.

¹⁶¹ Ingezonden brief in *NRC Handelsblad*, omstreeks 22-4-1996.

¹⁶² *De Volkskrant*, 6-3-1995; *Algemeen Dagblad*, 29-3-1995.

¹⁶³ In een interview met Bibeb van *Vrij Nederland* (15-9-1995) vatte de staatssecretaris haar standpunt nog eens samen: "Kooivechten is geen sport. Ze stoppen twee mannen in een kooi, de ijzeren deur gaat dicht en dan moeten die twee mekaar verrot slaan. Ik zal me keihard verzetten tegen die uitwas. Alle maatregelen moeten we nemen zodat duidelijk is dat het hier niet kan. De voorstanders roepen dat het gaat om twee volwassenen die het leuk vinden. Net als bij het dwergwerpen: de dwergen willen het, ze verdienen er geld mee. Het is in strijd met de menselijke waardigheid. Ik heb op kamervragen geantwoord: het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel wordt als bron van vermaak gepresenteerd. Het zal de gewelddadigheid nog meer doen toenemen. Komt dat zien, twee mensen slaan mekaar verrot."

¹⁶⁴ *Taekwondo-info*, december 1995.

¹⁶⁵ Brief B. Boon aan Staatssecretaris Terpstra en Minister Sorgdrager, 30-8-1995.

¹⁶⁶ Geciteerd in *De Volkskrant*, 16-4-1996.

¹⁶⁷ Geciteerd in *Het Parool*, 16-4-1996.

¹⁶⁸ *De Volkskrant*, 20-4-1996.

-
- ¹⁶⁹ *De Nieuwe Panorama*, 19, 2 mei 1996.
- ¹⁷⁰ Rob Rombouts, *Het Parool*, 22-4-1996.
- ¹⁷¹ Sander Pleij, *De Groene Amsterdammer*, 24-4-1996.
- ¹⁷² Ward op den Brouw, *NRC Handelsblad*, 22-4-1996.
- ¹⁷³ *De Volkskrant*, 22-4-1996.
- ¹⁷⁴ *Het Parool* 23-4-1996.
- ¹⁷⁵ Deze interviews werden afgenomen en verwerkt door Liesje Pennings en Jan Dirk de Jong.
- ¹⁷⁶ Interview Milco Lambrecht.
- ¹⁷⁷ Brief van het dagelijks-bestuur van de Federatie Oosterse Gevechtkunsten aan het Hoofdbestuur van de MTBN, 7 januari 1996. Als tweede reden voor de afwijzing werd de te lage organisatiegraad genoemd. NOC*NSF, waartoe de FOG behoort, hanteert een norm van minimaal 50% van de georganiseerde beoefenaars.
- ¹⁷⁸ Gegevens uit *Karate, Budo-Journal*, nr. 5, mei 1996, pp. 74-76.
- ¹⁷⁹ De term is geïntroduceerd door Ruud Stokvis.
- ¹⁸⁰ Met dank aan Eurosport.
- ¹⁸¹ Vrouwen hebben tot dusverre in Nederland nog niet aan *free fights* of *ultimate fights* deelgenomen. In Japan komen zij wel in *free fights* uit. In Nederland zijn diverse vrouwen daarvoor wel in training.
- ¹⁸² Zie Sander Pleij in *De Groene Amsterdammer*, 24-4-1996.
- ¹⁸³ F.C. Kollen, *Aanpassing reglementering vechtsportorganisaties. Tussenrapportage aan het Ministerie van VWS*, 2 januari 1996.